TOU AGIOU PATROS ĒMŌN EPIPHANIOU ... PERI TON PHYSIOLOGON. TOU AUTOU EIS TA BAIA...

Epiphanius santo (santo), Gonzalo Ponce de Leon

5.12 ---

41

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ
ΗΜΩΝ ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΟΝΣΤΑΝΤΕΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΦΥΣΙΟΛΟΓΟΝ.
ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΑ ΒΑΙΑ ΛΟΓΟΣ.

* * *

SANCTI PATRIS NOSTRI EPIPHANII
Epiſcopi Conſtantiæ Cypri ad Phyſiologum.
Eiuſdem in die feſto palmarum ſermo.

D. Conſalui Ponce de Leon Hiſpalenſis. S. D. N. Sixti V. cubicularij ſecreti, interpretis & ſcholiaſtæ, bimeſtre otium.

Ennius, Iphigenia.

Otio qui neſcit uti, plus negotij habet,
Quàm cum eſt negotium in negotio.

CLARITATE
CLARITATEM

BIBLIOTECA NAZIONALE
1872

R O M AE,

Apud Zannettum, & Ruffinellum. CIↃ. IↃ. XXCVII.

EX AVCTORITATE SVPERIORVM.

CVM PRIVILEGIO.

PETRI ANGELII BARGÆI.

AD LECTOREM.

Libellum lege Lector hunc, & vnà
Vno ex fonticulo hoc beatus hauri
Rerum notitiam abditarum, & alta
Doctrinæ documenta Christianæ.
Et miratus opuſculo in puſillo
Cæleſtem ſapientiam explicari,
Gonſalo huic age gratias perennes,
Qui modo è latebris tenebricoſis
In lucem tibi protulit fruendum
Tam doctum, aureolum, & pium libellum.

⁂

ΠΡΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΝ ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΝ

ἐπίγραμμα.

Οἱ τόδ' ἄθλ' ψυχῆς, φύσεως μέγα δῶρον ἀφθονέης,
Παγκάλλιον σκύμενοι πιστεῦσιν, ἔδωκε νόον.
Ἔνθα λέων, αἰετὸς, μύρμηξ, ἐσμός τε μελισσῶν,
Θηρία πάντα βίου, πάντα κρατεῖ τε λόγου.
Σωφροσύνην μιμέει τε, κράτος τε, δίκην τε, φρένι τε,
Τῶν ζώων ἀρετὰς, τῶν γὰρ ἄγαλμα πέλει.
Τοῖσι καθοπλισθεὶς, κακιῶν κακοδαίμονας ἐχθρῶν
Τὴν σκέδασιν θείης παῖδ' ὅτι πανταχόθεν.

Φεδερίκος Σαγέλος, Ρωμαῖος φιλόσοφός τε καὶ φιλίατρος.

SANCTISSIMO
D. N. SIXTO V.
PONT. OPT. MAX.

CVM me in tuorum numerum aſciueris, Pater Beatiſsime, tantoque munere obligaueris, id mihi nunc in mentem venit, vt ſaltem ruſticos quoſdam villicos imitarer, qui floſculo quopiam, aut alio ſimili ſymbolo dominis miſſo, animi ſui deuotionem, ingentem quidem illam, ac promptiſsimam, ſed ab iniqua & pauperi fortuna oppreſſam teſtificari ſolent. Ergo amœnos literarum hortos ingreſſus (vernant ſi quidem ſub ipſo etiam Saturni ſydere iſthæc prata) inter multos varia ad blandientes gratia, hic ſeſe nobis ſancti Epiphanij Epiſcopi Conſtantiæ Cypri obtulit faſciculus, quem non vngue, ſed calamo, & quidem leuiter decerptum Sanctitati tuæ offerre non indecorum iudicaui. Tu Pater Sanctiſſime, quãdo, & litterarum ſtudia ſemper amaſti, & virtutis ac doctrinæ genus omne amplexus es, & hiſce de-

mum artibus ad hoc ſummæ dignitatis faſtigium es euectus, benigna ac paterna fronte humillimum ſeruitutis noſtræ teſtimoniũ accipe. Et vero quem a mundanis tumultibus prorſus ſemotum, ac rerum cœleſtium meditationi omninò deditum arbuſcula quædam olim delectabant, nunc litterarius iſte ramus faſtidire non debet. Addo, Pater Beatiſſime, non omnino fore Sanctitati tuæ argumenti genus iniucundum, cum pias quaſdam allegorias contineat, quæ erudiendo pro concionibus populo apprimè ſolent eſſe vtiles. Tu vero quantum munere in iſto excelluetis, & orbis hic, cui diuino numine iam præes, & tui ipſius typis olim mandatæ præclaræ lucubrationes plane teſtificantur. Diutiſſime vale, Pater Sancte, ad Eccleſiæ Catholicæ vtilitatem, profectum, gloriam. E tua Roma Kalend. Ianuarias. M. D. LXXXVII.

S. T.

Humilis ſeruus & client.

D. Conſalus Ponce de Leon.

AD LECTOREM
PRÆFATIO.

SI quis eſt (Chriſtiane lector) inter ſanctos patres quorum vel temporum iniuria, vel librariorum oſcitantia vel nouiſſimis hiſce diebus praua hæreticorum artemutila, corrupta, deprauataq. ad nos ſcripta deuenere , ſi quis dico ſacrorum auctorum quiſquam ſeduli ac docti hominis diligentiam expoſcit , ac veluti efflagitat , deprecaturque, is quidem vnus, iudicio meo ſanctus eſt Conſtantiæ vrbis Epiſcopus Epiphanius, cuius nũc tibi opuſculũ hoc, luci demũ redditum exhibemus. Fuit diuinus iſte vir, ſi argumenti in quo verſatur excellentiã, ſi rerum quas tractat dignitatem, ſi dogmatum ac ſententiarum quibus abundat, pondus perpendas, digniſſimus profecto qui Chriſtianæ reipublicæ nunquam interiret, cuiuſque præclara excelſi ingenij monimenta pura ſemper atque illibata poſteritati conſeruarẽtur. At neſcio qua, iniqua certe ſtudioſorum ſorte effectum eſt , vt cum in expurgandis illuſtrandiſque aliorum patrum libris felicem hactenus operam doctiſſimi viri poſuerint , eorumque ſingulari beneficio priſtino nitori reſtitutos, atque à barbarorum hominum iniurijs vindicatos illos habeamus,

mus, nulla tamen adhuc Epiphanio docti cuiusquam vi rimanus accessit, iacetque etiamnum scriptorum iste nobilissimus inter tineas ac blattas consumendus. Nam quæso Græca ipsa exemplaria quot partibus extant diminuta? quot locis vitiata? quantis quamque fœdis erroribus conspersa? Latina vero eranslatio vt de manca dicam (quod in tanta interpretum copia mirũ certe est) ab vno tantum homine tentata, eoque (parcant defunctis manes) nec admodum Græce perito nec vsque adeo syncera ac probatæ fidei vt inoffenso pede per illius scripta liceat percurrere, Et certe non tantum incuria & cessatione hac male agitur cum nostro Epiphanio verum & Irenæo & Tertulliano clarissimis duobus scriptoribus, vetustate tamen aque corruptibus, non minima irrogatur iniuria. Nam cum ab hisce fontibus pleraq. ille hauserit, nonnulla etiam, verbum verbo reddens, expresserit eo vno correcto atque emendato ad veros Tertullhani Irenæique sensus eruendos cõpendio deduceremur. Itaq. cũ primũ ab Illustrissimo atque humanissimo Guillelmo Sirleto Cardinali libellum hunc nactus sum, non mediocrẽ me ab studiosis omnibus gratiam initurum iudicaui, si quamprimum in Latinũ sermonẽ conuersus, ac breuibus annotationibus (quas ipsa opusculi exilitas exigebat) auctius in lucem prodiret, & quod (si exigua ingenij mei vires nũ obstitissent) in omnes eiusdẽ auctoris libros tentarẽ, eam diligẽtiam in hac minima operum illius particula exornanda collocarem. Verum enimuero bene ac feliciter mihi eef-

fisse

ſiſſe exiſtimauero, ſi ij quibus & eruditio & otium ſuppetunt, à nobis admoniti tantam ſibi gloriam e manibus elabi, aut ab alijs præripi non patiantur. Verum certatim vnuſquiſq. vicinũ (quod aiunt) luminibus quãtocyus obſtruere in hac ſibi & demandanda & abſoluenda prouincia totis viribus contenderint. Nunc (quod ipſo noui cuiuſq. operis initio in controuerſiam vocari ſolet) quibus argumentis adducar Epiphanij vt eſſe opus hoc exiſtimem, aperiam paucis. Primùm, liquido conſtat ijs qui vel mediocriter in Epiphanio verſati ſunt opuſculi huius phraſim cum reliquis operibus quę eius nomine circumferuntur, haud diſcrepare, quod cum ex omnibus capitibus eiuſdem libelli conuinci facile poſſit, in duobus præcipue, vno videlicet de phœnice, atq. altero de ſerpente id manifeſtius deprehenditur: nec enim in narratione ſolum ac re ipſa, in ἀγκυρώτῳ καὶ τῷ αἱρέσεων libro.1.tom.3. vbi eadem refert, conſtans ſibi eſt, verum & ipſis propemodum verbis vtrobique vtitur. Et certe cum de vna phœnicis hiſtoria facilius ſit inter horologia (quod aiunt) quam inter Phyſiologos conuenire, Epiphanius tamen eadem omnino de hac aue dictis locis conſtanter narrat, quæ præterea apud alium nullum ſcriptorem reperias. Deinde cur libelli huius fides ſuſpecta cuiquam eſſe debeat nõ video, cum ſtabili doctiſsimorũ hominũ conſenſione huius auctoris nomine fuerit ſemper & agnitus & allegatus. certe qui hactenus librorum indices conſcripſerunt, Epiphanij ad Phyſiologum meminere, & ipſe Bibliothecæ vltimus

timus ſcriptor in præfatione libelli de lapidibus quem ex Græco latinum fecit, ita ſcribit. Et ego alium etiam eiuſdem Epiphanij non editum hactenus Phyſiologi titulo librũ manuſcriptũ habeo, in quo ex profeſſo ductas ab animaliũ numero 39. naturis, ſimilitudines explicat, quẽ alio tẽpore, ſi diuina fauerint, edã. hactenus ille. In ipſis autẽ celebrioribus Orbis bibliothecis eadẽ fide haberi nullus dubitat, Vaticanã intelligo, S. Marci apud Venetos, Genuenſem, Panormitanam in Archimandricatu, Sancti Laurentij in Scoriaco, et omniũ vetuſtiſſimã Pathmicam, vt omittamus, Iacobi Marmoreti in ciuitate Conſtantinopolitana (quemadmodum refert libellus ille qui antiquitates Cõſtantinopolitanæ inſcribitur num. 7.) aliaſque complures, quarum fama lectori forſan obſcurior ſit. Accedit cõuenientia & ſimilitudo argumenti cum illo nunc à me citato περὶ τῶν λίθων, quem eſſe Epiphanij nemo dubitat, vbi de duodecim lapidibus quibus veteris legis ſacerdos ornabatur, agit, eorumque allegorias docet. Tandem quod probis ac doctis omnibus, omnem prorſus dubitandi occaſionem tollet, acerrimum eſt Guilelmi Sirleti Cardinalis ampliſſimi iudicium: ſcit mundus duce illo nihil de litteris ſiniſtre cenſeri potuiſſe. Quæ enim (bone Deus) viri doctrina? qualis cognitio? quanta vis ingenij? dicant (dicent proculdubio) qui ex profeſſo tanti viri dotes ſeculis venturis non inuidebunt, nos qui tanto muneri impares ſumus hoc agamus. Non moueor ſi quis impuritatem linguæ, humillimumque dicendi genus mihi obij-

ciat,

ciat, ſi rerum quas narrat, incertitudinem notet, ſi nihil præter plebęias quaſdam atque aniculates fabulas contineri contendat. Nam cum non inficiar, ſtilum eſſe omnino ſimplicem ac plane barbarum, abundare præterea quibuſdam ὀνοματοποιίαις, nec ſemper recte aut cũ delectu petitis, non tamen continuo mihi perſuadeas Epiphanij opus non eſſe, nam vero ſi quis reliqua huius auctoris opera (vt memini) cum hoc conferat non multò diſſimilem ſtilum deprehendet. fuit natione Hebræus prouectiori præterea ætate græcis litteris doctus, quid mirum ſi Atticas illas Veneres quibus magnus Nazianzenus, quibus τὸ χρυσοῦν illud στόμα, atque alij abundant, in eo deſideres? Diuus certe Hieronymus, Epiphanius (ait) Cypri Salaminæ Epiſcopus ſcripſit aduerſus hęreſes libros & multa alia, quæ ab eruditis propter res, à ſimplicioribus propter verba lectitantur. Suidas autẽ Hieronymi verba tranſcripſit, quod quidem ego ſic interpretor, vt res ob doctrinã & eruditionẽ doctis probarentur, verborũ ac phraſeos humilitas & inelegantia indoctis placeret. Quapropter iſtud ipſum euidens quidem mihi argumentum eſt, Epiphanij vt opus hoc eſſe credam, tantum abeſt, vt propterea adulterinum cenſeam: maxime cum natiuo orationis vitio, communis etiam acceſſerit librorum omnium calamitas, temporum videlicet ac librariorum iniuriæ, quæ ſi quod vnquã aliud adeò lacerum ac plagoſum opuſculũ hoc reddiderũt, vt in perſanãdis eius vulneribus ope Pæoniæ manus opus eſſe, recte quis exiſtimare poſſit: plurima enim

verba, gręca quidẽ illa atq. à claſſicis auctoribus vſurpata, vnius à principio litteræ mutatione, poſtmodũ vt fit, creſcente errore pluriũ, in vulgaria quibus Gręcorũ nunc vulgus vtitur degenerarunt. Multa irrepſerunt, non pauca, ſine quibus orationis ſenſus percipi non poterat, omnino deſiderantur. Deinde ſi quis quas adfert animaliũ naturas, tanquam minus certas obijciat, es ſciat, apud cæteros eiuſdem argumenti ſcriptores fere eas omnes reperiri, ſi quæ ſunt, quæ vnũ Epiphaniũ auctorẽ habeant, non ideo aduerſus ipſum falſi iudiciũ prætor dabit: nam & Ariſtotelem quandiu culex viuat (vt Mercurius apud Lucianum aiebat) narrãtem, quam profunde ſol radios emittat in mare, qualem animam habeant oſtrea, ac ſimilia cum admiratione legimus, quem tamen abligurito patrimonio & infeliciter in militia, ad quam irruerat agente pharmacopolã primùm factum, poſtea ſimplices at populares homines hiſce nugis detinuiſſe, ſcribit Epicurus. Sed nec eo nomine reijciendus eſt noſter Phyſiologus, quod plebęia quędam, trita, ac in omnium ore verſantia adducat. nam certe quicquid à tanto viro prodijt plurimi faciendum eſt, viro ſanctitate, doctrina, antiquitate ſuſpiciendo. Et vero veterum auctorum tanta eſt penuria, totque nobis abſtulit vetuſtas, vt minimas quaſque eorum reliquias inueſtigare, & ex hiſce ſacris ruderibus vel contritiſſimos lapides & minutiſſimũ puluerẽ colligere abs re non fuerit. Iam vt de opella noſtra dicam; id te ſcire cupio, lector candide, hoc nos tantũ laboraſſe vt Epiphanij

quale

qualecunq. monumentū non interiret, cætera enim minus accuratè tractāda eſſe iudicauimus. hacq. de cauſa verba inuſitata, phraſes minus communes, lectionum denique varietates, quod alijs negotium faceret, ego nō noto: nam certè hoſpitem me illico agnouiſſes, ſi tam nimis atticè loquerer. Id laboris tribuendum eſt alijs auctoribus, non quidem noſtro Phyſiologo, de quo tam eſt manifeſtum quantum & tempori, & barbaris manibus licuerit. Quæ etiam cauſa fuit, vt integra in eo capita omitteremus, cum videlicet tam miſere eſſent deprauata, vt nullo modo intelligi ac tibi proponi poſſent. Scribit quidem interpres libelli de lapidibus 39 animalium naturas ab Epiphanio explicatas, nobis tamen videre tantum licuit 36. ex quibus vndecim omiſimus ob inſanabiles deprauationes: Ex his vero quæ verti, plurima etiam reſecaui, nonnulla adiūxi: Quod tamen bona fide factū affirmare poſſum. Tribus enim exēplaribus adiutus ſum, quorum præſidio vſus id præſtiti. Primum habui ab illuſ. Sirleto, ſecundum ex bibliotheca Panormitana, Siculi cuiuſdam amici diligētia exſcriptum; tertium, atq. omnium emendatiſſimū à Franciſco Turriano Societatis Ieſu presbytero. Deniq; nec noſter Phyſiologus exiſtimandus eſt is, quem Gelaſius Pontifex in canone Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, inter apocrypha connumerat, & ab hæreticis conſcriptum aſſerit; nam ille B. Ambroſij nomine, ipſo Gelaſio teſte, præſignatus erat, noſter autem nuſquam ſub hoc titulo, ſed nec Latinus (quale credendum eſt fuiſſe opus

Ambroſio tributum) habetur. deinde ipſe ſe ſatis prodit, cum nihil contineat niſi pium, orthodoxum, ſanctum. Supereſt vt ſi quid ſymboli per hanc noſtram lucubratiunculam communibus ſtudijs acceſſiſſe putas, id omne magni illius ſenis Guillelmi Sirleti, quem hoc ipſo quo hac ſcribimus anniuerſario die immenſa Chriſt. Reip. iactura ab hoc ærumnoſo laborum ſtadio ad immortalem requiem æternamq felicitatem vocauit Dominus, vt huius inquam omni æuo celeberrimi viri, cuius humanitate opuſculum iſtud habuimus, pyſſimis manibus, ſi quid ex eius lectione voluptatis caperis, acceptum referas: ſin minus, ingenij noſtri (quod quã exiguum ſit verò ſentimus) tarditati parcat, & demum ad demerendam literariam Rempublicam auſpicatiori Apolline accingaris. Et vale. Romæ. 6. Octobr. die, anno Salutis.

M.D.LXXXVI.

VITÆ S. EPIPHANII

compendium ex Metaphraſte.

* * *

EPIPHANIVS in Phœniciæ oppido non procul ab Eleutheropoli, ex infimis, & obſcuris natalibus ortus, in tenera adhuc ætate patre orbatus, cum vidua matre & ſorore virgine Calitrope relinquitur. Quibus cum adeo tenues eſſent fortunæ, vt vix commodè alerentur, eorum inopiam miseratus Tryphon, Epiphaniũ ſibi adoptauit, & matri & ſorori neceſſaria ad victum ſuppedicauit. Erat Tryphon profeſſione Iudæus, & in lege Moyſis non mediocriter inſtructus, qui eo etiam conſilio Epiphanium in familiam aſciuit, vt filiam ei, quam vnicam habebat, matrimonio iungeret Degebat itaque cum Tryphone Epiphanius, ætate & Hebraica ſapientia proficiens, cum decedente tam eodem Tryphone, quam eius filia hęres ex aſſe ab eo ſcriptus eſt. Quare opulenta hæreditate potitus, matre iam vita defuncta, ſororem in domũ recepit, cum qua iucunde vitam agebat. Euenit autem, Deo ita diſponente, vt Epiphanio in vicum in quo natus erat, egreſſo, inopinato quidem, opportuno tamen euẽtu vir quidã occurreret, religione chriſtianus Lucianus nomine, doctrina & virtute clariſsimus, quique vitam monaſticam profitebatur: a quo perſuaſus, & in fide Chriſti vna cum ſorore inſtructus, demum omnibus ſuis opibus pauperibus erogatis, ab epiſcopo loci baptizatur, & ſub Luciani monaſtico inſtituto Chriſtũ ſequitur. Traditur autem à Luciano Hilarioni in diſciplinam: cuius doctrinam, & egregios mores effingens Epiphanius, ſplendorẽ tanti magiſtri illuſtriorẽ reddidit. Fulgebat in dies miraculis

culis, & per remotiſsima quæque loca ſanctitatis eius vagante fama adeò magna hominum turba ad eum confluebat, vt in monaſterio quieſcere prohiberetur. Cuius rei cauſa in Aegyptum ſeceſſit: ubi in multis magniſque rebus eius probitas ac religio ſpectata fuit: inde ad propria reuerſus Hilarionem ad Cyprũ nauigaſſe cognouit, quẽ inuiſere cupiens Paphum nauigauit, & in Hilarionis congreſſu incredibili fuit lætitia perfuſus. Iuſſu vero Hilarionis Salaminem petit cum ea tum Eccleſia paſtore deſtituta, pro epiſcopo ſibi vtili eligendo ſupplex Deum precaretur. Exaudiuit itaque preces ſupplicum clementiſsimus Deus, & ex Pappi epiſcopi Cytriæ ſanctitate mirabilis, prædictione repertus Epiphanius, principio recuſans tantam dignitatem, Salaminiorum tandem epiſcopus creatur. Quo in onere ita ſe geſſit, vt doctrinam vita, & vitam doctrina comprobaret. Fuit ſemper acerrimus hæreticorum oppugnator: aduerſus quos edidit opus inſigne, Panarion nuncupatum. Aetio Valentinianorum epiſcopo blaſphemum os obſtruxit. omnibus qui eius ſectæ erãt ad fidei ſyncerit atem reuocatis. Huius & aliorum variis hæreſibus conſputcatam Cyprum expurgauit, & edicto a Theodoſio obtento hæreticos omnes ex inſula eiecit. Ante & poſt adeprum epiſcoparum miraculis claruit. Nam & plurimos mortuos ſuſcitauit ad vitam, cœcis viſum reſtituit, multos ab immundis ſpiritibus vexatos liberauit, atque alia innumera edidit miracula. Tandem ab Eudoxia in Ioannem Chryſoſtomum odio flagrante Conſtantinopoli accerſitus, quem cũ illa multis pollicitationibus in eam ſententiam pertrahere conaterur, vt Chryſoſtomũ epiſcopatu deponeret, nunquam tamen ille ab integritate dimoueri potuit. Quamobrem ab aula Imperatoris proficiſcitur, & ingreſſus nauim vt ad Cyprũ remearet, ſocios ad vitæ innocentiam, & ad fidei conſtantiam hortabatur. Iam enim Dominus ſeruum ſuum ſuper pauca fidelem, ſuper multa cõſtituere, & ad gaudium introducere volebat.

poſt

poſt effuſas igitur ad Deum preces ſocios complexus eſt, quibus (inquit) ſalui eſtote filij, Epiphanius enim non vos amplius videbit in hac vita, atque ſtatim Deo tradidit ſpiritum, cum eſſet ætatis centum & quindecim annorum & trium menſium. Nam ipſe antequam nauim cōſcenderet, Archadio de ætate interroganti teſtatus eſt, ſexagesimo ætatis anno ad epiſcopatum fuiſſe promotum, & in eo per quinquaginta quinque annos & tres menſes vixiſſe. poſtea vero naui Salaminem appulſa, & mortis tanti antiſtitis nuntio diuulgato, magno cum populi totius fletu & lacrymis ſepelitur.

HAEc ex Metaphraſte decerpſimus: quæ vt minimè exacta iudicamus, ſic alia ſcribere vanum ducimus. ne videlicet ex noſtris riuulis hauriat lector, quæ ex puriſsimo & altiſsimo fonte petere propediem poteſt. maturat enim cotidianis ampliſsimorum virorum conuitijs motus doctiſsimus ac religioſiſsimus Cæſar Baronius Soranus eccleſiaſticos ſuos annales. qui (vt ex vngue leonem cognoſcas) quales futuri ſint, ſatis declarabit Romanum martyrologium, omnium quotquot hactenus prodiere longe erudiſsimum. habebis itaque veram Epiphanij hiſtoriam à viro totius eccleſiaſticæ diſciplinæ, antiquitatis, hiſtoriæ peritiſſimo. interim vt ab eo ipſo (quod honorificum ſemper putabimus) hæc eadem mutuemus, conſule Hieronymum epiſt. 61 & in apolog. 2. aduerſus Ruffinum. & Theophilum inter ipſius Hieronymi opera lib. 2. epiſt. 67. ad ipſum Epiphanium. Diuum Auguſtinum in libro de hæreſibus ad Quoduultd. Socratem hiſtor. lib. 6. cap. 9. 11. 13. Sozomenum lib. 6. cap. 32. & lib. 7. cap. 26. lib. 8. cap. 14. 15. Niceph. lib. 2. cap. 46 lib. 12. cap. 46 lib. 13. cap 13. 14. Caſſiodorum lib 9. cap. 48 lib. 10. cap. 11. 12. & eos omnes qui ſcripſerunt res geſtas Ioannis Chryſoſtomi. vt Leon. Imp. Georg. Alexan. & Suidam. Habetur etiam Epiphanij mentio in Nicæna ſynodo ſecunda. Hæc ex Cæſare in maio die 12. qui ſacer eſt ſanctiſſimo Epiphanio.

Ο ΑΓ ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ
ΚΥΠΡΟΥ

Ioannes Adolus Leuconensis haud indiligens pictor hanc Sancti Epiphanii Episcopi Constantiæ Cypri imaginem ex peruetusto quodam exemplari depinxit, quod extat in Constantinopolitano antiquissimo monasterio Sula dicto vulgo Τὰ ἐξ μαρμαρα ἢ Exmarmora appellant illud nunc Armenijs annuo imposito censu habitandum Tyrannus permittit olim Patriarchum fuit.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
Ἐπιφανίου ἐπισκόπου τῆς Κωνσταντίας Κύπρου, περὶ
τὸν Φυσιολόγον τὸν διεξελθόντα περὶ τῆς ἑκάστου
γένους φύσεως τῶν θηρίων τε
καὶ τῶν πετεινῶν.

Ὁ Φυσιολόγος ἤρξατο λέγειν περὶ τοῦ λέοντος.
Κεφάλαιον. Α΄.

ΑΡξώμεθα λαλῆσαι περὶ τοῦ λέοντος, τοῦ βασιλέως τῶν θηρίων ἤτοι τῶν ζώων. καὶ γὰρ Ἰακὼβ εὐλογῶν τὸν Ἰούδαν λέγει, σκύμνος λέοντος Ἰούδα υἱέ μου ἐκ βλαστοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ ΦΥΣΙΣ.

Ὅτε περιπατεῖ ἐν τῷ ὄρει καὶ ἔρχεται αὐτοῦ ὀσμὴ τοῦ κυνηγοῦ τῇ οὐρᾷ συγκαλύπτει τὰ ἴχνη. ἵνα μὴ ἀκολουθοῦντες τοῖς ἴχνεσιν οἱ κυνηγοὶ, εὕρωσιν αὐτοῦ τὴν ποίμνην καὶ καταλάβωσιν αὐτόν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὕτως καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς ὁ νοερὸς λέων νικήσας ἐκ φυλῆς Ἰούδα, ἡ τοῦ Δαυὶδ ῥίζα, ἀποσταλεὶς ἀπὸ τοῦ πατρὸς, τὰ νοερὰ αὐτοῦ ἐκάλυψεν ἴχνη, τουτέστι τὴν θεότητα ἕως τῆς καταλλάσεως. κατῆλθε γὰρ εἰς τὴν τῆς Μαρίας νηδὺν, τοῦ σῶσαι τὸ πεπλανημένον ἀνθρώπινον γένος. καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. ἐκ τούτου οἱ ἀγνοοῦντες ἄνωθεν κατελθόντα, ἔλεγον. τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγει. κύριος τῶν δυνάμεων, αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

ΕΤΕΡΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὕτως καὶ σὺ νοητὲ ἄνθρωπε, ποιοῦντος σοῦ ἐλεημοσύνην, μὴ ἐπιγνώτω ἡ ἀριστερά σου τῆς δεξιᾶς σου τὸ ἔργον, μή πως ἰχνολογήσῃ σε ὁ διάβολος τοῖς ἔργοις σου τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ ἐκκλίνῃ σε ἐπὶ τὰ πονηρά.

LATINA

Google

LATINA INTERPRETATIO.

Sancti patris noſtri Epiphanij Epiſcopi Conſtantiæ Cypri ad Phyſiologum, qui de vniuſcuiuſque generis ferarum ac volucrum natura locutus eſt.

Phyſiologus de leone agit primum.

Cap. I.

DE leone ferarum atque animalium rege dicere incipiamus: Iacob enim benedicens Iudæ, Catulus leonis, ait, Iuda, ex germine filii mi; & quæ ſequuntur.

PRIMA LEONIS PROPRIETAS.

CVm leo in monte oberrat, & venatorem odoratur, ſua ipſius veſtigia cauda obtegit, ne illis inſiſtentes venatores, luſtrum inueniant, atque ipſum capiant.

INTERPRETATIO.

SIc Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſpiritualis leo qui vicit ex tribu Iudæ, radix Dauid, à Patre miſſus, ſui ipſius ſpiritualia cooperuit veſtigia, ideſt diuinitatem ſuam; ſe enim exinaniuit, & in Mariæ ventrem deſcendit, vt ſaluaret fraude deceptum hominum genus, Et

verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. quapropter illi qui ignorabant deſuper illum deſcendiſſe, dicebant; Quis eſt iſte rex glorię? Sanctus vero Spiritus; Dominus, inquit, virtutum, ipſe eſt rex gloriæ.

ALTERA INTERPRETATIO.

NEc aliter tu ſpiritualis homo, cũ feceris eleemoſynã, ſiniſtra tua dexteræ opus ignoret. ne te diabolus ex bonis operibus inueſtiget, & ad peccandũ alliciat.

NOTAE.

Phyſiologus.) Non mihi conſtat quis fuerit auctor hic, ab Origene & alijs eodem nomine citatur. Recentiores Obſcurum aliquando appellant, vulgus perſæpe cum eo (quem vocant) incognitum Pſalmorum commentatorem, confundit. Ex Ariſtotelis forſan operibus quę de animaliũ proprietatibus hic traduntur deſumpta ſunt, illum enim plurima, quæ nõ extant, de animalibus ſcripſiſſe auctor eſt Athenæus, ſcilicet, Ζωικὸν, περὶ Ζώων, περὶ Ζωοτικῶν. quorum pleraq; & Theophraſtus agnoſcit: nimirum ſæcula anteuertere, & Salomonem auctorem facere. Ille enim à cedro, quæ alias arbores proceritate vincit, ad hyſſopum vſque arborem minimam philoſophatus eſt 3. Reg. 4. Ioſeph. lib. 8. c. 2. Nec mirum ex innumerabilibus propè eius ſcriptis Epiphanij ſæculo aliqua ſuperfuiſſe: nam & illud quod de exorciſmis ſiue adiurationibus ad dæmones fugandos inſcriptum erat, ſuo extitiſſe tempore auctor eſt Origenes tract. 35. in Matth.

Iacob enim.) In eo conſiſtit acoluthia ſententiæ: quòd cum leo ſymbolum ſit Chriſti, Chriſtus autem rerum omnium principium, meritò à leone incipiendum ſit. Citat verò nobilem illam de Saluatore eiuſque ſpiritualis regni perpetuitate prædictionem, quę habetur Geneſeos c. 49. ad quam (vt ordinarios Patrum commentarios omittamus) videndus Iulius Pomerius archiepiſcopus Toletanus ad Ernigium lib. 1. aduerſus Iudæos, qui Chriſto totius prophetiæ verba perquam eleganter accommodat.

Cauda

Digitized by Google

Cauda obtegit.) Meminit huius proprietatis Aelianus li. 1. c. 30. Plutarchus lib. de animantium comparatione: Leo (ait) ſemper contortis ingreditur pedibus, tanquam vagina conditis intus vnguibus, ne aciem attriti retundant, neue veſtigantibus notam relinquant, quippe haud temere inueniet vnguis indicium leonini, ſed qui in tenuia & cæca veſtigia incidunt, aberrant, nec aſſequuntur eos venatores. Idem narrat Iſidorus lib. 1. Originum, c. 2. Sunt tamen qui hiberno tantùm tempore id obſeruare leones, dicunt, ſcilicet quod tunc facilius ſit, ex impreſsis in niue veſtigijs ipſum inueniri.

Sic Dominus noſter.) Eadem leonis proprietate, diuerſa tamen allegoria vſus eſt Nazianzenus in carmine de Virtute, his verbis.

πολλάκι δ' αὖτε
Ἐκλεψε τ' αὖ καλοῦ διάκρισιν ἐχθρὸς ἀπατῶν
ὡς θὴρ καρχαλέος τε ἐν ἴχνεσιν ἴχνια βάλλων
ὄφρα θηρητῆρα καλοῦ παίξειε δόλοισιν

ideſt ex Billio,

Sæpe mihi rurſus delectum ſubdolus hoſtis
Virtutis vitijq. adimens, mea lumina fallit,
Vt fera ſigna pedum, quæ ſignis callida turbat,
Hac venatorem virtutis lædat vt arte.

Dionyſius lib. 1. cæleſtis hierarchiæ ex interpretatione Perionij: Leonis quidem figura declarare putanda eſt principatum, robur, inuictumque animum, vimque qua contendunt pro virili ſua ad diuinitatis, quæ abſtruſa eſt, nec explicari oratione vlla poteſt ſimilitudinem, inſiſtentes ſpiritualium veſtigiorum obſcuritati, hærentesq; anguſtijs quarum myſterium enunciari non poteſt, viæ, quæ diuina luce illuſtrata, ad eam ferre poteſt. Glyca (qui annales ab ortu mundi ad Alexij Pulcri imperatoris vſq, tempora ſcripſit) totum hunc locum ab Epiphanio mutuaſſe videtur his verbis. Hoc etiam diſce leonem veſtigia ſua contrahere, quoties ipſum aliqui perſequuntur, ſic Dominus noſter in terram deſcendens aduentus ſui tempus contraxit diaboli cauſa, qui iam dudum virgines obſeruabat.

Cum feceris eleemoſynam.) Matth. cap. 6. ſed quî intelligi debeat præceptum hoc circa eleemoſynæ faciendæ modum optimè ac fuſè explicuit Auguſtinus ſermone ſexageſimo de Tempore, quo loco Dexteram, Amorem Dei interpretatur, Siniſtram verò à qua cauendum eſt nobis,

vanitatem

vanitatem & cupiditatem ſæculi: Simili tropologia vſi ſunt Origen. Homil. 18. in Matth. Gregorius magnus 1. Reg. 14. Ambroſius ſermone 8. ſuper Pſalmum 111.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΦΥΣΙΣ ΤΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ.

Κεφάλαιον. Β΄.

Οταν τέξηται τὸν αὐτῆς σκύμνον ἡ λέαινα, ἄπνουν τε καὶ τυφλὸν τυγχάνοντα ἐμβλέπουσα προσκαθέζεται προσέχουσα αὐτῷ τριήμερον. μετὰ δὲ τὸ συμπληρωθῆναι τὰς τρεῖς τῶν ἡμερῶν, προσεγγίζων ὁ ἄρρην λέων καὶ ἐμφυσήσας αὐτῷ καὶ εὐθὺς βλέπει καὶ ζῇ. ὅταν οὖν κοιμᾶται, γρηγοροῦσιν αὐτοῦ οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἀπὸ ἴχνια βηματίζων τῷ κυνηγοῦ παραλανθάνεται, καὶ διαδιδράσκει, τῷ μὴ συνεμπεσεῖν αὐτόν.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὕτω καὶ τὰ ἄπιστα ἔθνη διὰ τῆς τριημέρου ταφῆς καὶ ἐγέρσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἀνέβλεψαν καὶ ἐζωοποιήθησαν. πρὸ γὰρ τοῦ βαπτίσματος νεκροὶ καὶ τυφλοὶ ὠνομάζοντο. διεβλέποντο δὲ ὑπὸ τῆς λεαίνης, τουτέστιν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἕως τῆς τριημέρου ταφῆς. ὅτε δὲ ἦλθεν ὁ ἄῤῥην λέων, τουτέστιν ὁ ζῶν λόγος, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς αὐτοὺς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐζωοποίησεν αὐτοὺς καὶ ἀπήγαγε πάντας ἐκ τοῦ ᾅδου.

Altera leonis proprietas.
Cap. II.

LEæna mortuum & cæcum edit catulum, iuxtà quem defixos in illum habens oculos triduò cubat: his verò tranſactis leo accedit, & in catulum ſpirat, qui ſtatim & ad vitam reuocatur, & lumen oculorum recipit. cùm verò dormit, euigilant eius oculi, ita vt venatorem ab ſeptem ſtadijs pręſentiat, ipſumq́; fugit, neq; ab illo capitur.

INTERPRETATIO.

SIc gentes quæ non credebant per trium dierum ſepulturam, & Domini noſtri Ieſu Chriſti reſurrectionem reſpexerunt, & ad vitam reuocatæ ſunt. Ante baptiſmum enim & mortuæ & cæcæ dicebantur, verùm à leæna, ideſt, ab ſancto Spiritu per triduum ſepulturæ obſeruabantur, cum autem leo, hoc eſt viuificum verbum venit, & in ipſos Spiritum ſanctum inſpirauit, ad vitam eos reuocauit, & omnes ab inferno eduxit.

NOTAE.

Mortuum & cæcum) Ita edi leonem narrant Ariſt. & Plinius. ſed Plutarchus in quæſtione, Vtrum Iudæi, quòd venerentur ſuem, an quod ab ipſo abhorreant, abſtineant ſe eius carne, ea ratione leonem ab Aegyptijs Soli ſacrari ait, quod inter quadrupedes qui vngues aduncos habent, ſolus pariat catulos qui cernant: & Democritus apud Aelianum, inter animalia leonem ſolum oculis apertis naſci ſcribit, ſtatim enim à partu ſtrenuum quid prodere. Origenes hom 17. in cap 49 Geneſeos, locum hunc citat in hæc verba: Phyſiologus de catulo leonis hæc ſcribit, quod cum fuerit natus tribus diebus & tribus noctibus dormiat. tunc deinde patris gemitu vel rugitu tanquam tremefactus cubilis locus ſuſcitet catulum dormientem. Iſidorus eandem ſententiam ex Origene exſcripſit. Huius vero rei rationem ex eodem Phyſiologo adferunt auctores, ſcilicet quod cum leones calidiſſimi ſint natura, vt eorum fortitudo cum audacia & iracundia coniuncta indicat, fœtus autem ex generis temperie humiditatem contineat, ſiccitate complexionis & caliditate viſcoſior redditur, & maxime circa cerebrum præualeſcente ſiccitate & animali ſpiritu adiuuante. Vnde neruis obſtructis ſpiritus excluduntur, nec virtutes poſſunt actiones ſuas mouere: parentibus ergo rugientibus circa fœtum, ſpiritus per os & aures & meatus capiti ingreſſi præbent fœtui motum.

Apertis oculis.) Immò nunquam ſoporem admittere aliqui narrant. Aelianus caudam etiam cum dormit mouere ait, vt oſtendat ſe non omnino dormire, apertos tamen habere oculos, & Plutarchus dicto loco tradit & Iſidorus, & recentiores plurimi.

Sic gentes.) Pulcra eſt allegoria: nam Chriſti triduana ſepultura & glorioſa exſurrectio, typus fuit exſurrectionis noſtræ: nec eius tantum qua in fine ſæculorum à morte corporis ad immortalem vitam reſurgemus, ſed cuius virtute per ſacrum lauacrum ad nouam iuſtitiæ vitam ex peccati morte viuificamur. Trina enim in aqua immerſio, rurſusq; ter facta ex aqua emerſio triduum ſepulturæ & glorioſæ exſurrectionis myſteriũ denotat. id mirè explicuit Apoſtolus, Conſepulti, inquit, ſumus cum illo per baptiſmum, vt quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Auguſt. ſermone 45. de Iuda: Baptiſmus Chriſti nobis eſt ſepul-

tura,

tura, in quo peccatis morimur, criminibus ſepelimur, & veteris hominis cõſcientia reſoluta in alteram natiuitatem rediuiuus infantia reparamur. Fulbertus Carnotenſis epiſcopus totam allegoriam (quam omnes Græci patres, præcipuè tamen Origenes in Paulu, & Baſilius in ſermone de Baptiſmate agnoſcunt) fuſius tractauit, in epiſtola ad Adeodatum. Sicut, inquit, Dominus noſter Ieſus Chriſtus tribus diebus & tribus noctibus corporaliter ſub terræ ſepulchro conditus fuiſſe deſcribitur, ita homo ſub cognato terræ elemento trina vice demerſus operitur, ac ſic vitalis imitatione myſterij dum demergitur, ſepelitur, dum educitur, ſuſcitatur. videndus doctiſſ. Ludouicus Legionenſis Auguſtinianus, in libro de nominibus Dei.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΥΡΟΥ.

Κεφάλαιον. Γ.

Οὖρος μέγιστόν ἐστι ζῶον πολὺ ὑπερβάλλον τὰ ἄπερα βοῒ παραπλήσιος, δύο κέρατα ἐν ἑαυτῷ πρίονι ὅμοια ἔχον, αὐστηρὸς τῇ θεωρίᾳ παρὰ πάντα τὰ ζῶα, ὥστε τὰ μεγάλα δένδρα διακινηθέμενος τοῖς κέρασι διαπρίειν, καὶ κλωνοκοπεῖν, καὶ οὐδὲν τῶν ζώων δύνασθαι ὑφ' ἑαυτοῦ ποιήσασθαι. κωμάζει δὲ ὁ αὐτὸς οὖρος πλησίον τοῦ ὠκεανοῦ, καὶ εὐθέως μεθύσκεται καὶ παλαίει πρὸς γῆν τοῖς κέρασιν ὥσπερ βοῦς, ἔστι δὲ ἐκεῖ δένδρον ἡ ὀνομαζομένη τάνις, κλήματος μόρφωσιν ἔχουσα λεπτοκλώνη, ᾗ τοῖς ἔρνεσι κινηθέμενος ὁ αὐτὸς οὖρος, τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἔρνη τῆς τάνιος, τὸ κέρας αὐτοῦ δέδεται ὑπ' αὐτῆς. παραγινομένου τοιγαροῦν τοῦ κυνηγοῦ, καὶ εὑρίσκοντος ἐμπεπεδημένον τῶν κεράτων, κρατεῖ αὐτόν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

ΚΑΙ σὺ οὖν νοητὲ ἄνθρωπε, νόησον ὅτι ἄρα γενναιότερόν σε ἐποίησεν ὁ Θεός, ἀντὶ δὲ τῶν κεράτων, δέδωκέ σοι τὰς δύο διαθήκας, τουτέστι παλαιὰν καὶ νέαν διαθήκην, κερατίζειν εἰς τὰς ἐναντίας δυνάμεις, ἵνα μὴ προσεγγίσῃ πρὸς σὲ ὁ πονηρός. εἶπε γὰρ ὁ προφήτης, ἐν σοὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν κερατιοῦμεν.

ΕΤΕΡΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

ΩΚεανὸς ἑρμηνεύεται τὸ μέγεθος τοῦ πλούτου, τάνις δὲ ἡ ἡδονὴ τοῦ βίου. ἐμπλεκόμενος ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰς ἡδονὰς τοῦ βίου ἀμελεῖ τῆς πίστεως, ἐπερχομένου δὲ τοῦ κυνηγοῦ τουτέστι τοῦ διαβόλου καὶ εὑρίσκοντος αὐτὸν συμπλεκόμενον, καὶ ἀμελοῦντα τῆς πίστεως, κατακυριεύει αὐτοῦ.

De Vro. Cap. III.

VRus animal omnium maximum, ſimilis eſt boui, duoq. habet cornua in modum ſerræ, eſtq præ omnibus animalibus terribile aſpectu itaq. proceras arbores quatiens, illas diſſecat, ramosq. præſcindit, nec eſt vllum animal

Google

animal illo fortius. Paſcitur non longè ab Oceano, continuo vero vt bibit, veluti ebrius ludit, cornibuſq. tanquam bos terram petit. Eſt autem illic arbor dicta Tanus, viti ſimilis & alba ramis, quos cum vrus capite concutit, cornu vincitur. Accedit itaque venator, & cornu alligatum deprehendit, illumq. opprimit.

INTERPRETATIO.

TV igitur ò ſpiritualis homo conſidera quanto te vero generoſiorem fecerit Deus: loco enim duorum cornuum, duo tibi dedit teſtamenta, nouum videlicet & vetus, quæ cornua ſunt contra poteſtates aduerſas, vt ne te circumueniat diabolus: ait enim Propheta: In te inimicos noſtros ventilabimus cornu.

ALTERA INTERPRETATIO.

OCeanus copiam diuitiarum ſignificat, Tanus vero vitæ voluptatem, qua implicitus homo fidem negligit. venator igitur hoc eſt diabolus illum aggreditur, quem voluptatibus mancipatum, fidemq. negligentem inueniens in ſuam poteſtatem redigit.

NOTAE.

Vrus.) Vox eſt Gallica ſi Macrobio credimus, ſylueſtrem bouem plerique interpretantur, aliqui Bubalum vocant; nonnulli cum biſonte confundunt: alij illos eſſe volunt quos zhizes ex Iphicrate vocat Strabo, Apud Albertum Vrnus legitur.

In modum ſerræ.) Figura cornuum uri diuerſa eſt à boum noſtrorum cornibus, ſed eximiæ magnitudinis, & ex quibus pocula quæ in maximo pretio ſunt confici, auctor eſt Cæſar lib. 6 belli Gallici. Plinius ad plurimas alias delicias conferre ſcribit, quas item narrat.

Non longè ab Oceano) in Hercynia ſylua (ea eſt in Germania, Nigram ſyluam hodie vocant.) vros naſci dicto loco ſcripſit Cæſar: Strabo apud Heſperios Aethiopes: in omni Septentrionali plaga (ſi eoſdem cum biſontibus eſſe dicamus) Solinus: Seruius lib. 3. Georgicorum in Pyrenæo monte, ac proinde vros ἀπὸ τῶν ὀρῶν dictos, cui & Iſidorus conſentit. De illorũ vi ac velocitate plura apud præcitatos auctores: Iſidorus arbores ſolidas, & armatos milites cornibus eos alleuare ait.

Tanus.) ſiue tamus (vtrumq; enim legitur in Græco exemplari) Latinam vocem vſurpauit, quam Græci ἀγριάμπελον ſiue ἄμπελον ἀγρίαν ſoluta compoſitione: ſiue vt aliquibus placet, οἱ αἴθλω vocant. Plinius fructum, taminiam vuam, vitem ipſam, ſalicaſtrum appellat. Ex earum eſt vitium genere quas Theophraſtus, & Dioſcorides ἀμπέλους λευκὰς vocant, ideoq. Phyſiologus hic λευκάμπελον appellauit, quod nos ramis albam reddidimus. Ea, credibile eſt, vt cornua impediat, lentore enim quodam & glutinoſo ſucco madet.

Duo teſtamenta.) nota eſt allegoria, quam in illud: Vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua duo ſimilia agni, Apocalypſeos 13. vſurpat Auguſt.

Tamus vitæ voluptatem.) forſan ducta eſt allegoria (nam apud antiquos patres illam nõ legi) ab Hebræa ſignificatione vocis huius. Tamus enim ſiue Thamus, aut Thamnuz (prout Septuaginta nuper editi & ibi ſcholium Theodoreti habent,) Adonis dictus eſt Veneris amaſius, vt in c. 8. Iezechielis notat Hieronymus, Græcus textus habet: Καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ γυναῖκες καθήμεναι θρηνοῦσαι τὸν θαμμοῦζ & Tertullianus Hebræam ipſam vocem Latinam fecit, contra Iudæos. Et ecce illic mulieres ſedentes, plangentes Thamus, vulgata tamen editio Adonidem reddidit videlicet vt per magis notam vocem rem explicaret, quod & Septuaginta conſulto feciſſe multa Hebræa ἐξελληνίζοντες obſeruarunt in Eſai. cap. 3. Cyrillus & Theodoretus, & in extremo capite lib. Iobi Olympiodorus. Sed & θαμνὸς, Latine fruticem ſonat; quare ad haſce ὁμωνυμίας forte alludens Epiphanius ſylueſtrem vitem (eam tamum ſiue tamnum interpretati ſumus) voluptatis ſymbolum fecit.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣ.

Κεφάλαιον Δʹ.

Ἔστι γὰρ ὁ ἐλέφας μέγιστον ζῶον, προβοσκίδα ἔχον τοῦ διαφθείρειν τὰ ἐπερχόμενα αὐτῷ ζῶα, ὁμοίως καὶ τὴν βρῶσιν, καὶ τὴν πόσιν διὰ τῆς προβοσκίδος αὐτοῦ κυβερνᾶται. οὐ γὰρ ἔχει ἁρμονίας, καὶ κύψας νέμεται καὶ οὐ κάμπτει γόνατα. ἡ θήλεια δὲ ζητεῖ βοτάνην τὴν λεγομένην μανδραγόραν, καὶ μεταλαμβάνει ἐξ αὐτῆς, καὶ εὐθέως πυροῦται, καὶ πορεύεται πρὸς τὸν ἄρρενα, καὶ διαπαίζουσα κομίζει αὐτῷ τὴν βοτάνην, καὶ μεταλαμβάνει ὁ ἄρρην ἐξ αὐτῆς, καὶ εὐθέως πυροῦται, καὶ συγγίνεται τῇ θηλείᾳ. ἐπερχομένου δὲ τοῦ καιροῦ τοῦ τεκεῖν, εἰσβαίνει εἴς τινα λίμνην τοῦ ὕδατος, τὸ ὕδωρ καταμαζοῦσα, ὡς τὸ πλησιάσαι τοῖς μαστοῖς, καὶ ταύτῃ γεννᾷ. ἐὰν γὰρ τέξηται ἐπὶ τῆς γῆς, ἀδιανάστατος ὁ σκύμνος ἐγερθῆναι ἀμοιρῶν ἁρμονιῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πρόδηλον δὲ ὅτι ὁ πρωτόπλαστος ἀδὰμ οὐχ ὥσπερ ἡ εὔα τοῦ τῆς ὑπακοῆς ξύλου προγευσαμένη, αὐτὸ προσφερομένη καὶ τῷ ἑαυτῆς γαμέτῃ, ὅστις μετὰ τὸ γεῦσαι εὐθέως τὸ παραβεβηκέναι ᾔσθετο. τί δὲ ἐγέννησε; τὸ δὴ δήπου τὸ ἁμαρτάνειν. τίς γὰρ ἡ τῆς γέννας λίμνη; ὁ παράδεισος.

De Elephante. Cap. IV.

Elephas maximum eſt animal, proboſcidemq. habet, qua quæ ipſum adoriuntur animalia, percutit. hac cibum & potum ſibi ſumminiſtrat, non enim habet compages, propenſuſq. paſcitur genua haud incuruans. Fœmina herbam quæ mandragora dicitur, quærit, quam guſtat, & coeundi cupiditate accenſa ad maremque properans, illam ipſi offert. Mas verò vt comedit, ardet libidine, & fœminæ miſcetur. iam cum inſtat pariendi tempus, lacum ingreditur, pertentarq. aquam, qua mammillas vſque pertingente parit. ſi enim in terram ederet fœtum, haud eleuari poſſet, cum membrorum compagibus careat.

INTERPRETATIO.

Manifeſtum eſt primum parentem Adamum, non vt Euam obedientiæ lignum prægustaſſe: illa enim dedit viro; qui vt comedit, ſenſit ſe præceptum Domini tranſgreſſum eſſe. Quis igitur partus? peccatum: & lacus vbi peperit quis? Paradiſus.

NOTAE.

Proboſcidem habet.) Multus eſt (vt ait Phyſiologus) elephanto proboſcidos vſus: quam & manum, & narem Aelianus, Plinius, & Ariſtoteles vocant. Mandunt, ait, ſpirant, & bibunt, odoranturq́. haud impropriè appellata manu. De elephantibus Pori Indorum regis narrat Alexandri hiſtoria, illos arma viroſq. corripuiſſe, & rectoribus manu, ideſt proboſcide, tradidiſſe. Apud Iobum c.40. multa ſcituq́; digna de behemot: quo nomine elephantem deſignari periti docent. illuſtrat autem Iobi locum ſplendidiſſimum Hiſpaniæ noſtræ lumen Benedictus Pererius lib.4. commentariorum Danielis.

Mandragoram.) Recentiores locum hunc ex auctore obſcuro citant, & addunt, orientem verſus, ad proximum Paradiſo locum, vbi hæc herba invenitur, elephantes proficiſci. Vincentius; Prolis operam daturi orientem verſus pergunt, ad proximum paradiſo locum, vbi inventam mandragoram fœmina prior guſtat, deinde perſuaſus ab ea mas, ſic miſcetur, & fœmina concipit: vbi interim noto, deprauatè forſan ex Phyſiologo adductam vocem Orientem, aut interpretum, aut librariorum incuria, & pro ea reponendum eſſe, Occidentem. Theophraſtus enim libro plantarum 6. cui & Plinius adſtipulatur de modo colligendi mandragoras, agens, ſic fermè ſcripſit: circumſcribunt mandragoras gladio, ſecantque, ad Occaſum ſpectantes; iubent & alium ſaltantem tripudio circumagi, multaq́ de Veneris vſu & re dicere: niſi velis ad Paradiſi ſitum vocem Orientem referre. Inde autem proprietatis huius ratio tracta eſt, quod mandragoræ ad ciendos amores facultas ineſſe credatur; ideoq́, (auctore Dioſcoride & Galeno) Circæa à nonnullis appellatur, denominatione videlicet ſumpta à Solis & Perſees nymphæ huius nominis filia, quæ conficiendorum philtrorum peritiſſima fuiſſe dicitur. quare infœcundis mulieribus vtilem eſſe plantæ huius eſum vulgò plurimi arbitrantur, illo maximè Geneſeos loco adducti, vbi pro mandragoricis pomis vnius noctis cum Iacobo cõcubitum Lea à ſorore Rachel pacta eſt; hæc verò (quæ eo vſque ſterilis fuerat) non multò poſt concepit. Accedit, in hac planta marem & fœminam manifeſta expreſſione ſexuum reperiri, ac propterea ἀνθρωπόμορφον à Pythagora appellatam. Sed Auguſtinus lib.22. contra Fauſtum huius opinionis vanitatem ſcitè arguit, pioq́. tropologia totum Geneſeos locum interpretatur. Cum nec deſint, qui Hebræam illam vocem, pro qua Latinus

tinus & Græcus interpres. mandragoras, reddidit, magis propriè lilia ſignificare dicam, eodemq. modo vertendum cenſeant Canticorum illud: mandragoræ dederunt odorem ſuum, &c.

Ardet libidine.) Rectè hoc addidit, vt germaniùs myſticum ſenſum eliceret. Eſu enim vetiti pomi libidinoſa voluptas generationis opus natura conſequuta eſt, qua aliàs omnino caruiſſet. vide Nicetam doctè de hoc diſſerentem in Nazianz. ſcholio 12. orationis de Baptiſmo. Quinimmo Adamus quandiu in Paradiſo fuit Euam non cognouit, vt Epiphanius noſter lib. 2. contra hæreſes, Tertullianus de velandis virginibus, & alij plures tradiderunt. Hinc porro orta eſt celebris illa quæſtio (quam aduerſus Iouinianum elegantiſſime tractat Hieronymus, & circa quam à Latinis patribus Græci diſſentiunt) Vtrum in Paradiſo generandum eſſet, ſi nemo peccaſſet; vel verum contra actum libidinis, pugnatura illic fuiſſet traditio caſtitatis: his enim verbis proponitur apud Auguſtinum lib. 13. Ciuitatis cap. 23. videndus ad idem Moſes Bar. Cepha. Syrus in libro de Paradiſo cap. 25.

Conſtat primum parentem.) Michaelus Glyca, cuius mentionem fecimus, in hunc Epiphanij libellum ſine dubio inciderat; integrum enim hoc caput, operi ſuo inſeruit, in hæc verba: Nec ad Venerem (ex fide porrò Leunclaij) *elephantus* accedit. quemadmodum harum rerum periti tradunt, niſi mandragoram deguſtet, nam prius quàm hoc fiat, nullam omnino libidinem experitur. Quapropter fœmina ſumptam mandragoram comedit, eandemq. mari porrigit, & hoc pacto ad conſuetudinem Veneriam accedunt. Hoc autem manifeſtò referri ad homines illos primùm conditos debet: nam & illi ante ligni vetiti deguſtationem, libidinibus ſuperiores erant. verum poſt eam, cum Eua rem Adamus habuit, eaq. Cainum peperit. hactenus Glyca.

Peccatum.) Paulus ad Romanos 5. Propterea ſicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertranſijt, in quo omnes peccauerunt. Inſignis autem extat apud Theophanem Nicæum locus in elegantiſſima epiſtola de ſacerdotio ad clerum, vbi mala quæ ob peccatum Adami humanum genus conſequuta ſunt, eleganter recenſentur. Verùm cum huius epiſtolæ aliarumq. huius partis quæ nondum euulgatæ ſunt, editionem iam vrgeam, hæc tunc ex fonte candidum lectorem haurire licebit.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΑΦΟΥ.

Κεφάλαιον Ε΄.

Ἔστι δὲ ἡ ἔλαφος μόρφωσιν ἔχουσα αἰγείας δορκάδος, τὸ δὲ κέρας αὐτῆς ἐπίαρχον, καὶ τοὺς τρεῖς κεκαρίστε, ζῇ δὲ ἔτη πεντήκοντα, καὶ διατρέχει ὡς καλὸς δρομεὺς τὰς νάπας τῶν ὑλῶν, καὶ τὰς φάραγγας τῶν ὀρέων, καὶ ὀσφραίνεται τὰς ὀπὰς τῶν ἑρπετῶν, καὶ τὸν ὄφιν ὅπου ἐστὶ διατρίβοντα παραχρῆμα γινώσκει, καὶ εὐθέως τίθησι τὴν ῥῖνα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς ὀπῆς, καὶ αἰχμεῖ τὴν πνοήν, καὶ ἐξιὼν ὁ ὄφις εἰσβαίνει εἰς τὸν λάρυγγα τοῦ ἐλάφου, ἡ δὲ καταπίνει αὐτόν. διὰ τοῦτο ἔλαφος ὀνομάζεται διὰ τὸ ἕλκειν τοὺς ὄφεις ἐκ τῶν βάθους. τρέχει γὰρ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ ἐὰν μὴ τρεῖς ὥρας γεύσηται τοῦ ὕδατος, τελευτᾷ. εἰ δὲ εὕρῃ ὕδωρ, πάλιν ζῇ ἔτη πεντήκοντα. τοῦτο εἶπεν ὁ προφήτης, ὃν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχή μου πρὸς σὲ ὁ θεός.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ σὺ οὖν νοητὲ ἄνθρωπε, τρεῖς μὲν αἰωνογονίους ἔχεις. τούτων ἡ μὲν ἐστὶ τὸ βάπτισμα τῆς ἀφθαρσίας, ἡ δὲ τὸ χάρισμα τῆς υἱοθεσίας, καὶ ἡ μετάνοια. καὶ ὅτι νύξεις τὸν ὄφιν ἐν τῇ καρδίᾳ σου (τουτέστι τὴν ἁμαρτίαν) δρομαίως χώρει ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, ἤγουν ἐπὶ τοὺς κρουνοὺς τῶν γραφῶν (κατὰ τὰς ἑρμηνευούσας προφητείας) καὶ πίε ὕδωρ ζῶν, τουτέστι τὸ ἅγιον δῶρον. κοινωνῶν γὰρ ἐν μετανοίᾳ, ἀνανεώσῃ σεαυτὸν λοιπὸν διὰ τῆς αὐτῆς, καὶ τεθανατωθήσεται ἡ ἁμαρτία.

De Ceruo. Cap. V.

Ceruus ſimilis eſt ſilueſtri capreæ: illius cornua tribus ramis diſtinguuntur, vt & triplex eſt eius vitæ reparatio. Viuit enim annos quinquaginta, nemorumque ſyluas, & montium valles, vt velociſſimus curſor contento gradu perluſtrat, ſerpentiumque cauernas odore indagat, & ſicubi ſerpens deliteſcit, è veſtigio ſubodoratur, ſtatimq; nares ad limen cauernæ admouet, halitumq; trahit: prodiens igitur ſerpens in fauces cerui ſeſe ingerit, ille obuium deuorat: qua de cauſa appellationem ſortitus eſt, videlicet quod ex imo ſerpentes ad ſe attrahat. Poſtquam autem ſerpentem ex cauernis cepit, illico ad aquarum fontes decurrit; quod ſi trium horarum ſpatio aqua ſe explere non poteſt, moritur: ſin autem aquæ potus obtingat, ad annos denuo quinquaginta vitã protrahit: vnde propheta Dauid; ſicut deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ſic deſiderat anima mea ad te Deus.

INTER.

INTERPRETATIO.

TV igitur ſpiritualis homo, tres habes reſtaurationes, baptiſmum ſcilicet incorruptionis, filialis adoptionis gratiam, atque pœnitentiam. ſi quando ſerpentem ideſt peccatum intra cordis receſſus deprehenderis, ad fontes aquarum, hoc eſt ad ſcripturarum ſcaturigines ſtatim confuge, ſanctam videlicet gratiam (quemadmodum Prophetæ interpretantur) hauri: nam ſi pœnitentiam egeris, ab ea iterum deleto penitus peccato, reparaberis.

N O T A E.

Tribus ramis.) Albertus incertum eſſe ſcribit quot ramos (ipſe culmos appellat) ceruinum cornu producat· ſed Ariſtoteles, Bimis, inquit, cornua primum oriuntur ſimplicia & recta ad ſubularum ſimilitudinem, quamobrem ſubulones per id temporis eos vocant: trimis bifida exeunt, quadrimis trifida, atq; deinceps ad hunc modum procedit numerus vſque ad annum ſextum. ab hoc ſimilia ſemper prodeunt, ita vt non ſit dignoſcere ætatem ramorum numero. Et Solinus, pro ætate ramos augent: id incrementum per ſex annos perſeuerat. denique numeroſiora non poſſunt eſſe cornua, poſſunt craſſiora. cui opinioni fauet & Plinius lib. 8. cap. 32.

Serpentiumq́; cauernas.) Frequentiſſima eſt huiuſce ceruinæ proprietatis mentio apud omnes naturalium rerum ſcriptores, quam & nonnulli ceruis cum Elephantis communem eſſe tradunt. Plinius enim: Elephantorum anima ſerpentes extrahit, ceruorum item vrit. Verum in aſſignanda ratione qua id fiat non ſatis conuenit: nam Aelianus liber 2. capite 9. Mirifico (ait) quodam munere naturæ ceruus ſerpentem funditus vincit. nec enim ipſum tametſi hoſtis in latebram abditus effugere poteſt, etenim ille naribus ſuis in ſerpentis cauernam incumbens vehementiſſime inſpirat, & ſpiritu ſuo quaſi amato-

in quodam alliciens extrahit, innitumq. profert, &c. Græcorum autem Geoponicorum collector lib. 19. cap. 5. diuersam causam adducit, Xenophontemq. testem citat, quòd cervus serpentem (spiritu affluauaquasi afficiat vertigine, & sic attrahendo capiat. Porrò eiusdem proprietatis Ecclesiastici auctores non tato meminerūt, quam diuersis mystagogijs variis in locis exornarunt. Tertullianus libro de Pallio, cum mundanarum rerum vicissitudines longa inductione probet, Taceo, ait, cervum, quod & ipse ætatis suæ arbiter serpente pastus, veneno langueſcit in iuuentutem: sed & Origenes li. 1. contra Celsum, & in cap. 15. Matthæi, & in Canticum Canticorum homil. 3. prolixa satis narratione cervinæ naturæ allegorias persequitur. Et docet nunc virum tustum cervi nomine (quod apud omnes sanctos Patres trivialē est) nunc Christum ipsum intelligi. Vide patrum commentatios in cap. 7. Iobi, Psal. 28. & 41. & 103. Prouerb. 5. Cant. 2. 3. & 8.

Appellationem sortitus est.) ἔλαφος enim ἀπὸ τῆ ἐλαύνειν τινὰ θέειν. Plutarchus in libello de animantium comparatione: Elaphos, ait, Græce nomen cervis inditum est non à celeritate, sed à serpentis tractione sorpitoneque: Sanctus Athanasius in quæstionib. cap. de Actu, eiusdem etymologiæ auctor est. Isidorus autem latinam vocem, Festum secutus, à Græco vocabulo χίρνω deriuamt.

Sicut desideras.) Glossa (quam ordinariam vocant) in hunc locum: Cervus senio grauis, excrescentibus pilis & cornibus, serpentem naribus haurit, mox hausto æstuat veneno, vnde fontem ad bibendum ardentissime desiderat, quo potu pilos & cornua deponit.

Baptismum incorruptionis.) τὸ βάπτισμα ἀφθαρσίας, incorruptionis vel immortalitatis baptismum vocat, quod illius beneficio à peccati morte ac corruptione liberemur, vt hæredes simus secundum spem vitæ æternæ. quapropter de regenerationis lauacrum merito appellarat ab Apostolo. Optatus lib. 5. contra Parmenianum: Baptismus virtutem est vitæ, criminum mors, vstionis immortalis, cælestis regni comparatio, innocentiæ portus, peccatorum naufragium.

Filialis adoptionis gratiam.) Est hæc secunda post protoplasti lapsum hominis reparatio, quæ & illius prioris effectus est: nec enim tantum criminum labes sacro lauacro abtergunture, verum simul filiorū Dei adoptionem illius virtute consequimur, Christo videlicet communicati, illiusq. merito.

membra effecti, de Illius plenitudine accipimus, id eſt renouationis ſpiritu plenè in nos effuſo, diuinæ gratiæ conſortes ſumus, & virtutes omnes à capite Chriſto deriuatæ animis noſtris infunduntur. Hoc præ alijs diſertè explicuit Nazianzenus dum duarum vocum χάρισμα καὶ σφραγὶς, quibus quaſi ſynonymice Baptiſmus ſignificatur, diuerſam vim docet. Porro χάρισμα (latine gratia, donum, munus redditur) ad peccatorum condonationem ſpectat; σφραγὶς autem, id eſt ſignaculum, obſignatio, ſigillum, ad virtutum, quas quaſi obſignat, ſigillat, ſeruat, & confirmat, acquiſitionem: locus eſt in oratione Εἰς τὴν ἀδελφὴν Γοργονίαν, qui ſic habet. Καὶ μόνη σχεδὸν (agit autem de ſorore Gorgonia quæ tardius ad baptiſmum acceſſerat) ἐν ὅσῳ τελείωσις, σφραγὶς ἀλλ' οὐ χάρισμα ἦν τὸ μυστήριον: et pene ſoli (vt audacter loquar) ſigillum, non gratia erat initiatio: quaſi dicat Gorgoniā ante ſuſceptum baptiſmum ita piè vixiſſe, vt baptiſmus illi non tam eſſet χάρισμα, id eſt peccatorum (quibus non admodum erat infecta) condonatio, quam σφραγὶς, id eſt virtutum, quas multo tempore & ſtudio acquiſierat ſigillum. Vide ſcholion Billij in illum locum.

Pœnitentiam.) Quæ altera eſt hominis inſtauratio, ac proindè ſecũda poſt naufragiũ tabula meritò appellata.

Sanctam videlicet gratiam.) Alludit ad locum Eſaiæ c. 12, vel Hieremiæ 2. vbi aquarum nomine ſacram ſcripturam myſticè interpretantur patres, vt contra, per Aegyptiacas aquas in ſanguinē verſas vana Philoſophorum dogmata, videndus præ alijs Origenes. Exod. cap. 7. homil. 4.

◆

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΕΤΟΥ.

Κεφάλαιον ϛʹ.

Ἔστι γὰρ ὁ ἀετὸς βασιλεὺς τῶν ὀρνέων. αὐτὸς δὲ κηλᾶται, διὰ τὴν πολυετίαν αὐτοῦ. οὗτος μὲν ζῇ ἔτη ἑκατόν. καὶ γηράσαντος γίνεται ὁ πρεμυκτὴρ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, τοῦ μὴ ὁρᾶν, καὶ οὐκ ἰσχύει φαγεῖν. ἀνέρχεται δὲ εἰς ὕψος λίαν, καὶ ῥίπτει ἑαυτὸν ἐπὶ ἀκροτόμου πέτρας, προσκρούσας αὐτῇ τὸ ῥάμφος, καὶ λούεται εἰς τὴν ψυχρὰν λίμνην, καὶ κάθηται κατὰ τὸ ἡλιακὸν θερμόν. πίπτουσι δὲ λεπίδες ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ πάλιν ἐς νέους τηρεῖν ἄρχεται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ σὺ οὖν πνευματικὲ ἄνθρωπε, ὅταν πολλὰ ἁμαρτήσῃς, ἀνάβηθι εἰς ὕψος, τουτέστιν εἰς τὸ συνειδός σου καὶ ῥίψον σε κατὰ πέτραν, ἤγουν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, κλαῦσον τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν σου. ἐν τῇ λίμνῃ καθαρίσθητι τῶν δακρυρροιῶν σου. θερμάνθητι κατὰ τὸν ἥλιον, ἤγουν κατὰ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ κατὰ τὸ ἅγιον πνεῦμα, σπεῦσον τὴν ταχίστην ἐπὶ τὴν θέρμην τῆς μετανοίας. ῥίψον ἀπὸ σοῦ τὰς λεπίδας τὰς ἁμαρτίας, καὶ πάλιν ἀνακαινισθήσεται, ὡς αὐτοῦ ἡ νεότης σου, καὶ δίκαιος ὀνομασθήσῃ παρὰ τῷ θεῷ.

De Aquila. Cap. VI.

AQuila volucrum regina, à diutiſſima vita denominationem accipit, viuit enim annos centum: cum verò ſeneſcit, roſtrum ei incuruatur, caliganſque oculi, ita vt nec videre poſſit, nec cibum capere. Igitur in altum ſeſe attollit, & in præruptã ſe proijcit rupẽ, ad quam roſtrum allidit, & ſe frigidis immergit aquis, aduerſusq; ſolares radios ſe opponit, tuncq; ex oculis cadunt lippidines, ac iterum iuueneſcit.

INTERPRETATIO.

TV igitur, ô ſpiritualis homo, cum multitudine peccatorum fueris oppreſſus, in altum aſcende hoc eſt in tuam ipſius conſcientiam; atque te ad petram, ſcilicet ad fidem orthodoxam proijce; defle peccatorum tuorum multitudinem; & perpetuis te aquis, id eſt lachrymis abſtergens, Solis radijs incaleſce, hoc eſt in cœtu fidelium, & in ſancto Spiritu ad calorem pœnitentiæ propera; lippidines, id eſt peccata abijce; ſtatim enim renouabitur, vt Aquilæ iuuentus tua, & iuſtus vocaberis apud Deum.

NOTAE

NOTAE.

A diutiſſima vita.) Ἀετὸς enim ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, id eſt æuo, ſiue ἀπὸ τοῦ ἔτους, id eſt anno. Athanaſius, ἀετὸς, διὰ τὸ πολλάκις ἀνακαινίζεσθαι καὶ πολλὰ ζῆν. Aquila, quod ſæpe renouatur, & multos viuit annos. Iſidorus latinam vocem ab acumine oculorum deduxit, Feſtus autem ab acute volando, ſiue à colore fuſco & ſubnigro.

Cum vero ſeneſcit, &c.) Alij aliter hanc renouationem aquilæ narrant. Hieronymus: Aquilæ, vbi conſenuerit, grauantur pennæ & oculi, quærit illa fontem, erigitq; pennas calorem in ſe colligit, eo modo ſanantur oculi, in fontem ſe ter mergit, atq; ad iuuentutem redit. Sanctus Auguſtinus Dicitur aquila, cum ſenectute corporis preſſa fuerit immoderatione roſtri creſcentis cibum capere non poſſe. pars enim roſtri eius ſuperior, quæ ſupra partem inferiorem aduncatur, cum præ ſenecta immoderatius irruerit, longitudo eius incrementi non eam ſinit os aperire. vt ſit aliquod receptaculi interuallum inter inferiorem partem, & vncum ſuperiorem: niſi enim aliquod interuallum pateat, non habet morſus quaſi forcipem, vnde velut tondeat quod tranſmittat in fauces. creſcente itaque ſuperiore parte & nimis aduncata non poterit os aperire, nec aliquid capere. hoc ei facit vetuſtas. prægrauatur langnore ſenectutis, & inopia comedendi langueſcit, nimis vtraque re, ætate & egeſtate accedente. itaque modo quodam naturali in menſura reparandæ quaſi iuuentutis aquila dicitur collidere & percutere ad petram ipſum quaſi labrum ſuum ſuperius, quo nimis creſcente, edendi aditus clauditur. atq; ita conterendo illud ad petram excutit, & caret prioris roſtri onere, quo cibus impediebatur: accedit ad cibum & omnia reparantur, & eſt poſt ſenectutem tanquam iuuenis aquila. redit vigor omnium membrorum, inter plumarum gubernacula pennarum, volat excelſa ſicut antea. fit in ea quædam reſurrectio, hactenus Auguſtinus. Rabbi Dauid (a recentioribus citatus) ex Sahadia, his non diſſimilia de aquila narrat. Vincentius item in hæc verba: Aquila cum ſenecta grauatur, nubes omnes volatu ſublimi ſuperat, vnde calore ſolis, oculorum eius caligo conſumitur: & mox cũ impetu, ipſo caloris æſtu, deſcendens, aquis frigidiſſimis tertio immergitur, indeq; reſurgens ſtatim nidum petit, & inter pullos iam validos ad prędandum in qualitate frigoris & caloris quaſi quadam

febri

febri correpta cum ſudore quodam plumas exuit, & a pullis ſuis fouetur ac paſcitur, donec pennas plumaſq; recuperans innouatur.

Ad petram.) Nota eſt metaphora: quam Hieronymus in comment. Matthæi cap. 16. & Auguſtinus lib. 2. de Trinitate, & in Pſalmum 26. atque alibi frequenter ſancti patres notant, nam διὰ τὴν στερρότητα Fides appellatur petra; qua etiam ratione Chriſtus fidei auctor petra ab Apoſtolo vocatur. Sed & Simō, qui fidei magiſter & Eccleſiæ caput à Chriſto conſtitutus fuit, ob hoc ipſū Cephas appellatus eſt. Cephā enim Syri & Hebræi (vel auctore Hieronymo) petrā vocant. Vide Turrianum libro 2. pro Apoſtolicorum Pontificum epiſtolis cap. 6. qui aduerſus Centuriatores Magdeburgicos docte ac fuse locum hunc tractat.

Renouabitur vt Aquila.) Pſalmo 102. verſ. 5. quo loco Euthymius: Depones debilem ſenectam quam morbi & peccata contraxerant, ὡς ἐκεῖνος τὸ γῆρας τῶν ἑαυτοῦ πτερῶν ſicut ille ſenectam alarum. Renouaberis per pœnitentiam, ὡς ἐκεῖνος διὰ τῆς παλιμφυΐας πτερῶν ſicut ille per alarum repullulationem. Cum autem hæc ſit frequens apud patres allegoriæ iſtius vſurpatio, Theodorus Heracleenſis (is enim eſſe creditur commentariorum illorum auctor) aliter locum hunc interpretatur; verba ſunt: Οὐ τοῦτο βούλεται εἰπεῖν ὅτι ἀνακαινίζεται ὁ ἀετός· ἀνακαινίζεται γὰρ μόνος ὥς φασιν ὁ φοῖνιξ τὸ ὄρνεον, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀετὸς δοκεῖ βασιλεύειν τῶν πετεινῶν ἁπάντων, βούλεται εἰπεῖν, ὅτι ἡ παλαιότης ἡμῶν ἡ ἐν Βαβυλῶνι ἀνακαινισθήσεται εἰς βασιλείαν αὖθις, ὥσπερ ἦμεν ποτέ· διὰ γὰρ τοῦ ὄρνιθος τοῦ ἀετοῦ τὴν βασιλείαν αἰνίττεται. Non hoc dicit quod aquila renouetur: renouatur enim vt aiunt tantum Phœnix auis: ſed quia aquila imperare videatur omnibus volucribus, ait, ſenectutem noſtram Babylonicā, ad regnum inſtauratur denuo, quemadmodum fuimus aliquando. per aquilam ſiquidem regnum ſignificatur.

◆

De vulture. Cap. VII.

Vltur cũctis auibus voracior eſt, quadraginta enim diebus cibo abſtinet, quem cum inuenit, totidem ſe ex illo libris ingurgitat, itaque quadragenariam abſtinentiam, quadragenaria ingluuie compenſat.

INTERPRETATIO.

TV igitur ſpiritualis homo qui in quadrageſimali ieiunio Dominicam reſurrectionem expectas, noli ventri fœdè indulgere, ne quadrageſimalis abſtinentiæ meritum perdas.

NOTAE.

Voracior.) Hinc porro prouerbiales illæ locutiones Edacior vulture. Si vultur es, cadauer expecta. hiſque ſimiles. quæ in helluones, & præ nimia auaritia diuitum hæreditatum captatores vſurpantur Martialis.

Amiſit pater vnicum Silanus:
Ceſſas mittere munera Oppiane?
Heu crudele nephas, malæque Parcæ:
Cuius vulturis erit hoc cadauer?

Qua figura Origenes etiam eſt vſus (et ſi illam aquilæ ceteriſque volucribus quæ ex rapto viuunt æque conuenire ſcribat) homilia vij. in Leuiticum Non manducabis (inquit) hæc quia immunda ſunt; aquilam & vulturem & his ſimilia: his etenim auibus ſemper mortuorum corporum cibus eſt, & ex mortuis cadaueribus viuunt. omnes ergo qui huiuſmodi vitam gerunt, immundi habendi ſunt. Ego puto & illos in his nominari, qui alienis imminent mortibus, & arte quadam & fraude teſtamenta ſubijciunt: huiuſmodi enim homines vultures & aquilæ merito appellantur, velut mortuorum cadaueribus inhiantes. Hactenus Origenes.

Quadraginta diebus.) nõ legi proprietatis huius auctorem: niſi placeat (quod nonnulli pro-

bant) vulturem eumdem eſſe cum gypaeto, quod genus eſt aquilae. Etenim Gypaetũ (quem ſolum ex aquilis, cadaueribus veſci teſtatur Ariſtoteles) multis diebus ieiunare ſcribunt: caeterũ illa eſt vulturis proprietas & ſacris & prophanis ſcriptoribus frequentiſſima, quod ex vento abſq; maris concubitu vultures fœminę cõcipere exiſtimẽtur: cuius ex Graecis Baſilius, ex Latinis Ambroſius in cõmentarijs Hexaemeri meminerũt. Hinc Valentiniani (auctore Irenaeo, & Tertulliano) imaginarios quoſdam Sophię cõcubitus argumẽtabantur: facti vero auctores conceptionis Deiparae virginis puritatem conijciunt. Baſilius dicto loco. & illo antiquior Origenes cõtra Celſum: Praeterea (ait) dicendum ad Gręcos non credentes IESVM natum de Virgine, mundi opificem in animantum genitura tam varia, ſatis declaraſſe, potuiſſe ſi libuiſſet, in vno quoque animali, quod in alijs fecerit, atq; etiam in homine facere. reperiuntur nãq; inter animantes quaedam fœminae quae maris congreſſum prorſus neſciunt, ſicut produnt de vulturibus ij qui ſcripſerunt de naturis animalium, nihilominus hoc animal perpetuat ſucceſſionem ſui generis. Quid igitur mirum ſi volens Deus diuinum quendam magiſtrum generi hominum mittere, fecit, vt vice ſeminationis quae fit ex congreſſu maris & fœminae, alia quadam ratione conſuleretur futuro partui? hactenus ille. Sed & Cyrillus Alexandrinus in Iambis nondum vulgatis (quos nos ab eodem illo naturae miraculo Guilielmo Sirleto habuimus) τοῖς ζωωσιδήλωτοις καὶ φυσικοῖς ad Sergium in eamdem ſententiam ſcripſit:

Τίς ἀσπόρως τοὺς γῦπας ἐξάγει τόκῳ,
Θήλεις γάμου τε τῆς ἐκτὸς οὔσας ἄῤῥενος,
Οἳ τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπογράφοντες παρθένον
Δεικνῦντες αὐτὴν, ὡς ἐφικτὸν ὀρνέοις;
Ἔδει γὰρ εἶναι τοῦ τοσούτου θαύματος
Ἔχειν ἀμυδρὰς ἐμφάσεις.

Quae nos verbum verbo omnino reddentes, ſeruata tamen metri lege, ſic vertimus.

Quis vultures educit abſque ſemine,
Partu, marito, non ſubacta fœmina,
Perlucidam noſtram exhibentes Virginem
Ipſam, vt volucribus licet? nam oportuit
Miraculi obſcuras habere imagines
(Vt credo) tanti.

Ne quadrageſimalis.) Eadem eſſe videtur celebris illius homiliae hypotheſis, qua magnus Baſilius populum ſuum à nimijs commeſſationibus, quibus die Paſ-

chati-

ebrietatis, ieiunio transacto, indulgebat, dehortatur: titulus est κατὰ μεθυόντων quod Volaterranus habita ratione totius argumenti [illegible] reddidit: In ebrietatem & luxum quibus die Paschæ populum affectum vidit. In ea autem plena est energiæ ſententia illa, nec à noſtro propoſito aliena: μία ἑσπέρα καὶ μία προσβολὴ τοῦ ἐχθροῦ πάντα τὸν πόνον ἐκεῖνον διέλυσε καὶ ἀνάλωσεν. Veſper vnus, impetus inimici vnus, omnem præteritum laborem prodit atque diruit, eodem interprete.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ.

Κεφάλαιον Η'.

Ἔστι γὰρ ὁ πελεκᾶν φιλότεκνος ὄρνεον παρὰ πάντα τὰ ὄρνεα. ἡ δὲ θήλεια καθίζεται ἐν τῇ νεοττιᾷ, φυλάσσουσα τὰ τέκνα, καὶ περιθάλπει αὐτὰ ἀσπαζομένη, καὶ κολαφίζουσα ἐν φιλήματι, ὅπως τοὺς πλευροὺς κατεργάζεται, καὶ τεθνήσκει. καὶ μεθ' ἡμέ-

ρας

vniuerſumque mundum illuminauit, & per triduanã ſepulturam ac reſurrectionem ſuam ad vitam illos reduxit. quapropter per Prophetam dixit: Similis factus ſum Pelecano ſolitudinis.

NOTAE.

Pelecanus.) Hunc Plinius Plateam, Cicero Plataleam, Hieronymus & Eucherius Onocrotalum vocant, pietatis autem in filios, Ægyptijs theologis ſymbolum fuit; cuius rei cauſa ex Horo colligitur, qui circa illarum venationem ita ferme ſcripſit. Pelecanus nidificat in ſcrobe in terra, quod non ignorantes aucupes, bubulo ſtercore locum circumliniunt, ignemque ſuccendunt: ea vero fumum aſpiciens aggreditur ignem alis extinguere, verumtamen ei tantum abeſt ad extinguendum aſtutia, vt magis magiſque ſua tanquam ventilatione incendat, idcircoque alis exuſtis capiatur. Aelianus autem ea ratione hunc Pelecanorum aduerſus filios amorem conIectat, quòd (idque & Herodios etiam facere ait) cum aliunde cibus non ſuppetit, eſculenta quæ prius ederant euomant, & in educandos fœtus conuertant, pulliſque imprimis ad volandum duces ſint. lib. 3. Hiſtoriæ cap. xxij. Sed horum in Ariſtotele nulla pene mentio: frequentior vero de Pelecanis *ἐν τοῖς ποταμίοις γινομένοις* idest fluuiatilibus, tam in loco *περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων* quã *περὶ ζώων ἱστορίας* vbi docet, quo modo ſolidas conchas deuorent, quas calore concoctas, ob idque dehiſcentes euomant, & carnem teſtis abiectis edant. Simile quid eſt apud Cyrillum in Iambis.

Τίς Πελεκάνων αὐτὶ λόγχης τὸ στόμα
Ἥρμοσε διωρύγμασι μακροκέντροις,
Καὶ χάσμα τούτοις ἐξαπλοῦν παμφάγον,
Πρὸς τὰς ἀπλήστους ἁρπαγὰς τῶν ἰχθύων,

Quæ ſic forſan reddi poſſunt.

Quis platearum roſtrum lanceæ in modum,
Aptauit externis longiſque haſtilibus,
Voraginem iſtisq; omniuoram pepandit, ad
Raptus inexpletos haud vnquam piſcium?

Perforat itaq;) à ſerpentibus Pelecanorum filios occidi, & parentum ſanguine viuificari auctor eſt Hieronymus

ronymus, sine epistolæ ad Præsidium auctor. Ab Isidoro cap. de Auibus, in hunc modum hæc de re agitur: Fertur, si verum est, Pelecanum occidere natos suos, eosque per triduum lugere, deinde se ipsam vulnerare, & aspersione sui sanguinis vivificare filios. eadem fere sunt apud Augustinum. in commentario psalmo 101. & Greg super psal. V. Pœnitential. Ex Alberto autem idem fere colligitur, nisi quod à filijs provocatos parentes, quos ille nunc, vt adolescunt, in faciem percutiunt, impatientes iniuriæ colaphis rostrorum cædi, & interfici dicit. quibus addit, post sanguinis effusionem adeo debilitari Pelecanum, vt de nido exire non valeat, & pullis prosua, ac parentis cibatione consolare cogantur. Verum horum quidam propter ignauiam aut impietatem in parentem, exire nolunt, & pereunt, quidam autem seipsos quidem pascunt, patrem vero penitus negligunt, qui vi conualet, pios filios nutrit, impios vero abijcit, & contemnit. Sed ille hæc (vt & ipse Albertus agnouit) nullo aut experimento, aut veteri probato testimonio affirmari possunt. quare verius puto, hanc Pelecani figuram rostro pectus fauciantem ac supra pullos sanguinem instillantem, pro arbitrio pictorum huc usq; nobis exhibitam, nec vllam huiusce naturæ autem vsquam esse, partimque ex Aeliani loco de pietate eiusdem auis in filios, partim ex Horo, qui vulturem scripsit femora fauciatæ & exfluenti sanguine pullos pascere, hoc omne finisse efficta. quod & Hebræorum sententia comprobat, qui fatentur ingenue, nescire se quæ auis sit Pelecanus. At liberum esto. quid enim impedimus. & inuentis pro libito vti, & noua (si cui placuerit) etiam addere?

Sic Dominus.) Nulla est in suggestis anagogia hac si quæ tutor. in excusis autem homiliarijs tertiu quoque verbo, quin & in psia templorum, suburbium ac rusticanorum prædiorum parietibus, posti Christum crucifixum, Pelecano proximus datur locus, vt non sit mæ scilicet redemptionis et nostræ adfabrationi. Bene qui dem. Christo enim Saluatori mirifice prædicta huius auis natura conuenit. nec multum interest, si de illius veritate dubitetur. Augustinus post Hieronymum tropologiam omnem elegantem & si cum pia fallone semper ve sirum scientissimum decebat, illo strauit. Sed quo ordo congruat Christo (inter alia) aui) quod ipsa parens Pelecanus occidat filios suos? An & illi non congruit. Ego occidam, & ego viuificabo, ego percutiam, & ego sanabo? An vero Sculus persequitur mortem, nisi de cœlo percuteretur? Aut prædicatur excitaretur nisi illius sanguine viuificaretur? Et Michaelus Glyca cum de huius auis pietate in sobolem agit, & ferè, quæ di-

ximus

ximus adferat, ita ad Christum illam comparat. Etenim Pelecanus est ipse Christus, nidus, paradisus, pulli, primum condi homines, serpes insidiator, ipse Diabolus, virus serpentis, fraus diaboli, mors, à Deo direptio atque separatio, paterna affectio, Dei verbi facta nostrum causa naturæ humanæ assumptio; alarum supra pullos expansio, Christi super condiscipulos illos primum homines in crucem subla tio, laterum pulsatio, divini lateris punctio, quam sequuta est sanguinis vitæ fontem continens destillatio.

Ad veram illos reduxit.) Paulus ad Hebræos 10. eleganter explicuit, quis fuerit passionis Christi effectus, nam etsi sancti illi antiqui patres in fide venturi Christi, iustitiæq. operibus æternam salutem meruissent, tamen quo minus illam adipiscerentur, commune naturæ peccatum obstabat, hoc itaq. sanguine, & passione Christi remotum est, post cuius sacrosanctam resurrectionem cæli aditus patuit; hæc enim est illa fiducia, quam in introitu sanctorum in sanguine Christi habere nos dicit loco tubet Apostolus. Videndus Thomas 3. parte quæst. 48. & 49.

Similis factus sum Pelicano.) Psalmo 101. versu 7. quem tamen locũ de mœrore animi intelligi neq. afflicti hominis, aut ob nimiam peccati pœnitendam contritu, cui graue ac molestus sit strepitus turbæ, publicique conspectus frequentia, vt plurimum interpretantur auctores. ferunt enim aues hasce desolationibus, loetæ desuetis, ac salubus aquis habitare. Arnobius: Factus sum sicut Pelicanus; aquis illa quæ non habitat nisi in deserto, habens escas veneno eremi & ineuntis amaritudinibus plenas.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΕΤΟΥ.

Κεφάλαιον ϛʹ.

ΕΣτι γὰρ ὁ ἀετὸς βασιλεὺς τῶν ὀρνέων. ἀετὸς δὲ καλεῖται, διὰ τὴν πολυετίαν αὐτοῦ. οὗτος μὲν ζῇ ἔτη ἑκατόν. καὶ γηράσαντος κυρτοῦται ὁ προμυκτὴρ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, τοῦ μὴ ὁρᾶν, καὶ οὐκ ἰσχύει φαγεῖν. ἀνέρχεται δὲ εἰς ὕψος λίαν, καὶ ῥίπτει ἑαυτὸν ἐπὶ ἀκροτόμου πέτρας, προσκρούσας αὐτῇ τὸ ῥάμφος, καὶ λούεται εἰς τὴν ψυχρὰν λίμνην, καὶ κάθηται κατὰ τὸ ἡλιακὸν θερμόν. πίπτουσι δὲ λεπίδες ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ πάλιν ἐς νέους τρέχειν ἄρχεται.

ΕΡΜΗ-

Digitized by Google

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ σὺ οὖν πνευματικὲ ἄνθρωπε, ὅταν πολλὰ ἁμαρτήσῃς, ἄρθητι εἰς ὕψος, τουτέστιν εἰς τὸ συνειδός σου καὶ ῥῖψον σε κατὰ πέτραν, ἤγουν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, κλαῦσον τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν σου. ἐν τῇ λίμνῃ καθαρίσθητι τῶν δακρυρροιῶν σου. θερμάνθητι κατὰ τὸν ἥλιον, ἤγουν κατὰ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ κατὰ τὸ ἅγιον πνεῦμα, σπεῦσον τὴν ταχίστην ἐπὶ τὴν θέρμην τῆς μετανοίας, ῥῖψον ἀπὸ σοῦ τὰς λεπίδας τὰς ἁμαρτίας, καὶ πάλιν ἀνακαινισθήσεται, ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου, καὶ δίκαιος ὀνομασθήσῃ παρὰ τῷ θεῷ.

De Aquila. Cap. VI.

AQuila volucrum regina, à diutiſſima vita denominationem accipit, viuit enim annos centum: cum verò ſeneſcit, roſtrum et incuruatur, caligantque oculi, ita vt nec videre poſſit, nec cibum capere. Igitur in altum ſeſe attollit,& in præruptã ſe proijcit rupẽ,ad quam roſtrum allidit, & ſe frigidis immergit aquis, aduerſusq; ſolares radios ſe opponit, tuncq; ex oculis cadunt lippidines, ac iterum iuueneſcit.

INTERPRETATIO.

TV igitur, ò ſpiritualis homo, cum multitudine peccatorum fueris oppreſſus, in altum aſcende hoc eſt in tuam ipſius conſcientiam; atque te ad petram, ſcilicet ad fidem orthodoxam proijce; defle peccatorum tuorum multitudinem; & perpetuis te aquis, ideſt lachrymis abſtergens, Solis radijs incaleſce, hoc eſt in cœtu fidelium, & in ſancto Spiritu ad calorem pœnitentiæ propera; lippidines, ideſt peccata abijce; ſtatim enim renouabitur, vt Aquilæ iuuentus tua, & iuſtus vocaberis apud Deum.

NOTAE.

A diutiſſima vita.) Ἀετὸς enim ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, ideſt æuo, ſiue ἀπὸ τοῦ ἔτους, ideſt anno. Athanaſius, ἀετὸς, διὰ τὸ πολλάκις ἀνακαινίζεσθαι καὶ πολὺ ζῆν. Aquila, quod ſæpe renouatur, & multos viuit annos. Iſidorus latinam vocem ab acumine oculorum deduxit, Feſtus autem ab acute volando, ſiue à colore fuſco & ſubnigro.

Cum vero ſeneſcit, &c.) Alij aliter hanc renouationem aquilæ narrant. Hieronymus: Aquilæ, vbi conſenuerit, grauantur pennæ & oculi, quærit illa fontem, erigitq; pennas calorem in ſe colligit, eo modo ſanantur oculi, in fontem ſe ter mergit, atq; ad iuuentutem redit. Sanctus Auguſtinus: Dicitur aquila, cum ſenectute corporis preſſa fuerit immoderatione roſtri creſcentis cibum capere non poſſe. pars enim roſtri eius ſuperior, quæ ſupra partem inferiorem aduncatur, cum præ ſenecta immoderatius creuerit, longitudo eius incrementi non eam ſinit os aperire, vt ſit aliquod receptaculi interuallum inter inferiorem partem, & vncum ſuperiorem: niſi enim aliquod interuallum pateat, non habet morſus quaſi forcipem, vnde velut tondeat quod tranſmittat in fauces. creſcente itaque ſuperiore parte & nimis aduncata non poterit os aperire, nec aliquid capere. hoc ei facit vetuſtas. prægrauatur languore ſenectutis, & inopia comedendi langueſcit, nimis vtraque re, ætate & egeſtate accedente. itaque modo quodam naturali in menſura reparandæ quaſi iuuentutis aquila dicitur collidere & percutere ad petram ipſum quaſi labrum ſuum ſuperius, quo nimis creſcente, edendi aditus clauditur, atq; ita conterendo illud ad petram excutit, & caret prioris roſtri onere, quo cibus impediebatur: accedit ad cibum & omnia reparantur, & eſt poſt ſenectutem tanquam iuuenis aquila. redit vigor, omnium membrorum, inter plumarum gubernacula pennarum, volat excelſa ſicut antea. fit in ea quædam reſurrectio. hactenus Auguſtinus. Rabbi Dauid (a recentioribus citatus) ex Sahadia, his non diſſimilia de aquila narrat. Vincentius item in hæc verba: Aquila cum ſenecta grauatur, nubes omnes volatu ſublimi ſuperat, vnde calore ſolis, oculorum eius caligo conſumitur, & mox cũ impetu, ipſo caloris æſtu, deſcendens, aquis frigidiſſimis tertio immergitur, indeq; reſurgens ſtatim nidum petit, & inter pullos iam validos ad prędandum in qualitate frigoris & caloris quaſi quadam febri

febri correpta cum ſudore quodam plumas exuit, & a pullis ſuis fouetur ac paſcitur, donec pennas plumaſq; recuperans innouatur.

Ad petram.) Nota eſt metaphora: quam Hieronymus in comment. Matthæi cap. 16. & Auguſtinus lib. 2. de Trinitate, & in Pſalmum 26. atque alibi frequenter ſancti patres notant, nam διὰ τὴν στερεότητα Fides appellatur petra, qua etiam ratione Chriſtus fidei auctor petra ab Apoſtolo vocatur. Sed & Simõ, qui fidei magiſter & Eccleſiæ caput à Chriſto conſtitutus fuit, ob hoc ipſũ Cephas appellatus eſt. Cephâ enim Syri & Hebræi vel auctore Hieronymo) petrá vocant. Vide Turrianum libro 2. pro Apoſtolicorum Pontificum epiſtolis cap. 6. qui aduerſus Centuriatores Magdeburgicos docte ac fuſe locum hunc tractat.

Renouabitur vt Aquilæ.) Pſalmi 102. verſ. 5. quo loco Euthymius: Depones debilem ſenectam quam morbi & peccata contraxerant, ἀποθέμενος τὸ γῆρας τῶν ἐκείνου πτερῶν ſicut ille ſenectam alarum. Renouaberis per pœnitentiam, ὡς ἐκεῖνος διὰ τῆς παλιμφυΐας τῶν πτερῶν ſicut ille per alarum repullulationem. Cum autem hæc ſit frequens apud patres allegoriæ iſtius vſurpatio, Theodorus Heracleenſis (is enim eſſe creditur commentariorum illorum auctor) aliter locum hunc interpretatur; verba ſunt: Οὐ τοῦτο βούλεται εἰπεῖν ὅτι ἀνακαινίζεται ὁ ἀετός· οὐ γὰρ ἀνακαινίζεται φημὶ μόνον ὡς φασὶν ὁ φοῖνιξ τὸ ὄρνεον, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀετὸς δοκεῖ βασιλεύειν τῶν πετεινῶν ἁπάντων, βούλεται εἰπεῖν, ὅτι ἡ παλαίωσις ἡμῶν ἡ ἐν Βαβυλῶνι ἀνακαινισθήσεται εἰς βασιλείαν αὖθις, ὥσπερ ἦμεν ποτέ· διὰ γὰρ τοῦ ὀρνέου τοῦ ἀετοῦ τὴν βασιλείαν αἰνίττεται. Non hoc dicit quod aquila renouetur: renouatur enim vt aiunt tantum Phœnix auis, ſed quia aquila imperare videatur omnibus volucribus, ait, ſenectutem noſtram Babylonicã, ad regnum inſtaurari denuo, quemadmodum fuimus aliquando. per aquilam ſiquidem regnum ſignificatur.

* * *

De vulture. Cap. VII.

Vltur cũctis auibus voracior eſt, quadraginta enim diebus cibo abſtinet, quem cum inuenit, totidem ſe ex illo libris ingurgitat, itaque quadragenariam abſtinentiam, quadragenaria ingluuie compenſat.

INTERPRETATIO.

TV igitur ſpiritualis homo qui in quadrageſimali ieiunio Dominicam reſurrectionem expectas, noli ventri fœdè indulgere, ne quadrageſimalis abſtinentiæ meritum perdas.

NOTAE.

Voracior.) Hinc porro prouerbiales illæ locutiones Edacior vulture. Si vultur es, cadauer expecta. hiſque ſimiles. quæ in helluones, & præ nimia auaritia diuitum hæreditatum captatores vſurpantur. Martialis.

Amiſit pater vnicum Silanus:
Ceſſas mittere munera Oppiane?
Heu crudele nephas, malæque Parcæ:
Cuius vulturis erit hoc cadauer?

Qua figura Origenes etiam eſt vſus (etſi illam aquilæ cæteriſque volucribus quæ ex rapto viuunt æque conuenire ſcribat) homilia vij. in Leuiticum Non manducabis (inquit) hæc quæ immonda ſunt, aquilam & vulturem & his ſimilia: his etenim auibus ſemper mortuorum corporum cibus eſt, & ex mortuis cadaueribus viuunt. omnes ergo qui huiuſmodi vitam gerunt, immundi habendi ſunt. Ego puto & illos in his nominari, qui alienis imminent mortibus, & arte quadam & fraude teſtamenta ſubijciunt huiuſmodi enim homines vultures & aquilæ merito appellantur, velut mortuorum cadaueribus inhiantes. Hactenus Origenes.

Quadraginta diebus.) nõ legi proprietatis huius auctorem: niſi placeat (quod nonnulli pro-

bant) vulturem eumdem eſſe cum gypæto, quod genus eſt aquilæ. Etenim Gypæetũ (quem ſolum ex aquilis, cadaueribus veſci teſtatur Ariſtoteles) multis diebus ieiunare ſcribunt: cæterũ illa eſt vulturis proprietas & ſacris & prophanis ſcriptoribus frequentiſſima, quod ex vento abſq; maris concubitu vultures fœminę cõcipere exiſtimẽtur: cuius ex Græcis Baſilius, ex Latinis Ambroſius in cõmentarijs Hexaemeri meminerũt. Hinc Valentiniani (auctore Irenæo, & Tertulliano) imaginarios quoſdam Sophię cõcubitus argumẽtabantur: ſacri vero auctores conceptionis Deiparæ virginis puritatem conijciunt. Baſilius dicto loco: & illo antiquior Origenes cõtra Celſum: Præterea (ait) dicendum ad Gręcos non credentes IESVM natum de Virgine, mundi opificem in animantium genitura tam varia, ſatis declaraſſe, potuiſſe ſi libuiſſet, in vno quoque animali, quod in alijs fecerit, atq; etiam in homine facere. reperiuntur aũt inter animantes quædam fœminæ quæ maris congreſſum prorſus neſciunt, ſicut produnt de vulturibus ij qui ſcripſerunt de natura animalium, nihilominus hoc animal perpetuat ſucceſſionem ſui generis. Quid igitur mirum ſi volens Deus diuinum quendam magiſtrum generi hominum mittere, fecit, vt vice ſeminationis quæ fit ex congreſſu maris & fœminæ, alia quadam ratione conſuleretur futuro partui? hactenus ille. Sed & Cyrillus Alexandrinus in Iambis nondum vulgatis (quos nos ab eodem illo naturæ miraculo Gulielmo Sirleto habuimus) [illegible] ζωογονήσεως καὶ φυσ[illegible] ad Sergium in eamdem ſententiam ſcripſit:

Τίς ἀσπόρως τοὺς γῦπας ἐξάγει τέκνα,
Θήλειας παρ' αὐτοῖς οὐχ [illegible] ἄρρεσι,
Οἱ τὴν καθ' ἡμᾶς παρθένον [illegible]
Δεικνῦσι αὐτὴν, ὡς ὀρνίθων [illegible];
Ἔδει γὰρ εἶναι τοῦ τόκου τοῦ θαύματος
Ἔχειν ἀμυδρὰς ἐμφάσεις.

Quæ nos verbum verbo omnino reddentes, ſeruata tamen metri lege, ſic vertimus.

Quis vultures educit abſque ſemine,
Partu, marito, non ſubacta fœmina,
Perlucidam noſtram exhibentes Virginem
Ipſam, vt volucribus licet? nam oportuit
Miraculi obſcuras habere imagines
(Vt credo) tanti.

Ne quadrageſimalis.) Eadem eſſe videtur celebris illius homiliæ hypotheſis, qua magnus Baſilius populum ſuum à nimijs commeſſationibus, quibus dia Paſ-

chatis

chatis, ieiunio transacto, indulgebat, dehortatur: titulus est κατ̓ μεθυόντων quod Volaterranus habita ratione totius argumenti περιφραστικῶς reddidit: In ebrietatem & luxum quibus die Paschæ populum affectum vidit. In ea autem plena est energia sententia illa, nec à nostro proposito aliena: μία ἑσπέρα καὶ μία προσβολὴ τοῦ ἐχθροῦ πάντα τὸν πόνον αἰῶνος διέλυσε καὶ ἠφάνισε. Vesper unus, impetus inimici unus, omnem præteritum laborem prodit atque diruit. eodem interprete.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ.

Κεφάλαιον Η΄.

Ἔστι γὰρ ὁ πελεκᾶν φιλότεκνος ὄρνεος παρὰ πάντα τὰ ὄρνεα. ἡ δὲ θήλεια καθέζεται ἐν τῇ νοσσιᾷ, φυλάσσουσα τὰ τέκνα, καὶ περιθάλπουσα αὐτὰ ἀγαπωμένη, καὶ κολαφίζουσα ἐν φιλήματι, ὅπως ταῖς πλευραῖς κατεργάζεται, καὶ τεθνᾶσι. καὶ μεθ᾽ ἡμέ-

ρας

vniuerſumque mundum illuminauit, & per triduanā ſepulturam ac reſurrectionem ſuam ad vitam illos reduxit. quapropter per Prophetam dixit: Similis factus ſum Pelecano ſolitudinis.

NOTAE.

Pelecanus.) Hunc Plinius Plateam, Cicero Plataleam, Hieronymus & Eucherius Onocrotalum vocant, pietatis autem in filios, AEgyptijs theologis ſymbolum fuit, cuius rei cauſa ex Horo colligitur, qui circa illarum venationem ita ferme ſcripſit; Pelecanus nidificat in ſcrobe in terra, quod non ignorantes aucupes, bubulo ſtercore locum circumliniunt, ignemque ſuccendunt: ea vero fumum aſpiciens aggreditur ignem alis extinguere, verumtamen ei tantum abeſt ad extinguendum aſtutia, vt magis magiſque ſua tanquam ventilatione incendat, idcircoque alis exuſtis capiatur. Aelianus autem ea ratione hunc Pelecanorum aduerſus filios amorem coniectat, quòd (idque & Herodios etiam facere ait) cum aliunde cibus non ſuppetit, eſculenta quæ prius ederant euomant, & in educandos fœtus conuertant, pulliſque imperitis ad volandum duces ſint. lib. 3. Hiſtoriæ cap. xxiij. Sed horum in Ariſtotele nulla pene mentio: frequentior vero de Pelecanis *ἐν τοῖς ποταμοῖς γινομένοις* ideſt fluuiatilibus, tam in loco *περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων* quá *περὶ ζώων ἱστορίας* vbi docet, quo modo ſolidas conchas deuorent, quas calore concoctas, ob idque dehiſcentes euomant, & carnem teſtis abiectis edant. Simile quid eſt apud Cyrillum in Iambis.

Τίς Πελεκάνων ἀντὶ λόγχης τὸ στόμα
Ξένοις ἐναρμόσαντα μακροκοντίοις,
Καὶ χάσμα τούτοις ἐξανοῖγε παμφάγον,
Πρὸς τὰς ἀπλήστους ἁρπαγὰς τῶν ἰχθύων.

Quæ ſic forſan reddi poſſunt.

Qui platearum roſtrum lanceæ in modum,
Aptauit externis longiſque haſtilibus;
Voraginem iſtiſq; omniuoram pepandit, ad
Raptus inexpletos haud vnquam piſcium?

Perforat itaq;) à ſerpentibus Pelecanorum filios occidi, & parentum ſanguine viuificari auctor eſt Hie-

ximus adferat, ita ad Christum illam comparat. Etenim Pelecanus est ipse Christus, nidus, peradsius, pulli; primum condit homines, serpés insidiator, ipse Diabolus, virus serpentis, fraus diaboli, mors, à Deo direpto atque separato; paterna affectio, Dei verbi facta nostrum causę naturę humanę assumptio; alarum supra pullos expansio, Christi super conditos illos primum homines in crucem sublatio, lateris pulsatio, diuini lateris punctio, quam sequuta est sanguinis vitę fontem continentis destillatio.

Ad vitam illos reduxit) Peulus ad Hebręos 10. eleganter explicuit, quie fuerit passionis Christi effectus; nem eisi sancti illi antiqui patres in fide venturi Christi, iustitiæq. operibus æternam salutem meruissent, tamen quo minus illam adipiscerentur, commune naturę peccatum obstabat hoc itaq. sanguine, & passione Christi remotum est, post cuius sectosem etiam resurrectionem cæli aditus patuit; hæc enim est illa fiducia, quem in introitu sanctorum in sanguine Christi habere nos dicto loco iubet Apostolus. Videndus Thomas 3. parte quæst. 48. & 49.

Similis factus sum Pelicano) Psalmo 101. versu 7. quem tamen locũ de mœrore animi & inquietudine. afflicti hominis, aut ob nimiam peccati pœnitentiam contriti, cui status ac molestiæ sit strepitus turbæ, publicique conspectus frequentia, vt plurimum interpretantur eruditi. ferunt enim aues hęc in desolationibus, locis deuastatis, ecclsiisque amia habitare. Amobius: Factus sum sicut Pelicanus, eius illa quæ non habitat nisi in desertis, habens escas veneno eremi & inculte amaritudinibus plenas.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΕΡΔΙΚΟΣ.

Κεφάλαιον Θ′.

Ἔστιν ἡ πέρδιξ πολύτεχνος, νοσσοποιησαμένη δὲ πορεύεται ἡ θῆλυς, καὶ γεννᾶ τὰ ὠὰ καθ' ἑκάστην, καὶ οὐκ ἀρκεῖ αὐτῇ τῆς ἰδίας γαστρὸς ὁ τόκος, ἀλλὰ κλέπτουσα τὰ ὠὰ τῶν ἀλλοτρίων, φέρει αὐτὰ ἐπὶ τὴν νοσσιὰν αὐτῆς.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ σὺ οὖν νοητὲ ἄνθρωπε, ὅταν πολλὰς ἐλεημοσύνας ποιήσῃς, μὴ ἀρκέσωσί σοι, ἀλλὰ δράμε εἰς ἑτέρας ἐντολάς, καὶ πλήθυνον σφόδρα τὴν νοσσιάν σου, τουτέστι ἅγνισον τὴν καρδίαν σου, καὶ σκλήρυνον λίαν σε ἐκ τῶν ἐναντίων δυνάμεων.

De

De Perdice Cap. IX.

PErdix prolis fœcũda eſt. conſtructo enim nido ſingulis diebus oua parit. nec vero proprij ventris ſufficit illi fœtus, verum aliarum auium diſcurrens ſuffuratur oua, & ad nidum ſuum illa deſert.

INTERPRETATIO.

SIc tu ſpiritualis homo ſi multas feceris eleemoſynas, ne tibi ſatis eſſe putes, ſed ad alia præcepta feſtina, & nidum tuum abunde imple, hoc eſt cor tuum expia, & te aduerſus contrarias poteſtates valde muni.

N O T A E.

Prolis fæcunda.) Clearchus apud Athenæum quendam refert duos perdices in Anaphen (ea eſt Cretici maris inſula, hodie Namphio dicta) inuexiſſe, ex quibus tanta perdicũ vis enata eſt, vt incolæ de inſula, relinquẽda periclitarentur. harum autem auium fœcunditatis illam rationem adduxit philoſophus in libris περὶ τ̃ ζώων γενέσεως quod videlicet excrementis abundent, ob idque minus ſint volaces, at ſalaces plurimum, & quæ coitu & partu alias ſuperent. Καὶ τίκτει τ̃ τοιούτων τὰ μ̃ πολλὰ τὰ δὲ πολλάκις πολλὰ μ̃ οἷ ἀλεκτορὶς, καὶ πέρδιξ, καὶ στρουθὸς ὁ λιβυκός. Et pariunt ex his aliæ complura, aliæ ſæpe, complura, gallina, perdix, ſtruthio Libycus.

Singulis diebus oua pariunt.) Aelianus lib. 3. cap. 15. Septem diebus nidũ conſtruũt, ſeptem dies conſumunt in pariendo, ſeptem pullos nutricantur. Gillio interprete.

Suffurantur.) Ad hunc maxime locum ſpectant Hieremiæ, Prophetæ cap. xvij. verba illa: Clamauit per-

Digitized by Google

perdix, incubauit quæ non peperit, fecit diuitias & non in iudicio, in dimidio dierum ſuorum derelinquet eas & in nouiſſimo ſuo erit inſipiens. Vbi Hebræi interpretes hanc ipſam de perdice proprietatem narrant. Hieronymus: Perdix aliena oua calefacit, ſi propria furto amiſerit, ſed cum creuerint in nidis pulli, euolant, & ad parentes ſuos redeunt, ementitum omittentes. Eadem ſunt apud Ambroſium commentarijs Hexaemeri, & fere apud Aug. contra Fauſtum lib. 13. Iſidorus vero Originum 12. cap. 7. ſic ait, Perdix adeo fraudulenta eſt, vt aliena oua diripiens foueat: ſed fraus fructum non habet; denique dum pulli vocem propriȩ genitricis audierint, naturali quodam inſtinctu hanc quæ eos fouit, relinquunt, & ad eandem quæ genuit reuertuntur.

Sic tu ſpiritualis homo.) Contra Origenis doctrinam ad perdicis exemplum pium hominē hoc loco efformauit Epiphanius; nam ille Homilia 4. in Hieremiam quærit an in bonam vel in malam partem intelligentiam perdicis referre debeamus, & cum de malignitate, fraude, obſcœnaq. huius auis libidine plura ſcribat, tandem concludit: Si igitur malignum, ſi immundum, ſi doloſum hoc animal eſt, impiū videtur ad meliorem partē huius referre nomen, & ad Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti intelligentiam temperare. magis autem conuenit mala Zabulo adiungere, & ſuper aduerſario lectionē intelligere præſentem, &c. poſt quæ Diabolo atque eius miniſtris Valentino, Baſilidi, & Marcioni perdicis proprietatem conuenire late probat, ſed & Philaſtrius in præfatione libri de hæreſibus ſic ait: De Hæreſeon diuerſa peſtilentia, varijſque erroribus, qui ab origine mundi emerſerunt & ſub Iudæis deflexerunt, & ex quo venit Dominus noſter Ieſus Saluator in carne pullulauerint, dicere oportet, numerumq. earum paulatim exponere, inimicumq. humani generis perdici fuiſſe à Hieremia propheta non immerito comparatum agnoſcere, qui cum infœcunditatem patiatur, ſæpius aliorum furtim fœtus incubans, quaſi ſuos iam fouet ac vindicat filios, vſque ad tempus aliquod, cumq. eis iam tempus ætatis diſcernens accreuerit, tunc amiſſis falſis parentibus, iam parentum ſenſu proprio recordantes, palamque oculis intuentes, ſequi eos amplius nō demorantur. quorum cauſa nobis ſimilitudo hæc denunciata eſt. quod diabolo relicto impietatis cauſa, eius qui orbem terrarum, ſua ſub ditione cum tenere putaret. poſtquam vero Chriſto parente à nobis viſo ac recognito, omiſſa falſitate parentis mendaciſſimi, iam veri parentis Chriſti veſtigia ſequi omnis homo non moratur, agnoſcens quotidie per

ænig-

ænigma: compleri enim cognoſcimus, prophetiam Hieremiæ beatiſſimi ita dicentem; clamauit perdix collegit quæ non parturijt, faciens ſibi diuitias non cum ſapientia, in medio dierum derelinquēt eum, & in poſtremo erit inſipiens. Hactenus Philaſtrius.

(Contrarias poteſtates.) Prauos ſpiritus intelligit, quos eodē nomine ſignificauit Paulus, glorioſos reſurgentis Chriſti triumphos deſcribens, cap. 2 ad Coloſſenſes ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, ἐδειγμάτισεν ἐν παῤῥησίᾳ θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ ſpolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter palam, triumphans illos in ſemetipſo.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΡΥΓΟΝΟΣ.

Κεφάλαιον Υ'.

ΕΣτὶ ἡ τρυγὼν φιλέρημον ὄρνεον παρὰ πάντα τὰ πετεινὰ, καὶ παρέζονται ἀμφότεροι ἄῤῥεν καὶ θῆλυ καὶ νεοσσοποιοῦσιν, ἀποζευχθέντων δὲ αὐτῶν, φυλάττουσι τὴν μονογαμίαν ἕως τέλους τῆς ζωῆς αὐτῶν.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ σὺ οὖν νοητὲ ἄνθρωπε ὅταν πληθῆς ἀνομιῶν. καὶ δόξῃ σοι καιρὸς τοῦ μετανοῆσαι, ἀπόβαλλε τὸ κακουργεῖν, καὶ μὴ προσπέσῃς εἰς ἕτερον ῥύπον τουτέστι εἰς ἑτέρας ἁμαρτίας, ἀλλὰ φύλαξαι τὴν μονογαμίαν σου, τουτέστι τὸν ὅρον τῆς γυναικός σου, ἵνα εὕρῃς μονὴν ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ.

De turture Cap. X.

Inter omnes aues, coniugis amans eſt turtur. mas & fœmina vnà volant, pulloſque procreant; ſi verò morte ſeparantur, ad finem vſque vitæ viduitatem cuſtodiunt.

INTERPRETATIO.

Sic tu ſpiritualis homo cum peccatis onuſtus, tempus eſſe pœnitendi iudicaueris, abijce praua opera nec nouis te ſordibus ideſt peccatis implices; ſed vnico coniugio contentus eſto, videlicet intra proprij tori limites te contine; vt in ſecundo aduentu manſionem inuenias.

N O T AE.

viduitatem cuſtodiunt.) Coniugalem turturum caſtitatem Aelianus commemorat: ſed & Ariſtoteles hanc illis eſſe cum columbis (nam & τρυγόνα genus eſſe περιστερῶν ex eodem philoſopho voluit Athenæus) communem proprietatem ſcripſit. Iſidorus inter pudicas aues connumerat: Albertus de his loquens; Poſt primum (inquit) coniugem ſecundum

neſciunt

neſciunt. Cyrillus vero in Iambis, de Porphyrione agens.

Πόθεν ἢ δισσοὺς ὥσπερ ἡ τρυγὼν γάμους
Τοῦ Πορφυρίωνος φύσις βδελύττεται,
Ος κἂν ποθ' ἡμῖν εἰσίδῃ μοιχαλίδα,
Λιμῷ τὸ σῶμα τήκεται πιλούμενος,
Θλάζων δ' ἑαυτὸν μηδὲ τὴν θέαν ἔχειν
Λάλῳ σιωπῇ σωφρονίζει τὸν βίον.

quæ (carminis non habita ratione) ita ſonant.

Qui à duplicibus quemadmodum turtur nuptiis
Porphyrionis abhorret natura?
Qui ſi quando apud nos ſcortum viderit,
Inedia corpus macerans, tabeſcit.
Seque luſtrat, vt ne viſum meretricium habeat.
Loquaci ſilentio modeſtam inſtituit vitam.

Porro (vt hoc obiter) de eximia Porphyrionis (is eſt quem Hiſpani Calamòn vocamus, corrupta vulgo vt arbitror voce, cum potius Talamòn à thalami cuſtodia, vt & putat Hermolaus, dici debeat) caſtitate, qui viſo vel adulterio, vel ipſo tantum adultero, aut inedia, vt ait Cyrillus, aut ſuſpendio vitam finit, plurima apud Oppianum, Athenæum, & Ælianum lector deprehendet. His vero quæ de turture diximus, & ſanctus Bernardus & recentiores, illud addunt, in ſiccis ac truncis ramalibus turturem amiſſo compari inſidere, & limpidam aquam ad potum turbidare.

Intra proprij tori limites te contine.) Sic Baſilius Magnus homilia 8. in Hexaemeron, & in oratione de intemperantia, & incontinentia, Turturem (ait) ſi quando à coniuge diſiunctus fuerit, nunquam cum alio inire in poſterum ſocietatem dicunt: ſed cœlibem ſine coniugio manere, alterius ſocietatem reſpuendo, cum ſuperioris coniugis memoriã habeat. Quid ergo eſſe poteſt nobis infelicius? qui non ſolum coniugibus noſtris ſimilem amorẽ non exhibemus, ſed contra Domini præceptum, erecta ceruice, ſcintillantibus oculis, fucato & ementito colore vultus incedimus, &c. Eadem fere ſunt apud Baſilij fratrem Gregorium, in comment. in cantica. cap. 2 & apud Origenẽ, & Gregorium Magnum, dicto loco, Cyrillum in Leuiticum lib. 2. Hieronymum aduerſus Iouinianum lib. 1. Auguſtinum lib. 16. ciuitatis cap. 24. Nazianzenus autem in pręceptis ad virgines, ex interpretatione Billij:

Vt ſemel eſt dulci turtur viduata marito
Extractum gemit aſsidue luctuque requirit.
O vere ſapiens volucris: mortalibus autem
Quanto virginitas tandem preſtare putanda eſt?

Sed & Michaelus Glyca annalium parte prima totum fere Baſilij locum exſcripſit. Tradunt (ait) turturem à compari ſe iunctam, ob coniugis prioris memoriam nullius alterius ſocietatem admittere; Dictum hoc mulieribus eſto, vitæ nimirum puritatem ab ipſis etiã brutis animantibus indecoræ plurium nuptiarum appetitioni præferri.

In ſecundo aduentu.) Videlicet Domini noſtri Ieſu Christi: hoc eſt cenſorio die, frequens enim eſt ſacris auctoribus hæc dicẽdi phraſis. Nazianzenus in apologia cur in pontum fugerit, difficile aiebat eſſe verba commode facere de religionis noſtræ myſterijs, id eſt de typis, de veritate, de teſtamentis, καὶ χριστοῦ παρουσίας πρώτης τε καὶ δευτέρας de Christi primo & ſecundo aduentu. Hyppolitus in oratione de conſummatione mundi: Ab ſcripturis (ait) duplicem aduentum Christi ac Saluatoris noſtri diſcimus. prior quidem ſecundũ carnem abiectus fuit, eo quod ille humilis apparuerit. poſterior prædicatur eſt glorioſus, quoniam veniet è cœlis cum potentia, cum angelis, & gloria Patris.

Manſionem inuenias.) Græcè μονήν, qua voce electorum ſors & beatitudinis diſcrimina à ſanctis patribus declarantur. vt ex Ioannis illo. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. Vide inſignem Baſilij locum in libro περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. cap. 16. quem citat & illuſtrat Anaſtaſius Nicænus quæſtione 84. in ſcripturam.

ΠΕΡΙ

Digitized by Google

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΟΙΝΙΚΟΣ.

Κεφάλαιον ΙΑ΄.

Φοῖνιξ τοῦ ταῶνος ὡραιοτέρα ὑπάρχει. ὁ ταὼς γὰρ χρυσίῳ, καὶ ἀργυρίῳ καλλωπίσας τὰς πτέρυγας κέκτηται. ἡ δὲ φοῖνιξ, ὑακίνθῳ καὶ σμαράγδῳ, καὶ λίθων πολυτελῶν. παρέας γὰρ φέρει ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ σφαίρας κατέχει ἐπὶ τοῖς ποσὶν αὐτῆς. ἡ φοῖνιξ τῆς ἰνδίας ἐγγὺς κοιτάζεται, καὶ ἀμφὶ τὰ πεντακόσια ἔτη, τὸν βίον διάγει εἰς τὰς κέδρους τοῦ λιβάνου ἄβρωτος, καὶ ἄποτος, τρέφεται δὲ ἐκ πνεύματος. καὶ μετὰ τὰ πεντακόσια ἔτη ἀναμμάτως ἐμπιπλεῖ τὰς πτέρυγας αὐτῆς ἀρωμάτων, καὶ ὅταν σημάνῃ ὁ ἱερεὺς τῆς ἡλιουπόλεως, ἔρχεται ἐκ τοῦ ἰδίου τόπου, καὶ παραδίδοται πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ εἰσερχομένη εἰς τὸν ναὸν μετὰ τοῦ ἱερέως, εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, καὶ πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ, ἀπο[illegible]ς γίνεται. τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ εὑρίσκει αὐτὴν πτερυγομένην οὖσαν τῇ

τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ ἀναπεπληρωμένη πτερύγων ἀσπάζεται τὸν ἱερέα, καὶ ἀνανεανιζομένη ἀπέρχεται πάλιν εἰς τὸν ἴδιον τόπον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

ΚΑὶ πῶς οὖν οἱ παράνομοι ἰουδαῖοι ἠπίστησαν τὴν τριήμερον ἀνάστασιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐπείπερ τὸ ὄρνεον διὰ τριῶν ἡμερῶν ἐζωοποιήθη, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς τῷ τρίτῳ οὐκ ἐδύνατο ἐγεῖραι αὐτὸ ἐκ νεκρῶν; διὰ τοῦτο λέγει ὁ προφήτης. δίκαιος, ὡς φοῖνιξ, ἀνθήσει.

De Phœnice. Cap. XI.

PHœnix auis pauone pulchrior eſt: pauo enim aureas argenteaſque habet alas, phœnix vero hyacinthinas, & ſmaragdinas, pretioſorumque lapidum coloribus diſtinctas, coronam autem habet in capite & in pedibus malleolos. Prope Indiam degit, viuit autem annos quingentos, & in cedris Libani abſque cibo & potu, vento paſcitur. at poſt quingentos annos alas aromatibus implet, & cum Heliopoleωs ſacerdos ſacrificia inchoat, e proprio egreditur nido, & ad ſacerdotem pergit, vnaq. templum ingreditur vſque ad ſacrarium, & in cinerem tota conſumitur. ſequenti autem die alis renatis reperitur, tertia vero die iam integra ſacerdotem ſalutat, reſtaurataq. iterum ad proprium locum redit.

INTERPRETATIO.

CVr igitur Iudæi iniqui, Domini noſtri Ieſu Chriſti triduanam reſurrectionem non crediderunt, cum auis trium dierum ſpatio ipſa ſe ſuſcitet? aut quo modo

Google

ſeipſum a mortuis ſuſcitare non potuit, cum de illo dixerit Propheta: Iuſtus vt Phœnix florebit?

NOTAE.

Pauone Pulchrior.) Philoſtratus (vt ait Ioan. Tzetzes) phœnicem etiam cum pauone comparauit. Philoſtratus (ait) in vita Apollonij phœnicem auem per omnem vitam vnicam ſcribit, quæ pauone formoſior ſit, & maior citra collationem, & auri colore ſplendidior. Lactantius autem, ſiue carminis illius de Phœnice auctor,

Effigies inter pauonis miſta figuram
Cernitur, & miſſam Phaſidis inter auem.

Albertus pauonis caput phœnici tribuit.

Phœnix iacinthinas & ſmaragdinas.) Elegãtiſſima quidem eſt apud eũdem Lactantium iſtius auis deſcriptio, ab illo verſu *Principio color eſt*, &c. quam quod longiuſcula ſit, hic non ſubijciã, apud Pliniũ ſic legimus, Aethiopes, atq; Indi diſcolores maximè & inenarrabiles ferunt aues, & ante omnes nobilem Arabiæ phœnicem, haud ſcio an fabuloſe, vnum in toto orbe, nec viſum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa collum, cætera purpureus, cæruleam roſeis caudam pennis diſtinguentibus, criſtis faciem caputq; plumeo apice cohoneſtante. Tacitus Annal lib 6. Fabio & Lucio Vitellio coſſ. ideſt ab v. c. 787. in Ægyptum phœnicem veniſſe refert, eumque luculenter deſcribit & totius proprietatis meminit.

Viuit annos quingentos.) Varij ſunt auctores in explicanda phœnicis vitæ periodo. Plinius ſexcentos ſexaginta annos viuere, ait: Solinus quingentos quadraginta: Philoſtratus (teſte Volaterrano lib 25. Philologiæ) ſexcentos: Rex Aethiopiæ in epiſtola ad Romanum Pontificem trecentos tantum: Herodotus, Tacitus, Orus, S. Aurelius Victor, Ouidius, Aelianus, Albertus, recentioreſq. de quingentis conſentiunt: alij eodem Tacito auctore mille quadringẽtos ſexaginta vnum. at Ioan. Tzetzes ne parcus erga Phœnicem videretur ex Chæremone Aegyptio ſacràrum litterarum ſcriba ſex & ſeptem millibus annis viuere illum (fides penes auctorem ſtet) conſtanter affirmat.

Abſque cibo & potu vento paſcitur.) Plinius: Neminē aiunt extitiſſe qui viderit veſcentem: Ouidius.

nec fruge nec herbis,
Sed thuris lachrimis & ſucco viuit amomi.

Heliopoleos ſacerdos.) Heliopolis Aegypti vrbs eſt, quam ſolis vrbem vocat Plinius, hodie Bethſemes appellari in eandem ſignificationem voce compoſita auctor eſt Ortelius. Porro totam auis huius hiſtoriam abunde ex præcitatis auctoribus diſces: et ſi illi non multum inter ſe conſentiant, in ſola videlicet conflagratione, nouaque Phœnicis inſtauratione conformes. Libet autem Alcimi Auiti Viennenſis archiepiſcopi non inuenuſtum quidem, vt ætas illa ferebat, de Phœnice carmen ſubijcere, quod tale eſt.

Hic quæ donari mentitur fama Sabæis
Cynnamo naſcuntur, viuax quæ colligit ales,
Natali cum fine perit; nidoq. peruſto
Succedens ſibimet quæſita morte reſurgit;
Nec contenta ſuo tantum ſemel ordine naſci,
Longa veterneſi renouatur corporis ætas,
Incenſamque leuant incendia crebra ſenectam.

Sequenti autem die.) Albertus: Ignis vi in cinerem vertitur, die altero vermem aiunt in cinere naſci, qui alia die tertia aſſomptis intra paucos dies in auem priſtinæ figuræ commutatur & auolat.

Reſtaurata.) Ariſtides de Smyrna beneficio M. Aurelij imperatoris reædificata: ἡ πόλις ἀναφύεται μεταβαλοῦσα τὴν ἡλικίαν ἡ αὐτὴ παλαιά τε καὶ νέα φανεῖσα ὥσπερ τὸν φοίνικα ἀναβιῶναι ὁ λόγος αὐτὸν ἐξ αὑτοῦ, idest, Repullulat ciuitas depoſito ſenio vetus eadē & noua, quemadmodū dicūt Phœnicem ex ſe ipſa reuiuiſcere. atq. alibi de eadem γέγονε ἡ παλαιοτάτη καὶ νεωτάτη ἡ αὐτὴ νεότητα ἀναλαμβανομένη καθάπερ τὸν ὄρνιν φασὶ τὸν ἱερόν, idest, eadem vrbs & antiquiſſima & nouiſſima, iuuenta aſſumpta facta eſt, quod de ſacra aue aiunt.

Ad proprium locum redit.) Artemidorus lib. de inſomnijs cap. 49. eique alij etiam locum ex quo Phœnix euolet in Aegyptum & ad quem mox reuertitur ignorari aiunt. Artemidorū autē tranſcripſit Suidas in verbo φοῖνιξ.

Cur igitur Iudæi.) Clemens Romanus lib. 5. Conſtitution: totam Phœnicis hiſtoriam narrat, eaque aduerſus Stoicos vtitur ad vniuerſæ carnis exſurrectionem probandam. concludit enim (doctiſſimo illo æternæ memoriæ ſene Franciſco Turriano interprete) Si ergo (vt ipſi aiunt) in aue rationis experte reſurrectio apparet, quid noſtra calumniantur? Clementem ad idem citat Cyrillus catecheſ. 18 de Reſurrectione. Tertullianus vero hac de re agens: Accipe (ait) pleniſſimum atque firmiſſimum huius ſpei ſpecimen, illum dico alitem Orientis peculiarem, de ſingularitate famoſum, de poſteritate monſtruoſum qui ſemet ipſum libenter funerans, renouat, natali fine decedens atque ſuccedens iterum Phœnix. Vbi iam nemo, iterum ipſe: qui non iam alius idem. Quid expreſſius atque ſignatius in hanc cauſam? aut cui alij rei tale documentum? Sed & Epiphanius noſter in Ancorato iiſdem pene verbis quibus hic vtitur, huius auis naturam deſcripſit, & ſimiliter Reſurrectionem ex ea probat. Sanctus item Ambroſius libro de fide reſurrect. & in 5. Hexameron, eodem argumento vtitur. Aeneas item Platonicus ad idem. Præterea (ait) & Phœnix auis vltra quingentos annos viuere dicitur. Ea vero vbi fuerit mortua & reſoluta viuere putatur. *Succurrit* multitudo animantium, quæ ex corruptione cepere principium. Nazianzenus autem in præceptis ad virgines pij animi qui pœnitentia dolenteq. mortificatus per gratiā iterū reuiuiſcit, phœnicē ſymbolum facit. Idemque in Oratione vltima de Spiritu ſancto, aduerſus Arianos Eunomianoſque hac ſimilitudine Trinitatis myſterium explicat. Ambroſius Pſalm. 118. Cyprianus & Rufinus in ſymbolo ad probandum Chriſti ex Virgine ſine virili ſemine natiuitatem, idem exemplum adducunt. Pythagorici in μετεμψυχώσει ſuæ fidem adhibent: quo ſpectat tota illa apud Ouidium auis huius ecphraſis.

Iuſtus vt phœnix florebit.) Pſalmo. 91. verſ. 12. vbi Latinus interpres recte (Palma) reddidit. ὁμώνυμα enim ſunt: vtrumque autem tranſlate dicitur ἀπὸ φοινικοῦ χρώματος Etenim (vt ait Gellius) palmæ arbores fructus non admodum calore concocti, ſpadicei vel phœnicei id eſt rubei & quaſi ſanguinei ſunt, ipſa vero auis quia hoc colore eſt, ita vocatur, Plinio & Iſidoro auctoribus. Lactantius autem ab ipſa aue arborem denominat, quod non probo. Tertullianus ſupra citatus in libro de Reſurrectione eundem ex Dauide locum allegat, & (Phœnix) vertit.

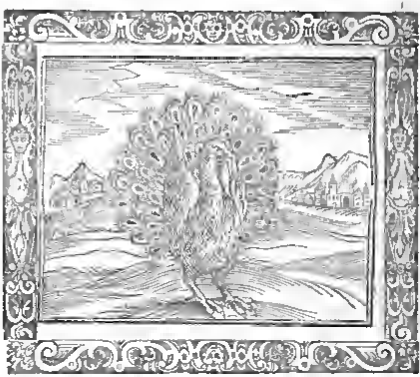

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΩΝΟΣ.

Κεφάλαιον ΙΒ΄.

Ἔστιν ὁ ταὼς τερπόμενον ὄρνεον παρὰ πάντα τὰ πετεινά. ἔστι δὲ μορφόχροος, καὶ πτερύγων ὡραιῶν. περιπατεῖ γὰρ ὁρῶν αὐτὸ τερπόμενον, ἐγκεκυφὼς δὲ ἔχων τὴν κεφαλὴν ὑποβλέπει· ὅταν δὲ ἴδῃ τοὺς πόδας αὐτοῦ, φωνεῖ ἀγρίως, αὐτοὺς ἀνομοίους ἔχειν πρὸς τὸ λοιπὸν μέρος τοῦ σώματος φάσκων.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ σὺ συνετὸν ἄνθρωπε, ὁρῶν τὰς ἐντολάς σου, καὶ τὰ ἀγαθά σου, τέρπου, καὶ ἀγάλλου, ὅταν δὲ ἴδῃς τοὺς πόδας σου, τὰ ἁμαρτήματά σου, φώνησον καὶ κλαῦσον πρὸς τὸν θεὸν, καὶ μίσησον τὴν ἁμαρτίαν, ὥσπερ ὁ ταὼς τοὺς πόδας, ἵνα δίκαιος τῷ νυμφίῳ φανῇς.

De

De Pauone Cap. XII.

PAuo inter omnes volucres auis eſt iactabunda. corporis enim forma atque alis pulcher eſt. Cum ambulat, ſe ipſe lætitia exultans intuetur, demittit vero caput, & in terram oculos conijcit: cum autem ſuos conſpicit pedes, grauiter vociferatur, ſcilicet quod illi cæteris corporis ſui partibus non reſpondeant.

INTERPRETATIO.

TV igitur ſpiritualis homo precepta & bona tua videns delectare, & exulta: cum vero pedes id eſt peccata aſpexeris, vociferare, & coram Deo deſte atque odio habe peccatum, quemadmodum & pauo pedes, vt ſponſo iuſtus appareas.

N O T AE.

Corporis enim forma.) Pulchra eſt pauonis deſcriptio apud Lucianum in Oratione de domo; nec inelegans in Dione Chriſoſtomo ἐν ὀλυμπικῷ ἢ περὶ τῆς πρώτης τοῦ θεοῦ ἐννοίας at omnibus certe & breuior, & uenuſtior apud Tertullianũ in libro de pallio, cuius ſunt verba· Pauo pluma veſtis & quidem de cataclitis, immo omni conchylio depreſſior, qua colla florent; & omni patagio inauratior, qua terga fulgent, & omni ſyrmate ſolutior, qua caudæ iacent, multicolor, & diſcolor, & verſicolor, nunquam ipſa, ſemper alia, & ſi ſemper ipſa, quando alia? totiens denique mutanda, quotiens mouenda. Quæ vero ſint cataclita, quid patagium, quid ſyrma, optime explicuit Turnebus, & dicto Tertulliani loco ſcholium Iacobi Pamelij.

Lætitia exultantem.) De hac pauonum philautia plurimi apud Aristotelem, Plinium, Oppianum, Aelianum, ceteroſque huiuſce argumenti ſcriptores.

Suos conſpicit pedes.) Merito Iulius Scaliger 338. exercitatione, Cardanum notat, qui aniculares haſce fabellas (vt ipſe ait) de pauone narrat. Et ſi non ſit infrequens apud recentiores alios hæc pauonis proprietas, a quibus nec diſſonat multum, quę ex Theophraſto Plinius adduxit libro 24. illa vero βλασφημίαι, &c. Si modo hac de re loquutus eſt Theophraſtus. Plinium conſule.

Præcepta tua) Ideſt diuinam legē ubi poſitam: hæc enim Chriſtiano homini vera gaudij cauſa non mediocris eſſe debet. De qua legia videlicet diuinæ, mandati, præceptorum, teſtimonium, eloquiorum, iuſtificationum) nam hęc omnia ſynonymice vſurpantur e regio pſalte) præſtantia, & ad ingenerandam in animis hominum iſtam lætitiam, facultate, tertio quoq; verbo apud eundem Propheram extant teſtimonia. Paulus autem ad Romanos 7. συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον Cognoſce lector enim legi Dei ſecundum interiorem hominem.

Pedes ideſt peccata) Myſtica illa Chriſti in nouiſſima cena ante ſacroſanctum ſuum agonem pedum diſcipulorum ablutio ſignificauit inquinamenta, ſordeſq. animi, imperfectiones, & carnalia deſideria veros cæleſtis magiſtri diſcipulos confeſſionis ac pœnitentiæ lauacro abluere oportere, ſic (ne iam vulgari lectorem morer) docte ac fuſe explicat Origenes in commentarijs illius loci.

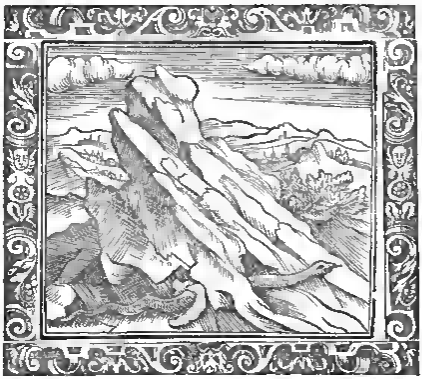

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΦΕΩΣ.

Κεφάλαιον ΙΓ'.

Χριστὸς εἶπεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, γίνεσθε φρόνιμοι, ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι, ὡς αἱ περιστεραί. ὁ φυσιολόγος ἔλεξε περὶ τοῦ ὄφεως, ὅτι πολλαὶ φύσεις εἰσὶν ἐν αὐτῷ.

Πρώτη φύσις τοῦ ὄφεως.

Ὅταν γηράσκῃ, ἀμβλυώονται αὐτοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἐὰν ἀνανεάζειν ἑαυτὸν βούληται νηστεύει ἡμέρας τεσσαράκοντα, ἕως ἂν τὸ δέρμας αὐτοῦ χαυνωθῇ καὶ εὑρίσκει πέτραν, καὶ ῥαγάδα στενὴν, προσκύψας δὲ δι' αὐτῆς ὀπῆς ἐθῦται πιέζονται, καὶ ἐκβάλλει τὸ γῆρας, καὶ ἀποβαλὼν αὐτὸ τὸ περιπολὺ παρέχει νεαίτερον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ σὺ πνευματικὲ ἄνθρωπε, ἐὰν θέλῃς τὸ παλαιὸν ποτὲ γῆρας τοῦ κόσμου ἀποβαλέσθαι, διὰ τῆς στενῆς, καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ, διὰ νηστείας τὸ σῶμα μάστισον, στενὴ γάρ ἐστιν ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

De Serpente. Cap. XIII.

Ait Chriſtus in Euangelio Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Phyſiologus in ſerpente plures in eſſe naturæ proprietates ait.

Prima ſerpentis proprietas.

Cum ſenio grauatur, caligant illi oculi: & cum iterũ iuueneſcere parat, quadraginta diebus cibo abſtinet, & tandẽ emollita cute, quærit petrã per cuius foramẽ magno niſu contendens pronuſq. tranſire nititur, cutemq; exuit, qua depoſita gaudet, atque iterũ iuueneſcit.

INTERPRETATIO.

Et tu ſpiritualis homo ſi per anguſtam & arctam viã veterem mundi ſenectutem deponere vis, corpus tuũ ieiunio macera. Eſt enim anguſta porta, & arcta via quæ ducit ad regnum cœlorum.

NOTAE.

In Euangelio.) Locus eſt apud Matthæum capite 10. vbi Apoſtolos nouam Euangelij lucem annunciaturos

Google

ros mundo, ſalutaribus præceptis diuinus ille magiſter coeroborat. Porro totam Chriſtianæ diſciplinæ perfectionem complexus, duo neceſſaria eſſe ait ad adminiſtrationem verbi, prudentiam videlicet & ſimplicitatem. Ad prudentiam (vt breuiter dicā) eorum in vniuerſum pertinet cognitio atque effectio, quæ ad bene beateque viuendum in ſuo vnumquemque ſtatu perducere poſſunt. Eſt enim diuina hæc virtus humanarum omnium actionum quaſi gnomon, eſt virtutū dux & mater eſt vitæ moderatrix: immo uero iuxta Stoicorum placita ars eſt agendæ uitæ. Deinde cum ſimplicitatem iubet, hypocriſim uetat; nam ſimplicitas ſimulationi opponitur, & tam dolum in uerbis, quam in factis fraudem auerſatur. Extant innumera ſacrarum literarum teſtimonia, quibus duplices corde a Spiritu ſancto reprobantur, ſimplices uero ac recti uarijs encomijs extolluntur. Iam licet duo hæc, prudentia, & ſimplicitas differre quodammodo ac diſſentire inter ſe ſe uideantur, optime tamen cōſtituta ratio facili negotio illa copulabit, ac uinciet, eſt ſiquidem inter uirtutes omnes mira quædam ſocietas atque connexio. Qui fortitudine præſtat, temperans item eſſe recte poteſt. Facilitatem morum ac ſeueritatem ſi quis una teneri non poſſe arbitratur, plane decipitur. Idem de ſobrietate & liberalitate ac reliquis iſtius modi uirtutum ſpeciebus dictum eſto. Vide Petrum Velleium à Gueuara docte ac fuſe de hoc differentem in l. obſeruandū ff. de officio præſidis. Petrum Velleium à Gueuara, præterea ſi quod ſuit virtutum fœcundum ſeculum, viuidum ſimulachrum; præſentis vnicum ornamentum; futuri abſolutiſſimum exemplar. Et vero lector candide ſi viri huius præclariſſimas dotes exprimere nunc vellem, vix tibi fidē facerem; etenim eo vſque maximarum virorum elogia inuidiam & incredulitatem declinare ſolent, quouſque communem hominum captum non excedunt. Ornat profecto tantum hunc virum antiquiſſimus generis ſplendor; Ornat conſtans quædam a primis auctoribus ad poſteros vſque deriuata in reges ſuos fidelitas & ſtudiū, multa apud eoſdem principes ab hac ipſum gratia, ampliſſimi magiſtratus domi militiaeq; feliciter adminiſtrati. Ornat (quoniam quæ diximus, vix noſtra ſunt) verior ac ſolidior animi nobilitas, vitæ ſumma innocentia, incredibilis candor, rara morum ſuauitas, virtutū omniū, atq. huius maxime quā tractabā, prudentiæ, quæ reliquarū omniū condimentū eſt, eximia quædā & admirabilis poſſeſſio. Quid miru? prudētes naſci homines negauit philoſophus, at diſciplina, labore, & experimento fieri teſtatur, Petrus Velleius iſthæc ſibi præſidia ita nimirum comparauit, vt a primis annis ſacroſan-

ctis literarum ſtudijs omnino conſecratur, in omni bonarum artiũ genere ad miraculum excellat, nec vero ille propterea ita ſe ſecludit mundo, vt intra priuatos bibliothecæ parietes ſemper delitesceret, multa vidit, multa cognouit, multa tractauit, plurimis officijs Rempublicam ſibi demeruit; quin etiam & Vrbi ipſi & in Vrbe Orbi illius virtus iam olim admirationi fuit. Finiam ſemel. Erit cum Velleium conſiderans, perfectiſſimam vigilantiſſimi præſulis, qualem Apoſtolus inſtituebat imaginem, te intueri dicas, atque illum ad Chriſtianæ Reipublicæ vtilitatem, vtque aurea exorientis Religionis redeant tempora, præficiendum Eccleſiæ deſideres. Erit cum ampliſſimo magiſtratui ne tot ſileant iuris apices, aptiſſimum iudices: Erit cum ad efformandam lubricam illius ætatem, qui ad rerum omnium clauum admouendus eſſet, natum Velleium exiſtimes. Denique nulla vnquam viris optimis & maximis præmia propoſita, nullæ tam ſecundæ atque inſolentes fortunæ, quibus non ille ſe digniſſimum præſtiterit, atque ad illas conſequendas ampliſſimam ſibi virtute ac doctrina viam non ſtrauerit. Patere quæſo lector candide ſi me à propoſito argumento Velleij noſtri recordatio diduxit, animo quidem ac deſiderio noſtro haud plane ſatisfactum eſt, tuo nimirum, digreſſione hac, moleſtum nihil accidiſſe confido, Menandri videlicet memor, apud quem ἀνὴρ δὲ χρηστὸς χρηστὸν οὐ μισεῖ ποτε. Nunc ad rem.

Sicut ſerpentes) Alibi etiam Serpentum prudentiæ meminere ſacræ literæ, nam eo Geneſeos loco, quẽ nũc vertit Hieronymus, Erat ſerpẽs callidior, nunc, Erat ſerpẽs ſapiẽtior, Aquila & Theodotione *πανοῦργος* legentibus, ſeptuaginta habent ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος. Nec arridet, quod Auguſtino Stheuco placuiſſe video, ea ratione ſerpentes ibi prudentes vocari, quod longiſſime cernant, etenim nimis frigida interpretatio eſt. Memini item Clementem Alexandrinum, libro Stromatum ſexto aliam adduxiſſe rationem, videlicet quod in maleficijs (quorum optimus artifex eſt ſerpens) inueniri etiam poſſit conſequentia aliqua & diſcretio, & compoſitio, & coniectura futurorum. cui ſententiæ fauere videtur communis doctrina quę & Baſilium auctorem habet homilia 12. in principium Prouerbiorum, dum duplicem prudentiam conſtituit, vnam proprij commodi cuſtodem (Volaterranno interprete) & alieni doli obſeruatricem, qualem habet ſerpens; alteram quæ virtus eſt, & quæ ea quæ agenda aut non agenda ſunt, definit. verum certe priorem illam vix eſt vt prudentiam vocemus, aſtutiã calliditatem, malitiam, fallaciam, verſutiam magis proprie appellabimus.

bimus Non inficior, verbum φρόνιμος in ſacris litteris ad vtrumq; ſen ceps eſſe, nam vt noui teſtamenti (in quo Græcorum verborum ma jor uis eſt) teſtimonijs agam, Paulus ad Romanos 11. μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι & rurſum paulo inferius ad eoſdem, μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς. Lucas capite 16. Villicum iniquitatis laudauit Dominus, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν, quia ſubdit οἱ γὰρ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τοῦτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσι. At vides vbique & Paulum, & Lucã præfatos, illũ παρ' ἑαυτοῖς hũc εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν. Adde, perpe ram illius prudentiam, in exemplum proponi qui ea tantum ad nõ cendum & male faciendum vtitur. Quare magis forſan phyſica ra tio ſit, quam ex veteri Aegyptiorum Phœnicumque theologia colli git Euſebius, videlicet ſerpentes ſpiritaliſſimos eſſe animalium om nium. nam abſque manuum aut pedum & omnino abſque alicuius orgam exterioris adiumento, eximiam celeritatem aſſequuntur, fe runtur, varias in figuras ac formas gradiuntur, involuto, ac reuoluto greſſu in quamlibet partem rotantur. Hoc autem inde habent, quod præ cæteris animalibus igneã naturã participent. Idque de cantatiſſimus ille Epies factarum litterarum ſcriba quem ſummũ Deorum interpretem Aegyptij putarunt, cumſque libros Arius in Græcam linguam traduxit, concione hoc ſignificauit; eum conuenien ut que adeo clauſos habente oculos ſerpente, tenebras diffundi, illo vero palpebras oculorum ſtringente, lucem omnia repleri, ſcripſit. Hinc ſũma in hæc animalia religio: quibus tẽpla erigebant, quæ pro dijs venerabantur, rerum omnium principia putabant: quin & Deum appellabant Ophionea. de quibus ex Pherecide & Zoroaſtre plura apud eundem Euſebium. Itaque (vt redeamus) non erit abſurdum, ſi prudentiam ſerpentum apud Moſem de hac ſerpentina natura ad omnia habili, & aptiſſima interpretemur. Eam nimirum Deus naturæ opifex, ipſi ſerpenti largitus eſt, qua vi Auguſtini verbis vtar, malus dæmon vſus eſt ut inſtrumento ad decipiendos primos parentes. Putre beare etiam haud impropriè appellari poſ ſe prudentia, docet Theophraſti opus cui titulus de animalibus quæ dicuntur prudentia auctore Laertio. Verum hæc prolixius for taſſe quam oportuit.

Simplices ſicut columbæ.) Optime ſane diuinus ille magiſter prudentiam ſerpentum columbino candore temperauit: eſt ſi quidem animal iſtud omnino innoxium, nulli parat inſidias, atque ut Auguſtinus ait in Quæſtionibus Euangelicis ſuper Matthæum, non ſolum grandium animalium contra quæ vires non habet verum minutiſſimorum quibus

etiam per parui paſſeres aluntur, cæde abſtinet. Columba ſerenitatis fuit Noemo nuntia. Chriſto in baptiſmate ſuper caput adſtitit. fauſti ominis auis eſt, & quæ olim in ſacris litationibus ob nimiam puritatem præcipue expetebatur. Hinc fit vt rerum ſpiritualium ac diuinarum in ſacris literis (vt plurimum) ſit ſimbolum. Ea deſignãtur Chriſtus, Sanctus Spiritus, Eccleſia, Virgo Deipara, Gratia, Charitas, ſacra doctrina & Scriptura. Spiritualis Natura, Eccleſiæ Doctores, viri ſimplices ac recti, atque eius generis multa quæ ex doctiſſimi Laureti rapſodia facile colliges. Adſcribam ego elegantiſſimum Marci Antonij Flaminij epigramma, in quo magnum Gulielmum Sirletum in pauperi adhuc fortuna delitescentem Seripãdo Cardinali commendat, atq. appoſitiſſime columbæ cõparat. Ait.

Commendo tibi Seripande magne
Gulielmum hominem pium, eruditum,
Et candore animi parem Columbæ,
Doctam præterea vtriuſque linguæ,
Quodque exiſtimo pluris æſtimandum,
Pauperem, iuuenes tamen docentem
Gratis pauperie mala grauatos.
Illum Græcia magna procreauit
Antiqua probitate, moribuſque
Dignis Pythagora virum, tuaque
Dignum amicitia, idque ita eſſe, certo
Sciens, hunc tibi magne amice dono,
Virtutique tuæ dico, nec alter
Cliens aptior eſt tibi, nec ipſe
Patronum inueniat ſibi aptiorem.

Ergo (quod eſt præceptum Chriſti in quo verſamur) de coniungenda prudentia ſerpentina, cum columbina ſimplicitate, atque adeo virtutibus ijs quæ inter ſe videntur repugnare, videndus eſt diuiniſſimus Nazianzenus in oratione quam in funere & ſepultura patris ſui præſente Baſilio habuit, quam certe vix tempero, quin integram hic tranſcribam. haud tamen inuidebo lectori omnia. ſic ille. Sed fuerit ſane (pater Gregorius) tanta tamque illuſtri morum facilitate: induſtria tamen eaque virtute quæ in rebus gerendis verſatur, cuiquam alij cedebat? Minime. Verum idem ipſe & lenis ac placidus, ut ſi quis alius erat, & ad agendum peræque aptus & appoſitus. Quamuis enim hæ duæ res fere inter ſe pu-

pugnēt & opponantur ſimplicitas nimirum & aſperitas, alteraque manſuetudinem cum inertia coniunctam habeat, altera rebus quidem gerendis apta ſit, verum humanitate careat, at in eo tamen mirifice hæc duo in vnum conuenerunt. Nempe vt & tanquam aſper ac vehemens rebus gerendis cum manſuetudine incumberet, & tanquam rebus gerendis alienus ſe ſe cum induſtria ſubmitteret, in præſidijs ferendis, in ſermonibus ab omni metu liberis, in omni denique gubernationis genere. Nam cum ſerpentis ad malum prudentiam columbæ ad bonum ſimplicitate coniunxiſſet, ita ſe comparauit, vt nec prudentiam in verſutam improbitatem, nec ſimplicitatem in ſtoliditatem degenerare ſineret, verum ex ambabus, quoad eius fieri poterat, vnam virtutis ſpeciem efficeret, numeris omnibus perfectã & abſolutam. Hactenus Theologus, interprete Billio.

Iuueneſcere.) Hæc ſerpentum agiraſia apud prophanos & ſacros ſcriptores valde vulgaris eſt. indicabo fontes: Ariſtot. lib. 8. hiſtoriæ animal. cap. 17. & libro 5. cap. 17. Plin lib. 8. cap. 17. Leberida Epiphanius hic (vt & ſic è Græci) γῆρας per cathæreſin nominauit. Ariſtot. [illegible], Nicander σῦφαρ [illegible] appellat, actionem ipſam Plinius vernare. Hac autem de re poetæ ſic narrant. Prometheus cæleſtem ignem ſuffuratus ad homines quoſdam detulerat, qui tanto beneficio ingrati, Ioui furtum detegunt, ab eoque in delationis præmium perpetua iuuenta donati ſunt. Hanc igitur illi cum ſuo clitellario aſello impoſuiſſent redeuntes, aſinuſque graui ſiti in itinere laboraret, ad fontem quendã perrexit, vbi loci cuſtos ſerpens, ne ad aquam accederet, prohibuit, niſi prius pacto pretio. Tunc areſcens aſinus ſe quodcunque haberet, daturum promiſit, accepit igitur ſerpens agiraſiam, atque inde quotannis exuit ſenectutem, homines vero ſenio conficiuntur. Nicander autem ſic fabellam deſcripſit,

Ὠγύγιος δ' ἄρα μῦθος ἐν αἰζηοῖσι φορεῖται,
Ὡς ποτ' οὐρανὸν ἔσχε Κρόνου πρεσβίστατον αἷμα
Νειμάμενος κασίεσσιν ἑκὰς περικυδέας ἀρχάς
Ἰδμοσύνῃ νεότητα γέρας πόρεν ἡμερίοισι
Κυδαίνων· δὴ γάρ ῥα πυρὸς ληίστορ' ἔνιπτον
Ἄφρονες, οὐ μὲν τῆς γε κακοφραδίης ἀπόναντο.
Νωθεῖ γὰρ κάμνοντες ἀμορβεύοντο λεπάργῳ
Δῶρα, πολυσκαρθμὸς δὲ κεκαυμένος αὐχένα δίψῃ
Ῥώετο, γωλειοῖσι δ' ἰδὼν ὁλκήρεα θῆρα
Οὐλόμενον λιτάνευε κακῇ ἐπαλαλκέμεν ἄτῃ
Σαίνων· αὐτὰρ ὁ βρῖθος, ὃ δή ῥ' ἀνεδέξατο νώτοις,
Ἤτεεν ἄφρονα δῶρον· ὁ δ' οὐκ ἀπανήνατο χρειῷ.

Via

Vitalis tertie.

Fabula per iuuenes celeberrima oberrat, vt olim
Fratribus imperia diuiſit maximus æuo
Vnus natarum Saturni, præmia honoriſque
Indicium cœpere domeſtica turba iuuentam.
Mortales pretioſa Deum ſed munera poſt hæc
Dementes carpſere: nihil iuuere querelæ;
Nam tardi dorſo impoſuerunt pondus aſelli
Dona Dei: cui ſicca ſiti præcordia vbi eſſent,
Ad fontem properat, prægrandem hic repperit anguem,
Quem ſupplex orauit opem ſibi ferre, ſed ille
Quod geſtet, pretium lymphæ, ponduſque petiuit.
Ille ſiti preſſus facile annuit iſta petenti.

Eadem fere ſunt apud Sophoclem ἐν κωφοῖς.

Cutem exuit.) Euge nos in hoc etiam cum Tertulliano conuenimus, ut poſt pauum eſſet nobis ſermo de ſerpente. ille libro de Pallio Nominandus eſt & ſerpens licet pone pauum, nam & iſte quod fortius eſt, conuertit corium & æuum, ſi quidem ut ſenium perſenſit in anguſta ſe ſtipat, pariterque ſpecum ingrediens, cutem egrediēs, ab ipſo ſtatim limine eraſus, exuuijs ibidem relictis, nouum ſe explicat cum ſquamis & recurantur. Voluit iſto ſerpentis argumento Ioannes Spondanus in Odyſſeæ librum 16. Paracelſicam doctrinam de lapide philoſophico aſtruere. ſed mihi non dum perſuaſit.

Gaudet.) Hoc uernantis ſerpētis gaudium expreſſit Lucretius, dū impie ac ſtulte animorū immortalitatē oppugnat.

Quod ſi immortalis noſtra foret mens,
Non tam ſe moriens diſſolui conquereretur.
Sed magis ire foras, veſtemque relinquere, vt anguis
Gauderet.

Eſt & apud Nicandrum eiuſdem vernationis gaudium ita ſignificatum.

Μὴ δ' ὅτε ῥικνῆεν φολίδων ἄπο γῆρας ἀμέρσας
Ἂψ ἀναφοιτήσῃ νεαρῇ κεχαρημένος ἥβῃ.

ideſt.

Tum etiam caueas horrendam quando ſenectam
Exutus ſerpens renouata pube reſultat.

Hoc

Hoc autem Græce illi parœmiæ locum dedit. Lætor & rideo magis quam ſi exuiſſem ſenium, quæ apud Ariſtophanem obſcurioribus aliquantulum verbis proponitur & eiſdem citat Suidas.

Sicut.) Baſilius in oratione. 7. de virtute & vitio, locum Matthæi citat, eiuſdemq. ſerpentinae proprietatis meminit, atque ad mores accommodat, his verbis. Sitis inquit Chriſtus prudentes ſicut ſerpentes: qui cum eos ſenium deponere neceſſe ſit, loco anguſto & optime ſepto corpus ſuum committunt, & ita prudenter atque ſapienter ſenectutem exuunt ſuam. Quod etiam & nos facere vult ſacra ſcriptura cum per arduam & anguſtam viam iter faciamus, exuere inquam veterem hominem, induere vero nouum, ita vt etiam noſtra ſic repueraſcat iuuentus, ut aquilæ ſolet. Eadem omnino ſunt apud Iſidorum Peluſiotem, cuius nunc aliquot epiſtolæ (ex infinitis prope myriadibus) ope doctiſſimi Godefredi Bilij luce perfruuntur libro 1. Epiſtola 416. ad Herminum Comitem in hæc verba. Serpens arte ac verſutia vetuſtatem exuit, in arcta quadam & anguſta rima ſeſe comprimens, ac ſenium deponens. Vult igitur nos quoque per arctam viam & afflictionem, veterem hominẽ exuere, ac pro eo nouũ induere, qui ad eius imaginẽ renouatur.

Arcta eſt via) Matthæi 7. Quibus verbis Climacus (vt & Epiphanius hic) ieiunium præcipue commendari auctor eſt. Si anguſtam viam (inquit gradu 13. agens de gula) duramque etiam pergere Chriſto promiſiſti, reprime ventrem. hũc enim ſi foueas atque diſtẽdas, pacta & conuenta cum Domino tuo irritaſti. attende animo vt audias dicentem: Lata & ſpacioſa eſt via ventris, quæ ducit ad perditionem fornicationis, & multi ſunt qui ingrediuntur per eam. Et quam anguſta ianua, & arcta eſt via ieiunij, quæ ducit ad viã caſtitatis & pauci ſunt qui per eã ingrediũtur.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΦΥΣΙΣ ΤΟΥ ΟΦΕΩΣ.

Κεφάλαιον ΙΔ΄.

Ὀφθεὶς τὸν ὄφιν ὁ ἄνθρωπος ἐνδεδυμένος φοβεῖ αὐτὸν τὰ μάλιστα, καὶ διαδιδράσκει, ὀφθεὶς δὲ γυμνὸς κατὰ θαῤῥεῖ αὐτοῦ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ σὺ νοητῶς ἐννόησον, ὅτι ἡνίκα ὁ πατήρ σου ὁ Ἀδὰμ ἦν ἐν τῷ παραδείσῳ ἀναβαλλόμενος τὴν τοῦ θεοῦ ὑφαντὴν στολὴν, οὐκ ἴσχυσε ἐμπεσεῖν τὸν ἐχθρὸν, ἀλλὰ ἔφυγε μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ, ὅταν δὲ γυμνὸς ἔμεινε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ παραβὰς, τότε ὁ πονηρὸς ἐκράτησεν αὐτόν.

Secunda ſerpentis proprietas.
Cap. XIIII.

Vm ſerpens veſtitum hominem conſpicit, pauet, ipſumque fugit: quòd ſi nudum videt, illum petit.

INTERPRETATIO.

ET tu ſpiritualiter conſidera, quòd cum noſter parẽs Adamus veſte à Deo contexta in Paradiſo indutus fuit, illum adortus Diabolus non potuit, ſed procul abeo fugit: cum vero precepta Dei tranſgreſſus, nudus manſit; tunc vicit illum Diabolus.

NOTAE.

Veſtitum.) Diuerſa omnino ſunt apud ſanctũ Hieronymum ſiue auctorem epiſtolæ de cereo paſchali ad Præſidiũ Diaconũ & apud Iſidorũ in Originibus, Albertũ in hiſtoria, & alios. nam in hominem veſtitum ſalire ſerpentem ſcribunt, a nudo vero fugere. Plinius, ex Agatharchide, familias quaſdam recenſet, quæ ſei pentibus tertari erant, quorum e genere fuiſſe ait Pſyllos; ſic à Pſyllo rege dictos, cuius corpori ingenitum fuit virus ſerpentibus exitiale: vnde mos illi gentium fuit, vt liberos genitos ſtatim obij cerent ſerpentibus, quo argumento pudicitiam coniugum experiebantur, delecto vel proprio vel adulterino ſanguine. Hos Catonem, per Libyæ deſerta iter facientem ſecum duxiſſe, vt ſerpentũ morſibus mederentur Plutarchus ſcripſit. meminit & illorum Gellius lib. 19. cap. 12. & Strabo 15. Lucanus item ab illo verſu.

Gens inimica cohit terram a ſæuo ſerpentum
Marmaryda Pſylli, &c. Celſus autem medicus non Pſyllorum natuæ ſed illorum audaciæ hoc tribuendum putat; Marſus

item Italiæ populos a Circes filio ortos eandem vim aduerſus ſerpentes habuiſſe auctores ſunt & Plinius & Gellius; quorum item meminere Solinus, & Silius Italicus ab illo verſu *Hæc bellare acies norant*, lib. 8 &c. Denique & illos etiam a ſerpentibus metui ſcripſit Plinius, qui Ophiogenes vocabantur in inſula Cypro. Ex quibus Hexagon quidam nomine, Romam legatus, coniectus fuit experimenti cauſa in ſerpentium dolium, à quo tamen illæſus extractus eſt. Ægyptij (auctore Æliano) ſerpentes ibicum pennas metuere tradiderunt & Ariſt. lib. 8. cap. 11 cuiuſlibet hominis ſaliuam eiſdē eſſe venenum ait, cui & Plinij accedit opinio lib. 7 cap. 2.

A Deo contexta) Veſte a Deo contexta indutum fuiſſe Adamum in paradiſo dicit, innocentiæ ſtatum in quo creatus fuit, ſignificans. Nam inter theologos obtinuit, eouſque protoplaſtos nuditatem non exhorruiſſe, quouſque deliquere, tunc enim in peccati pœnam erubeſcere, & veſte ſe amicire cœperunt. Origenes in explicatione cap. 3. Geneſeos, tunc primum eos carnem ſumpſiſſe dixit, cum prius eſſent incorporei. Vnde pelliceas veſtes, de quibus ibi agitur, humana corpora interpretatur, quibus poſt offenſam & eiectionē de Paradiſo induti ſunt, quaſi antea in Paradiſo ſine carne, neruis, & oſſibus fuerint. Sed errauit, recteq. reprehēditur ab Epiphanio noſtro lib. 2. hæreſi 64. Cū vero ille homilia. 6. in Leuiticū apertis verbis cōmuni ac veræ ſententię ſe ſubſcribat, dubitari poteſt, an merito huiuſce hæreſis inſimuletur, vel potius Origeniſtis debeat imputari; tum maxime cū dici poſſit allegorice more ſuo, pro ueſtibus corpora expoſuiſſe: nam hæc fuit verus illius ſæculi aduerſus Origenem expoſtulatio, quem hiſtorici & (vt vocant,) litteralis ſenſus corruptorem appellarunt olim. Sanctus Hieronymus aduerſus errores Ioannis Hieroſolymitani diſputans, huius etiam illum & notat & redarguit. Tertullianus aduerſus Valentinianos cap. 24. & lib. de reſurrectione carnis cap. 7. Irenæus. lib. 1. aduerſus hæreſes. cap. 1. Iuſtinus martyr quæſt. 49. Chryſoſtomus Homil. 18. in cap. 3 Geneſeos. Greg. Nyſſenus Catechetica oratione cap. 8. & nouiſſime Rupertus in comment. dicti cap. lib. 3. cap. 27. errorem hunc dilucide refellunt. Nazianzenus autem (ita explicante Cyro) non ſimpliciter carnem ſed atram, grauem, mortalemque pro pellucida, tenuiſſima, atque immortali Adamū poſt peccatum ſuſcepiſſe refert, ſicq. myſtice interpretatur illos & nuditatem, & veſtes: locus eſt in carmine περὶ ψυχῆς quem ita reddidit Latine Billius Prunæus:

Pro;

Protinus in viridi Paradiſi ſede locauit
Ancipitem, obſeruans partem inclinaret in vtram,
Nudum etiam & ſceleris purum fraudiſque malignæ
Peſtiferi at poſtquam ſæuis inſultibus hoſtis,
Fœmineiſque leuis præbens inſultibus aures,
Nectaream dentes præ tempore miſit in eſcam,
Pelliceas veſtes hac eſt graue pondus & atræ
Subiectum mortis tunc induit ipſe.

Nudus.) dicta hæc ſunt quaſi καταχρηστικῶς ſi ad ſerpentinam proprietatem accommodentur, Nec enim Adamus tranſgreſſus præceptum Domini nudus manſit, ſed potius ab ea hora veſtitus & opertus: at certe veſtis illa nihil magis quam eius nuditatẽ præferebat, id eſt illum ab innocentiæ ſtatu decidiſſe, ac proinde ideo veſtitus, quia nudus, hoc eſt omni felicitate priuatus, & omni præſidio deſtitutus. Auguſt. in expoſitione pſalmi 103. pellicearum harum veſtium allegorias late perſequitur.

Diabolus.) in Græco eſt πονηρὸς. Malus eſt autem in diuinis literis communis loquendi phraſis, vt per antonomaſiam hac voce intelligatur prauus ſpiritus, ſicut & per magis vulgarẽ illam, Diabolus, quæ calumniatorẽ ſignificat. in prece Dominica. ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. habetur, Latine, ſed libera nos a Malo. nec enim a rebus aduerſis (vt vulgo putant) ſed a malo dæmone liberari, oramus. Matth. item 13. ἔρχεται ὁ πονηρὸς & venit Malus. Ioannis. 1. cap 2. γράφω ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν, vbi Vulgata: Quoniam viciſtis Malignum: item quinto καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ. Eadem ſimili voce: Malignus non tangit eum. Paulus, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι, vbi & tranſlatio latina auxit gradum, & reddidit (in quo) fidei ſcuto) poſſitis, omnia tela Nequiſſimi ignea extinguere: ad Epheſios vltimo. Sunt qui & illud Iſaiæ de Hieruſalem, οὐ σὺ εἶ ἡ κατατρώσασα [illegible], Num quid non tu percuſſiſti ſuperbum? eodem tropo de Satana interpretentur. Adi doctas inſtitutiones Epiſcopi Cautienſis Petri Garſiæ Galarzæ.

EPITH

ΤΡΙΤΗ ΦΥΣΙΣ ΤΟΥ ΟΦΕΩΣ.

Κεφάλαιον ΙΕ'.

ΤΟῦ ἀνθρώπου αὐτὸν ἀποπειρασμῆσαι ἰχνεύοντας, ὅλον τὸ σῶμα παραδίδωσι, τὴν κεφαλὴν μόνην φυλάσσει.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὀφείλομεν οὖν καὶ ἡμεῖς ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ὅλον τὸ σῶμα θανάτῳ παραδιδόναι, μόνην τὴν κεφαλὴν φυλάττοντες, τουτέστι, τὸν χριστὸν μὴ ἀρνούμενοι, ὥσπερ ἐποίησαν οἱ ἅγιοι μάρτυρες, ἡ κεφαλὴ γὰρ παντὸς ἀνδρὸς, ὁ χριστός ἐστιν, ὡς γέγραπται.

Tertia Serpentis proprietas.

Cap. XV.

SI quando ſerpens ab homine petitur, caput ille tantum cuſtodit, reliquum corporis exhibet.

INTERPRETATIO.

DEbemus igitur & nos in tempore periculi totũ corpus morti concedere, ſolum caput cuſtodire, hoc eſt Chriſtum non deſerere, quemadmodum ſancti martyres fecerunt. Omnis enim viri caput Chriſtus eſt: vt ait ſcriptura.

NOTAE.

Caput tantum cuſtodit.) Hieronymus ſiue auctor epiſtolæ ad Præſidium: Coluber caput ſuũ celat quando percutitur, vbi ſcit eſſe mortem ſuam Iſidorus. Dicit autem Plinius, ſi creditur, quod ſerpentis caput etiam ſi cum duobus euaſerit digitis, nihilominus viuit. vnde & totum corpus obijcit, pro capite, ferientibus: lib 12. Orig. cap. 4. Aelianus autem huius rei rationem reddit. nam auctor eſt ſerpentibus cor eſſe in gutture lib. 5 cap. 31.

Debemus.) Eadem omnino ſunt apud Epiphanium noſtrum li. 1. to. 3. contra Ophitas. ſed & ſanctus Chryſoſtomus in commentario pſalmi 114. in illo verſu, O Domine libera animã meã, eandem proprietatẽ ſimili allegoria ad mores accõmodat. Quemadmodũ (ait) ſerpens reliquũ corpus proijcit vt caput cõſeruet, ita oportet te quoq; alia omnia dare pro ſalute animæ. Idem in caput Matth. 10 homil. 34. id ipſum copioſius tractat. Auguſtinus in enarratione pſalmi 57. Offer (inquit) ſicut ſerpens mẽbra tua

percu-

percutienti, dummodo caput integrum ſerues. Caput viri Chriſtus. Sed & Gaudentius Brixianus Epiſcopus in reſponſione ad Germinium de milico iniquitans, Caput (inquit) noſtrum qui eſt Chriſtus omni diligentia conſeruantes & pro eo membra omnia perſequentibus laceranda tradentes, vt fides Dei quæ caput ſalutis ac vitæ eſt ſana & inuulnerata permaneat. Iſidorus autem Peluſiotes: Dominus nos prudẽtes vt ſerpentes eſſe iubet (vir ingenioſiſſime) ſic nempe vt caput noſtrum in omni tentatione conſeruemus. etenim quibuſcunque aduerſis caſibus ac plagis ſerpens prematur, incolume atque illæſum caput ſeruat. Ad Comitem Herminum. Michaelus Glycas huius & earum quas ſuperius adduximus, proprietatũ meminit, & eas eiſdẽ pene, quibus Epiphanius, verbis allegorice tractat.

Ait ſcriptura.) 1. ad Corinth. cap. 11. quibus verbis monet eo loci Paulus viros aperto capite orare debere, fœminas vero velato, nam vt ex eo colligitur, vir imago Dei eſt & ipſius gloria, mulier autem viri gloria & propter virum creata, ac proinde in ſignum ſubiectionis velare debet caput ſuum. Tertullianus Apoſtolorum ſeculo proximus conſuetudinem hanc multis in locis commendat, & aduerſus contrarium ſentientes, illam tuetur, præcipue lib. 5. aduerſus Marcionem cap. 8. & ex profeſſo toto libro de veland. virg. vide Concilium Grangenſe. canone. 17. & Sanctũ Chryſoſtomum in commentario dicti capitis. 11. ad Corinth. & Anaſtaſium Nicaenum in quæſtionibus ſuper ſcripturam quæſt. 62. ſed hæc forſan aliquantulum ἔξω τοῦ σκοποῦ.

◆

ΤΕΤΑΡ-

ΤΕΤΑΡΤΗ ΦΥΣΙΣ ΤΟΥ ΟΦΕΩΣ.

Κεφάλαιον ΙϚ.

Οταν ἐπὶ τὴν πηγὴν τοῦ ὕδωρ πιεῖν ἔλθῃ ὁ ὄφις, οὐ φέρει τὸν ἰὸν, ἀλλά γε ἀφεὶς αὐτὸν ἐν τῇ νοσσιᾷ, οὕτω καθαρὸς πορεύεται, ἵνα μὴ τοὺς ἐξ αὐτῆς πίνοντας φαρμακεύσηται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οφείλομεν μὲν οὖν κ' ἡμεῖς ἐπὶ τὸ ἀέναόν τε, καὶ ἄκακον ὕδωρ ἀπιόντες, τὸ τῶν θείων καὶ ἐπουρανίων λογίων ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ λέγω, μὴ φέρειν σὺν ἡμῖν τὸν τῆς κακίας ἰὸν, οὐ μὴν ἀλλὰ πᾶσαν κακίαν καὶ λοιδορίαν καὶ πᾶν τὸ πονηρὸν ἐνθύμημα ἀφεῖναι, καὶ οὕτως ἄμωμοί τε, καὶ καθαροὶ πορευθῶμεν ἐν τῇ τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ὅπως μὴ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν καταφαρμακεύσωμεν.

Quarta proprietas ſerpentis.
Cap. XVI.

Cum ſerpens ad fontem vt bibat pergit, virus non defert, ſed in antro illud dimittit ſicque purus accedit; ne ex illis aquis bibentes veneno inficiat.

INTERPRETATIO.

Debemus igitur & nos qui ad perennem puramque & diuinis ac cæleſtibus eloquijs ſcaturientem aquã in Dei Eccleſia properamus, malitiæ venenum nobiſcum non deferre: ſed omnem prauitatem ac iurgium & omnẽ malam cogitationem deponere, ſicque inſontes & puri Eccleſiam Chriſti adeamus, ne anima noſtra veneno inficiatur.

NOTAE.

Virus non defert.) Auctor epiſtolæ ad Præſidium, de Cereo Paſchali, de hac re ita ſcribit. Coluber ad bibendũ veniens, in aqua venenum deponit, ne cum venenũ aqua concretum occidat. Glycas autem magis cum Epiphanio conuenit, cuius ſunt verba: Quod ſi aliquando ſitiat ſerpens inque puteo contacturus eſt aquam, primo virus ſuum euomit, ac deinde ad ſontẽ accedit: ſic etiam nos cum ad diuinum illud poculum acceſſuri ſumus, vt venia nos peccata ſanemus, omnem prius vitioſitatem (forſan dixit ſimili qua Epiphanius voce, κακίαν) debemus abijcere atq. ita nos met ad ſacroſancta myſteria conferre. hactenus Glycas. Serpentibus virus eſſe in felle ſcripſit inter alios Plinius lib. xi. cap. xxxvij.

Aquam.) multa intelligi typice poſſunt aquarum nomine vt ſanctus Hieronymus auctor eſt in capite tertio Hieremiæ.

miæ, Quod autem hęc ſignificaſſe Epiphanio videtur, ſacra eſt ſcriptura, ſiue diuini verbi doctrina, Hieronymus ipſe in illud Zachariæ, Et erit in die illa exibũt aquæ viuæ de Ieruſalem: Aqua (inquit) quæ egreditur de Hieruſalem hoc eſt de Eccleſia doctrinam indicat Saluatoris, idem docet in Iobi caput xii, in illis verbis: Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur, idem in Prouerbiorum illud: Quomodo in aquis reſplendent &c. cap. xxvii. idem in Ezechielis cap. xxxxvii. Videndi etiam ſunt interpretes in illud Iſaiæ cap. xi. Repleta ſunt omnia ſcientia Domini, ſicut aqua multa operiens mare. in Ioannis item caput 4 & 7 in Euangelio.

In Dei Eccleſia.) Optime: nam certe extra vnam Eccleſiam nulla eſt ſana doctrina, nulla ſcripturarum auctoritas. Atque hoc dictum eſto contra eos qui pro libito ſcripturas vel nouas ſibi confingunt, vel veteres & probatas temerarie reiiciunt, quorum infeliciſſimorum hominum (proh dolor) noſtro æuo, quam pene infinitus eſt numerus? Atqui Epiphanius feliciſſimis illis naſcentis Eccleſiæ temporibus proximus, bis certe in vix quatuor aut quinque lineolis repetit, in vna Eccleſia ſalutares haſce aquas ſcaturire hoc eſt ſacram & diuinam doctrinam. Quid? an nõ & ipſe olim Paulus neceſſe habuit Hieroſolymam aſcendere, vt cũ Eccleſia Euangelium quod Gentibus prædicabat, conferret? Quid eſt quod ſanctus Hieronymus in ſymbolo ad Damaſum Romanũ Pontificem ſcribens tam diſertis verbis teſtatur? nouum (inquit) & vetus Teſtamentum recipimus in eo librorum numero quẽ ſancta Eccleſiæ Catholicæ tradit auctoritas. Quid & Auguſtini vulgatum illud contra Epiſtolam Manichæi cap. 5. Ego Euangelio non crederem niſi me catholicæ Eccleſiæ commoueret auctoritas: vt interim infinita alia ſanctorum patrum teſtimonia, œcumenicorumque conciliorum decreta omittamus. Sed hæc ſera nimis atque infructuoſa eſt tam pernicioſi erroris expoſtulatio, ſcimus ac dolemus.

Inſontes & puri.) Nam vt ait Sapiens. In maleuolam animã non introibit Sapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum & auferet ſe a cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu, & corripietur a ſuperueniente iniquitate. capite. I.

* * *

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΥΡΜΗΚΟΣ.

Κεφάλαιον ΙΖ΄.

Σολομὼν εἶπεν ἐν ταῖς παροιμίαις. Ἴθι πρὸς τὸν μύρμηκα ὦ ὀκνηρέ. ὁ φυσιολόγος εἶπε περὶ τῆς μύρμηκος, τῆς πολλὰς φύσεις ἐχούσης.

Πρώτη φύσις τοῦ μύρμηκος.

Ὅταν ἐπιμηξῶς βαδίζωσιν ἕκαστοι κομίζουσι τὸν κόκκον, καὶ οἱ λέγουσι τοῖς φέρουσι, δότε ἡμῖν οὐδ' ἁρπάζουσιν ἀπ' αὐτῶν, ἀλλ' αὐτόματοί τι ξυλλέξωσιν οἴχονται ἀπιοῦσαι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ταῦτα ἐπὶ τῶν σοφῶν τε καὶ μωρῶν παρθένων εἴρηται,

De

De Formica. Cap. XVI.

It Solomon in Prouerbijs: Vade ad formicam o piger. Physiologus multas proprietates habere eam dicit.

Prima proprietas formicæ.

CVm solicite discurrunt, & singulæ granum portãt, a serentibus vacuæ nec petunt, nec vi auferunt, sed vnaquæque colligere sibi studet.

INTERPRETATIO.

HÆc in prudentibus & fatuis virginibus deprehenduntur.

NOTAE.

In prouerbijs.) Capite. 6 sed &. 30, idem Salomon: Quattuor sunt (inquit) minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus, formicæ populus infirmus, qui præparat in messe cibum sibi &c. sunt autem apud profanos & sacros scriptores insecti huius frequentissima encomia. Plinius: In opere qui laborat quæ sedulitas? Et quoniã ex diuersõ conueniunt, altera alterius ignara, certũ dies ad recognitionem mutuam nunciis dantur. Quę tunc earum concursatio? quam diligens cum obuius quędam colloquitur, atque percontatur? Siltces tunere earum aruitos videmus, & in opere semitam factam, ne quis dubitet qualibet in re quid possit quantula cunique sedulitas. Cicero libro. 3. de Nat. Deor. in formica nõ modo sensus, sed etiam mens, ratio, memoria est. Ouidius:

..... parcum genus est patiensque laborum,
Quæsitique tenax & quod quæsita reseruat.

Horatius. Paruula, nam exemplo est magni formica laboris. Aristoteles

ſtoteles multis in locis illarum ſedulum & induſtrium ingenium commendat. & lib. 1. hiſtoriæ animalium, apes quidem ὑφ' ἡγεμόνα ſubdit, formicarum autem ſodalitia ἀνηγεμόνευτα ueluti quid Democraticum & ſtatus popularis rationem præ ſe ferre conſtituunt, ut apes regni.

Cum ſolicite.) huius proprietatis totidem verbis meminit auctor epiſtolæ ad Præſidium, quæ inter opera ſancti Hieronymi habetur. verba ſunt Formicæ quæ nihil portant non rapiunt opera earum quæ portant. Plutarchus in libro de animantium comparatione: illa eſt in occurrendo honeſtas candorque: decedunt via onuſtis vacuæ, præbentque tranſitum. & Aelianus: Aliæ (ait) ad legenda grana eunt aliæ onus portantes redeunt, ac ſummo cum honore ac modeſtia aliæ aliis de via decedunt. Dio Chryſoſtomus in oratione de ciuitatis ſtatu habita in concione, ad idem reſpexiſſe videtur, ait. Καὶ μὴν τοι καὶ μύρμηκας πάνυ ἡδεῖαν ἰδεῖν ἐστιν ὅπως μὲν οἰκοῦσι μετ' ἀλλήλων δι' ὅλου, ὅπως δ' ἐξίασιν, ὅπως δὲ τὰ βάρη μεταλαμβάνουσιν, ὅπως δὲ παραχωροῦσιν ἀλλήλοις τῆς ὁδοῦ, id eſt. Quin etiam valde iocundum eſt formicas videre quomodo facile verſentur inter ſe, quomodo egrediantur, quomodo onera ſuſcipiant, quomodo mutuo cedant in via. Sed & Baſilius magnus, in homilia in pſalmum 14. in illo verſu. Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram. ad hoc ipſum alluſiſſe videtur. verba ſunt Formica, (Fenerantium auaritiā reprehendit) poteſt nec rogans nec mutuo accipiens nutriri; & tu induſtrium animal homo unam tamen ad uitæ uſum uiam reperire neſcis?

Nec petunt.) Sic uero illud δότε ἡμῖν quod tamen poſitum uidetur ab Epiphanio ut alluderet ad eam quam mox in ἑρμηνείᾳ citat decem uirginum euangelicam parabolam in qua eadem habentur uerba, δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν date nobis de oleo ueſtro.

Hæc in prudentibus.) id eſt, prudentes uirgines ad exemplū formicæ præpararunt ſe ad aduentum ſponſi. fatuæ uero improuidæ fuerunt, ita ut aduemente ſponſo, mutuo petierint oleum a prudentibus, quod tamen non receperunt. nota eſt collatio Math. 25.

❧

ΔΕΥΤΕΡΑ ΦΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΥΡΜΗΚΟΣ.

Κεφάλαιον ΙΗʹ.

ΟΤαν ἀποταμιεύσῃ τοὺς κόκκους ἐν τῇ ποίμνῃ, διχοτομεῖ αὐτούς. μὴ χειμῶνος καταλαβόντος σαπῶσιν οἱ κόκκοι καὶ λιμοκτονηθῶσιν αὐτοί. ἡ γὰρ μύρμηξ θυμόσοφος τυγχάνουσα περιττὴ καὶ μάλα μέγα, ἣ καὶ βροχὴν ἔρχεσθαι. θεωμένου δέ σου τὸν μύρμηκα τὸν κόκκον τοῦ σίτου εἰς τὴν ὀπὴν εἰσκομίζοντα, ἐρχόμενον νόει τὸν χειμῶνα. ἐὰν δὲ ἐκφέρουσαν θεάσῃς, γαλήνην ἐσομένην γνῶθι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

ΚΑὶ σὺ οὖν, ὦ ἄνθρωπε, τὰ τῆς παλαιᾶς ῥήματα ἐκ τῶν πνευματικῶν διάστελλε. τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει. Παῦλος γάρ φησι, ὁ νόμος πνευματικός ἐστι. περὶ γὰρ τῷ νόμῳ μὴ προσέχοντες οἱ Ἰουδαῖοι, λιμοκτονήθησαν.

Secunda

Secunda proprietas formicæ Cap. XVIII.

CVm in cellulis grana condunt, in duas partes illa diuidunt, ne hyeme ingruente putrescant, & ipsæ fame pereant. Formica enim cum sit animal solers, & æstum solis nimium, & hybernum tempus præsentit. Itaque cum eam videris triticum in cauernam condentem, hyemem aduentare intellige. si vero illud extra educentem ipsam videris, tranquillum instare tempus scito.

INTERPRETATIO.

TV vero, o homo, sermones veteres ab spiritualibus separa. Littera enim interficit. Et Paulus ait Lex spiritualis est. Iudæi autem legi minime adhærentes, fame perierunt.

NOTAE.

In duas partes.) Nam mira est formicarum secundum Aristotelem, Plinium, & Aelianum, cellularũ structura. inter media septimenia (inquit Aelianus ex interpretatione Gillij.) cauernas alias ab aliis secernentia solertissime machinantur, atque vt in splendidis hominum ædibus fieri solet, domum sitam in plici regione formaq. circumscribunt. alterum enim in ea locum Andronem, in quo mares habitant, ædificant; alterum Ginæceum nuncupatum, vbi fœmineæ pariunt, molunturque, tertium granorum accessus destinant. Plutarchus autem hanc cubilium distinctionem non recipit. sed & auctor epistolæ ad Præsidium eadem fere quæ hic Physiologus. Formicæ (inquit) diuidunt grana, timentes ne si fuerit pluuia, floreſcant.

Putrescant grana.) Illud est Plinio cum ceteris commune formicas semina arrosa condere, ne tumefiant

ſum in fruges exeant, & Plutarchus: Ne triticum vertatur in ſemen atque inutile reddatur cibo ſed potius permaneat, caput arrodunt, quo effundit triticum germen. Baſilius magnus. Secant vnguiculis fructus medios, arroſiſque condunt, ne rurſum in fruges exeant e terra, atque inutiles inde ſibi ad vſum alimoniæ fiant.

Præſagit.) Citat Plutarchus Arati verſum, quo hæc formicarum diuinatio ſignificatur: verba ſunt ex interpretatione Cruſerij: Quando oua exponunt, terrenaq. ſub dio, id pro ſignificatione habet Aratus imbrium: *Oua penetralia quando omnia porrigit antro Formica*: alij (addit Plutarchus) non oua ſcribunt, ſed fruges conditas, quoties æruginem ſenſerint aut vereantur cariem aut putredinem ab eis exponi. Plinius de animalibus præſagientibus: Segniter & contra induſtriam ſuam abſconditæ formicæ, aut concurſantes & oua progerentes imbrem præſagiunt. Ariſtoteles auctor eſt ſilente Luna formicas ab opere ceſſare. Aelianus autẽ nono quoque menſis die, cuius hæc ſunt verba lib. 1. cap 23. Rerum cæleſtium notionem habere, curſum ſiderum tenere, atque vim intelligere, ſapereque Babylonios & Chaldæos teſtantur hiſtorici, formicæ vero nec cælum ſuſpiciunt, nec digitis dies numerare ſciũt, hoc tamen eis natura donauit admirabile, vt menſis nono quoque die non pedem ex cauerna egredientes, admodum quietæ ſe teneãt: Gillio interprete.

Litera occidit.) Paulus poſteriori ad Corinthios cap. 3. quæ ſententia varie exponitur vel ab ipſo Apoſtolo, nõ modo a ſacris expoſitoribus. Epiphanius hic eam vſurpat aduerſus Iudaicæ legis, poſt exortam veritatem Euangelicam, obſeruatores, nam (vt ait) vetera illa omnia vmbræ tantum erant, & futurorum myſteriorum ſignificationes. quapropter Chriſtus finis legis merito vocatus. in eundem ſenſum accepit literam occidentem Origenes homilia. 7. in Leuiticum. & 1. περὶ ἀρχῶν Chryſoſtomus item & pluribus in locis Hieronymus: ſed omnium copioſiſſime Auguſtinus peculiari libello de ſpiritu & litera ad Marcellinum.

Lex ſpiritualis eſt) ad Romanos. 7. qui locus varie item ab expoſitoribus tractatur, non eſt inſtituti noſtri hæc perſequi. Quod ad propoſitum facit eſt interpretatio Tertulliani lib. V. aduerſus Marcionem, vbi ſpiritualem legem explicat propheticam & figuratam. Si autem (inquit) & ſpiritualem confirmat legem, vtique & propheticam, vtique & figuratam, & addit, Debeo enim & hinc conſtituere Chriſtum in lege figurate prędicatum, quo nec a Iudęis omnibus potuerit agnoſci.

Iudæi autem.) Iudæi ſic veteri legi adhærebant vt nullum ſe-cum concederent prophetijs quæ de nouo Euangelio tam plane loquebantur. vnde corruperunt omnia. Irenæus lib. 4 cap. 29. Tertullianus lib. 2 contra Marcionem. Iuſtinus in Dialogo, inter alias rationes, datæ a Deo populo Hebræo per Moyſem legis vnam eſſe aiunt, vt ab idololatria illum auerteret.

Perierunt fame.) Explicuit Eſaias populi non credentis inuidiam hanc, illo capite quo nobile de Chriſto venturo vaticinium contexitur. verba ſunt: Declinabit ad dexteram & eſuriet, & comedet ad ſiniſtram & non ſaturabitur.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΛΩΠΕΚΟΣ.

Κεφάλαιον ΙΘ΄.

Η Αλώπηξ ἐστὶ πολύτεχνον ζῶον, πεινάσασα δὲ καὶ ἀποροῦσα τροφῆς ἀπέρχεται ἐπὶ τοὺς ἡλιακοὺς τόπους καταῤῥίπτεται αὐτὴν ἐς γῆν, καὶ ἀνεχομένη τὴν πνοὴν καὶ ὑποκρίνασα τεθνηκυῖαν, κεῖται ὕπτια, τοὺς ὀφθαλμούς τε καὶ τοὺς πόδας ἄνω ἔχουσα. ἐπερχομένων δὲ τῶν πετεινῶν, καὶ αὐτὴν κατεσθίειν βουλομένων, ἐκείνη ἑτοίμως αὐτὰ κρατεῖ, καὶ ὅσα βούλεται κατεσθίει.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὕτω καὶ ὁ διάβολος παγιδεῦσαι τὸν ἄνθρωπον βουλόμενος, διαπειράζει αὐτὸν, ὅπως ἀμελῶς ἔχηται τῆς προσευχῆς, καὶ ῥᾷστα οὕτως παγιδεύει αὐτόν.

De vulpe. Cap. XIX.

Vlpes verſutum eſt animal. cum enim eſurit, & cibo caret, aprica loca adit, & humi ſtrata animamq. continens ac ſimulans ſe mortuam ſupina iacet, oculis & pedibus ſurſum erectis. Aues itaque delabuntur vt ipſa veſcantur: illa vero arripit eas ſubito, ac pro libito deuorat.

INTERPRETATIO.

NEc aliter diabolus cum illaqueare hominem vult, tentat ipſum vt quam negligẽter ſe in oratione gerat: ſicque facillime irretitur.

N O T AE.

Verſutum animal.) Nam & ipſum nomen, non quidem θέσει vt volebat Hermogenes, ſed certe φύσει iuxta Cratyli ſententiam, vulpi impoſitum videtur. ἀλώπηξ enim, ab ἀλῶ decipio, & ὤψ ὠπὸς, oculus, deriuatur, quaſi multa oculis imponat vulpes, Hinc ἀλωπεκίζειν, id eſt, fraudulenter, & verſute ago Quod & Latini veteres, eadem voce vulpinari dixerunt, & vulpionem, pro eo quod & Græci ἀλωπεκώδην Varro, Vulpinare modo, & concurſat Apuleius, Etiam cum matri bladitere: tamen iam tunc vulpionẽ, & impium fuiſſe. Itaque πανουργικῶν callidi, ac veteratores, vulpina appellatione denotantur. ſic Chriſtus dominus, Herodẽ Antippam (cuius impij patris, immanem feritatem, tot occiſis infantibus vt eundem vitæ auctorem perderet hac ipſa anniuerſaria die qua hæc ſcribimus, id eſt Decembris 28. Eccleſia commemorat) huius, inquam, patris haud degenerem prolem, ſanctiſſimi Baptiſtes atrocẽ carnificem, vulpem appellauit Chriſtus Lucæ 13. πορευθέντες (ait ad Phariſæos) εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ Ite dicite vulpi huic. Dedit autem vulpina hæc πανουργία, infinitis prope apologis occaſionem, qui & Aeſopi, & aliorum nomine circunferuntur. Paroemiæ item in eandem rem habentur quam plurimae.

Humi ſtrata.) Gillius ex Oppiani lib. 2. de piſcibus, de hac ipſa vulpeculæ proprietate iiſdem uerbis. Cũ autẽ, inquit, greges ſubuolantes uidet, humi ſtrata iacet, ſimul & oculos claudit, & roſtrum in terram deponit, & animam continet, & dormientis, vel potius extinctæ ſpeciẽ, ſimilitudinemque gerit. cũ autẽ eam ſic ad terram abiectam aues deſpiciunt, mortuam arbitrantes, gregatim delabuntur, in eamque ſeſſitantes, tanquam illudunt: at vulpes, eas ad roſtrum appropinquantes ore hiante, atque impetu deuorat, hactenus Gillius. Vbi & ranam piſcatricem, ſimili aſtutia piſciculos captare ait. Eadem ſunt apud Iſidorum Hiſpalenſem lib. 12. cap. 2. Albertum item, Georg. Agricolam, & recentiores alios: Niſi quòd Albertus exertam habere linguam, vulpẽ dicit. Michael Herus his addidit, in argilla rubra eam prius volutari, inquinarique, vt vulnerata ac ſanguine cruenta appareat, quod & ſcõ exemplaris Sicleti præferebat. Glycas cum Epiphanio mire conuenit annal. parte 1. Vulpeculam nutrimenti laborantem inopia, ſupinam iacere tradunt, quaſi ſi foret mortua, ſimulq. anhelitum retinere. quamobrem diſtentam conſpicatæ volucres, in eam ſe demittunt, & veluti mortuam attingunt: Tum illa ſubito exiliens, quæ mortua credebatur, aues comprehendit, atque deuorat. Hac ipſa ad captãdas ſimias calliditate pardum uti, auctor eſt pluribus verbis Aelianus li. 5. cap. 54. Quod & Græco adagio conſtat θάνατον παρδάλεως ὑποκρίνεσθαι pardi mortem ſimulare.

Simulans,) Simulatio, peculiare eſt vulpis tributum, & vt ſic dicamus, [illegible], vt contra, aperta vis Leoni accidit, Cicero: Cum duobus modis, id eſt, aut vi, aut fraude, fiat iniuria, fraus quaſi vulpeculę, uis Leonis uidetur. Lucretius, uolpi dolos a natura datos cecinit atque alibi. *Cur acris violentia triſte leonum Seminium ſequitur, dolum vulpibus, & fuga ceruis.* Hinc Lyſandri notum apophthegma, quod & in adagium abijt. Vbi Leonis pellis peruenire non poſſet, uulpinam aſſuendam eſſe: Quo ſignificabat, aut ui, aut dolo obtinendum. Nazianzenus duo hæc in Iuliano imperatore deprehendi aiebat. Illud autem, inquit, admodum prauum, ac malignũ, quòd (cum nec aperte nos allicere poſſet nec tyrannice cogere præ pudore ſuſtineret) leoninę pelli uulpinam aut ſi mauis, Minoia laruam ſummæ iniuſtitiæ prætexens, leniter uim afferebat. Billio interprete. Chryſoſtomus homil. 4. in cap. 1. Matthæi. Cum a beſtijs mutuata uitia, in hominibus inſectetur, libidinem equis tribuit: vrſis uoracitatem: odium camelis: rapinam lupis: ſerpentibus furorem. uulpibus, ſubdolas inſidias.

Nec

Nec aliter.) Nō Aeſculapius ſanabit hāc paralyſim. Nec enim ulla ex parte aptari poſſunt hæc, præcedenti uulpinæ proprietati: niſi dicas, in eo dari ſimilitudinem, quod ſicut uulpes non primum aperto marte, ſed doloſe ac uerſute auibus inſidiatur: Sic generis noſtri hoſtis, grauiora ſcelera principio non ſuggerit: ſed uafre prius bona opera omittere ſuadet, atque ea quidem quæ ad uitæ eximiam quandam perfectionem magis ſpectant, qualis eſt oratio quam quæ neceſſario adimplenda ſunt: poſtea uero efferus, & immanis, irruit totus. Chryſoſtomus in lib. de orando Deum uitæ baſim, ac fundamentum, orationem eſſe ait, ac proinde proficientium in uirtute quaſi quoddam tyrocinium ac primum rudimentum.

Diabolus.) Omni turpi elogio ſignificari poteſt Diabolus κατ' ἐξοχὴν uulpes. hic eo germanius appellatur: quod auctore Origene, feræ huius, ut & lupi nomen, nunquam in diuinis literis ad bonum aliquod uſurpetur. Sic Gregorius theologus in oratione ſecunda de Theologia quæ eſt tricesimaquarta inter nuper excuſas: Omnem animam uerſutam fideq. dubia præditam per uulpem adumbrari ſcripſit. Noſtras autem Gregorius magis (dicam dialecticorum phraſi) in ſpecie Diabolum uulpis nomine ſignificat homil. 4. in cap. 1. Matthei. Hæreticos uulpium nomine deſignari in diuinis literis commune eſt tam apud antiquos, quam etiā neotericos ſcriptores. Videndi ſunt in Ezechi. 13. Nehem. 4. Tren. 5. Pſal. 62. Cant. 2. Matthei 8. Luc. 9. & 13. Et uero noſtri temporis inſidioſiſſimæ uulpeculæ in hoc etiam mirifice patrem ſuum uulpem Diabolum referunt. Quod iam diu in ſanctas (ut & ille) preces, unanimes conſpirauerint. At ſanctiſſimus & antiquiſſimus pater Epiphanius diabolicam hanc eſſe uerſutiam ſatis plane teſtatur.

Irretitur.) Nam orationis aggere demolito, in manu eſt immaniſſimo huic hoſti, triumphus, cum ad illius ſuſtinēdos inſultus oratio potiſſimum ſit inſtituta, adſcribam eiuſdem quē proxime citabam, Chryſoſtomi cum Epiphanio noſtro ſymphoniā: Nimirum ait, Contemptibilem, captuque facilem te ipſum præbebis ſceleratiſſimis ſpiritibus qui continenter obambulant obſeruantes nos, vt ſi quem deprehenderint nudatum deprecationis præſidio, protinus abripiant. Si nos conſpexerint deprecatione communitos, ilico reſiliunt non aliter quam prædones, ac facinoroſi, vbi conſpiciunt militis gladium in caput ſuum vibrari. quod ſi contingat aliquem eſſe nudum precationis præſidio, hic auulſus deportatur a dæmonibus, & in calamitates variaque mala impellitur.

Oper-

Oportet igitur vt hæc omnia metuentes precibus & hymnis nos ipſos circunuallemus, vt Deus omnium miſertus dignos efficiat regno cælorum. hactenus Chryſoſtomus. Bernardus eandem improbam dæmonum induſtriam in exturbandis nobis ab hoc orationis præſidio eleganter explicat ſermone 4. de Quadrageſima.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΥΚΤΙΚΟΡΑΚΟΣ.

Κεφάλαιον Κ'.

Φησὶν ὁ ψαλμῳδὸς, ἐγενόμην ὡσεὶ νυκτικόραξ. ὁ γοῦν φυσιολόγος λέγει ὅτι τὸ πετεινὸν ὑπεραγαπᾷ τὴν νύκτα, ἢ τὴν ἡμέραν.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὕτως καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, τοὺς ἐν σκότει, καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους, τουτέστι τὸν λαὸν τῶν ἐθνῶν ὑπὲρ τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων, τῶν ποτε τὴν υἱοθεσίαν καὶ ἐπαγγελίαν τῶν πατέρων ἐσχηκότων ἐκ τούτου καὶ ὁ σωτὴρ ἔλεγεν, μὴ φοβοῦ τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν, δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. ἐρεῖς μοι, ὅτι ὁ νυκτικόραξ ἀκάθαρτόν ἐστι, καὶ πῶς ὁ σωτὴρ ἔλεγε διὰ τοῦ ἀπόστολον, ὅτι τὸν μὴ γνῶντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, ἵνα ὑψώσῃ τοὺς πάντας, τὰ πάντα γέγονεν, ἵνα πάντας σώσῃ.

* * *

De Noctua. Cap. XX.

AIt Pſaltes, factus ſum ſicut nycticorax. Phyſiologus igitur auem eſſe dicit amantem magis tenebras, quam lucem.

INTERPRETATIO.

SIc dominus noſter Ieſus Chriſtus dilexit nos ſedentes in tenebris, & in vmbra mortis, hoc eſt Gentium populum amauit magis, quam Iudæos, qui olim adoptionē, repromiſſionemque in patre habuerunt. Quamobrem Saluator dixit, Noli timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro, dare vobis regnum. Dices, impura auis eſt noctua: atqui Saluator per Apoſtolum dixit, eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit: humiliauit ſeipſum, vt exaltaret nos: factus eſt omnia, vt omnes ſaluos faceret.

NOTÆ.

NOTAE.

De noctua.) Multi tradunt diſtingui nycticoracem à noctua, at cum de ea proprietate agatur, quæ vtrique æquè conuenit, magis Latinam vocem vſurpare placuit.

Tenebras.) Et ab hac ipſa naturæ proprietate noctua à Latinis appellatur, vt auctores ſunt Feſtus & Varro: imo & per antonomaſiam, noctis auis dicitur. Ouidius de Bacchis in Orpheum conruis:

Et coeunt vt aues ſi quando luce vagantem
Noctis auem cernunt.

Cui non eſt diſſimilis periphraſis illa in Martiano Capella:

An mage nocturnæ tibi traditur alitis vſus.

Græcæ autem vocis (νυκτικόραξ) eodem ſpectat onomatopœia quaſi nocturnus coruus. Ambroſius proprietatis rationem talem docuit: Noctua & nycticorax magnis & glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebrarum non ſentit horrorem; & quò fuerit obſcurior nox, eò crebriores volatus exercet inoffenſos: die autem videre nõ poteſt, quia exorto ſplendore viſus eius hebetatur. ſed parũ phyſice. Euſtathius autẽ ita ferme: Noctuæ viſum in tenebris valere aiunt, interdiu obcæcari propter nimis ſiccum & tenuem oculi humorem non ferentem vim luminis. atq; alibi: Noctuam autẽ ſolam inter aues quæ vncos habẽt vngues, & carnibus aluntur, fœtus non edere cæcos, propter igneam vim quam in oculis habet, qua tenebras etiam penetrat, quare & (ἐν ταῖς [illegible]) Luna laborante cernit.

Sic Dominus noster.) Auguſtinus in enarratione pſalmi 101. Chriſtum nycticoraci etiam comparat. Ecce (inquit) nycticorax in parietinis amat & noctem, nam niſi amaret, vnde diceret, Pater ignoſce illis?

Sedentes in tenebris.) Pſalmo 106 ſic Chryſoſtomus & Theodoretus priorẽ verſus partem (Quoniã ſatiauit animam inanem, & animam eſurientem ſatiauit bonis) de Iudæis accipiunt, poſteriorem, vt hic Epiphanius, de Gentibus interpretantur. Et meritò, Iudæi enim ante natum Chriſtum, in luce verſabantur. habebant enim legem in qua cum fide promiſſionis, ſalutem conſequebantur. eſuriebant igitur ſolùm, quia nondum

vero ac ſolido cibo ſed adumbrato veſcebantur, cætera erant in luce. Gentes contra alta & caliginoſa nocte premebantur, ignorabãt enim verum Deum, quod propriiſſime appellabis in tenebris degere. quemadmodum enim ſola abſentia lucis noctem inducit iuxta philoſophorum ſententiam, & vulgatum illud Heracliti *εἰ μὴ ἥλιος ἦν, εὐφρόνη ἂν ἦν*, ſi non eſſet ſol, nox eſſet, ita ſola ignoratio Chriſti Ieſu, qui verum eſt mundi iubar, ſufficit ad ſuffundendas tenebras. Hę itaque occupabant Gentium mentes. Et verò ſic occupabãt vt ligna & lapides pro dijs colerent: quin & eò multi veſaniæ deuenerant, vt ſerpentes, ſimias, boues, canes, cœpe quidam pro numine venerarentur. Verum clementia & bonitate Dei populus hic qui in denſiſſimis hiſce ac pluſquam cymmerijs tenebris verſabatur, vidit (vt inquit Iſaias) lucem magnam, & habitantibus in regione & vmbra mortis lux orta eſt.

Habuerunt.) Adoptionem, quia ille erat & vocabatur Dei populus. Promiſſionem, quia ex Abrahami ſemine venturum Saluatorem pollicitus fuerat Deus. Et hoc eſt quod Iudæi ipſi aduerſus nos vſurpant, veteres populi ſui prærogatiuas ad huc iactantes. ſed eorum vanitatem ſatis confutant verba illa Domini apud Oſeam. Vocabo non plebem meam, plebem meam, & nõ dilectam meam, dilectam meam. Et per Paulum ad Epheſios 2. Eratis ſine Deo in hoc mundo: nunc autem in Chriſto Ieſu vos qui aliquãdo eratis longe, facti eſtis prope in ſanguine Chriſti. Reſpondet etiam diſertè eidem obiectioni Tertullianus in libro aduerſus eos, & Cyprianus. lib. 1. teſtimoniorũ cuius idem eſt ſcopus, videndus etiam Chryſoſtomus homil. 6. in cap. 4. Matthæi.

Nolite timere.) Lucæ. 12 Erant autem vocationis Gentium, & Iudæorũ reprobationis tertio quoq; verbo in ſcripturis ſanctis prædictiones. Tota quidem Iſaiæ prophetia illis abundat, atque in ea præcipue integrum caput 35. ubi de Gentiũ quæ in Chriſtum crediture erant, futura conſolatione, lætitia, ſecuritate, & fœlicitate fusè agitur. item 49. vbi Chriſtus Gentium dux conſtituitur, daturque in fœdus populi ex omni Orbis parte vocandi. item 54. & 55. vbi Eccleſia ad lætitiam inuitatur, quod ex Gentibus numeroſior futura ſit, quam erat ſynagoga. Deniq; videndi ſunt in hoc ipſo argumẽto (præter eos quos citauimus locos) Patrum commentarij in cap. Genes. 49. Num. 24. Deut. 32. 2 Reg. 22. 3. Reg. 8. Pſalm. 2. uerſ. 8. & 21. uerſu 28. & 67. uerſu 32. & 85. uerſu 9. & 86 uerſu 4 Ierem. 16. Ioel. 2. Mich. 4. Soph. 3. Zachar. 2. & 9. Math. 2. & 4. & 8. & 21. & 22. Luc. 2. Ioan. 1. & 8. & 10.

& 10. & 19. & Apocalyp. 21. Act. 8. & 10 Luc. 2. ad Rom, 14. 1. Corinth 10. ad Eph. 2.

Impura auis eſt noctua.) Tum quia erat in lege prohibita tanquam immunda, Leuit. 11. Deut. 14. tum etiam quia noctuenæ iſtæ aues improborum hominum ut plurimum adumbrationes eſſe ſolẽt, noctem enim τ̃ πολλῶν κακῶν ἀρχηγὸν recte appellauit Menander. Procopius: Damnantur (inquit) in lege Moſis noctis ac tenebrarum amicæ aues, noctua, veſpertilio &c. quia tales mala faciunt, ait enim Chriſtus omnem qui mala facit odiſſe lucem: & Nouatianus ſiue auctor epiſtolæ de cibis Iudaicis. Quãdo noctuam (inquit) prohibet, odit lucifugas ueritatis. At hic Chriſtus non comparatur noctuę, quod ut illa tenebras amet, ſed quod inter tenebras uerſetur quærẽs ſcilicet eos qui in tenebris degunt, ut præſtantiſſimam cognitionis, & amoris ſui lucem illis præferat. Similis huic Phariſaica illa fuit obiectio Matthæi 9. Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter ueſter? cui ipſe Dominus reſpondet. Non eſt opus ualentibus medico, ſed male habentibus &, Non ueni uocare iuſtos ſed peccatores.

Peccatum fecit.) 2. ad Corinth. 5. cuius loci explicatio haud rectius aliunde peti poteſt quam ex eodem Paulo, ad Roman. 8 Deus (inquit) filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati: & de peccato damnauit peccatum in carne. item ex Iſaiæ illo Poſuit Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrũ &, Cum iniquis reputatus eſt, cap 53. Haud diſſimili tropo appellatur Chriſtus a magno Baſilio in ſermone de Chriſti paſſione nondum quod ſciam uulgato. ἀνάθεμα [illegible]. & à Paulo, Maledictũ, ad Galat 3. Factus inquit eſt pro nobis maledictũ, & prophetico ſermone a Moſe Deut 21. illis uerbis Maledictus a Deo eſt qui pẽdet in ligno. quæ aduerſus Iudæos ut & Epiphanius hic, diſputãs citat & illuſtrat Iuſtinus in libro contra Tryphonem, & Tertull aduerſus Iudæos. Nec uero obſtare (ut & hoc obiter) quod à Deo maledictum dicat Moſes, eleganter docet noſter Epiphanius aduerſus Marcionẽ hæreſi 42 confutatione 2 & veros tùm Pauli tùm Moſis ſenſus explicat. Verùm (quando is me locus admonet) dicam conſiderandum eſſe, an vel minus fidum, vel certè diligentem interpretem egerit ibi Cornarius (Græca nobis ad manum non ſunt) Epiphaniũ enim arguentẽ Marcionẽ de male intellecto Moſis loco, ita vertit. Ignorat autẽ miſer ille quod nec Chriſtus maledictio facta, abſit, ſed maledictionem propter peccatum noſtrum abſtulit, ubi (addit) ſe ipſum crucifixit & factus eſt mors morti propter pec-

L 2 cata

ceta noſtra &c. at qui Chriſtum ſeipſum crucifixiſſe Theologi renuunt, cum S. Thom. 3. p. q. 47. art. 1. ad 1. Deinde vna linea interpoſita concedit quidem Chriſtũ redemiſſe homines at negat emiſſe, verba ſunt. Sic etiam redemit (Chriſtus) nõ dixit (Paulus) emit, nec enim ad alium venit vt raperet aut emeret ſi enim emiſſet non habens emiſſet, & velut mendicus, quę non habebat acquiſiuiſſet, & adeptus nos vendidiſſet à quodam videlicet fœneratore impulſus &c. hoc autem repugnare videtur Paulo dicenti, empti enim eſtis pretio magno 1. ad Corinth. 6 in quo articulo videndi ſunt doctores qui de Chriſti ſatisfactione agũt & Thomiſtæ in 3. p. tum q. 1. art. 2. tum q. 48. artic. 4. vbi S. Thomas dum reſpondet ad primam obiectionem hanc ipſam quæ in Cornarij verſione legimus, diluit. Quinimo & idem Epiphanius. lib. 2. cap. 66. in fine dum confutat Manichæum apertis verbis contra ipſum (qui præfata affirmabat) docet vtrumque verum eſſe & Chriſtum humanum genus redemiſſe & emiſſe. itaque cautè legendus Cornarius. Eſto hæc iuſtioris in Epiphanio noſtro induſtriæ rudis quædam adumbratio.

Google

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΗΣ.

Κεφάλαιον ΚΑ΄.

Εἴρηται διὰ τοῦ σοφοῦ, μικρὰ ἐν πετεινοῖς μέλισσα καὶ ἀρχὴ γλυκασμάτων ὁ καρπὸς αὐτῆς.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὡσαύτως τὰ θεϊκὰ ἔργα ἀνεξιχνίαστα ἐν αἰθερίοις, καὶ θαυμαστὰ ἐν ὑψηλοῖς, καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι, καὶ κηρίον, καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ κτίσματα.

De Ape Cap. XXI.

AIT ſapiens. Parua inter aues eſt apis & principium dulcedinum fructus illius.

INTERPRETATIO.

Haud aliter diuina opera incomprehenſibilia ſunt in hominibus, & mirabilia in excelſis, & ſuper mel & fauum ac ſupercreata omnia dulciora.

N O T A E.

Sapiens.) Plinius auctor eſt noctuas & apes feralibus odijs diſſidere. Itaque iungemus capitibus hiſcè agnos tygribus. Locus eſt Eccleſiaſtici (vt vocamus) cap 11. vbi & eadem habentur verba & ferè ſimili traſlatione declarantur.

Apis.) Nullum ferè eſt naturæ opus ſic admirandum, vt apis. Nã verò vt periti pictores vel ſculptores, vt ingenij vires atque in arte præſtantiam oſtentent, minutiſſimam eligunt materiem in qua rei eiuſce quam fingunt, ita partes diſcriminant, vt vnaquæque perfectiſſime cernatur, exprimatur, viuat: ſic naturæ huius architectus Deus in breuiſſimo inſecti corpuſculo ſapiẽtiæ ſuæ diuitias mirũ in modũ profudit. Quod enim beſtiolæ iudicium? quæ in opere induſtria? quæ ſedulitas? quæ politia? quis ordo? Deinde quam abſcondita, atque adeo humano captu maior illius natura, opus peragit omnium longe mortalibus vtiliſſimum, ac communiſſimum. & tamen ita peragit, vt nullus adhuc quantumuis curioſus, extiterit, qui aut miras cellularum fabricas viderit, aut laboris & induſtriæ rationem comprehenderit. Quin & quod in alijs animãtibus cognitioni obuiũ eſſe ſolet, generatio, ea in apibus æque abſtruſa. Nã ferunt quidã ex apibus gigni apes: alij ex putrefacto melle oriri: nõnulli ex putriſſimo, eiecto ibi ſemine mulſi intus emiſſo & conſeruato, iuxta ac piſces: nec deſunt qui ex bubula putrefactione. in quibus eſt & Homerus, & Dionyſius Vticenſis lib. 15. cap. 2. & Bianorus a quo in epigrammate titulo sit [illegible] appellãtur & ex noſtratibus: Virgilius. Ariſtoteles ipſe poſt longam diſcuſſionẽ vix certi quid ſtatuit. Dictum hoc ſit vt intelligatur diuina opera quorum al modo percellebat Paulum, mentio ex apum operibus ex natura adduxeri. Qui autem exactius huius animalculi hiſtoriam velit diſcere, edeat philoſophum lib 3. cap x.

Digitized by Google

cap. x. Plinium lib. xj a cap. 5. Virgil. lib. 4. Georgicon, vt cætera magis obuia. nec enim inter ſacros aut prophanos ſcriptores reperietur quiſquam, apud quem non ſit frequentiſſima apum mentio.

Fructus.) Mel, a quo & ipſa apis græcam denominationem accepit μέλισσα aut ſi Mnaſeæ credendum eſt & mel, & apis ab oreade nympha Meliſſa nomine, quæ fauos melle plenos reperiens prima in Peloponeſo, & cibo & apibus nomen dedit. Higinius paulo aliter fabulam narrat. Vocat autem mel fructum apis, quod ab ea potiſſimum hoc munus habeamus: etſi alias, quam in ſimblis mel inueniri notum ſit, nec multum conſtat an ros ipſe matutinus mel ſit ab apibus ſorptus, ac poſtea in cellulis vorſus an ab ipſis intus conficiatur.

Principium dulcedinum.) Nam mel dulciſſimum eſſe dulcium omnium tradunt & medici & phyſici. Homerus melli dulcedinem, vino ſuauitatem vt proprium attribuit. ſic tropo pro quauis re dulci accipitur & mellitam linguam eloquentiæ dulcedine pollentem vocamus. Hinc apes Homero, & Heſiodo & Ambroſio noſtro Mediolanenſi recens editis in ore mellificantes facundiam præmonſtrarunt. Et Leuitici 2. vetabat Dominus ne quidquam aut fermenti aut mellis adoleretur in ſacrificijs. vbi mellis nomine Clemens Alexandrinus, Origenes, & Hieronymus mundanæ eloquentiæ lenocinia ſignificari auctores ſunt.

Sic diuina opera.) Multorum rerum ſymbolum eſt apis, tam apud ſacros quàm prophanos ſcriptores. Deo hic comparatur, tam quòd, illius opera (vti diximus) abſcondita ſint, quam quòd & mirabilia & dulciſſima. Vulgare eſt Phocylidis illud (cuius in honorem apis mentionem facimus) apud Stobæum ſerm. 65 vbi quatuor referuntur animalia ex quibus fœminæ natæ exiſtimantur, ex cane, quæ omnino moleſtæ ſunt, ex ſue, quę nec bonæ nec malæ, ex equo, quæ aliquantulum commodæ, ex apicula, quę optimæ. Simonidis etiam apud eundem auctorem ſermone 71. extant in idem elegantiſſimi verſus.

Incomprehenſibilia.) ἀνεξιχνίαστα qua etiam voce apud Iobum virtus ac ſapiētia Dei extollitur c. 9. qui facit magna (καὶ ἀνεξιχνίαστα) & incomprehenſibilia & mirabilia quorum non eſt numerus, Paulus item loco citato vias Domini ἀνεξιχνιάστους appellat vbi Latinus interp. inuestigabiles reddidit. Porro ad hanc diuinorũ operum (vt ſic dicamus) incomprehenſibilitatem ſpectat patheticũ illud atq; impiũ forſan Plinij, Furor eſt profecto

furor

furor egredi ex eo, & tanquam interna eius cuncta iam ſint nota, inſcrutari externa: quaſi vero menſuram vllius rei poſſit agere, qui ſui neſciat: aut mens hominis videre, quæ mundus ipſe non capiat.

Mirabilia.) Dauid ſæpiſſime Deum vocat τὸν ποιοῦντα τὰ θαυμάσια. Damaſcenus & illo antiquior Sineſius Chriſtum θαυματουργὸν appellant.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΞΗΡΟΒΑΤΡΑΧΟΥ.

Κεφάλαιον ΚΒ'.

Οὗτος ὁ ξηροβάτραχος δέχεται τὸ θερμὸν τοῦ ἡλίου, τούς τε πάγους, ὄμβρους, αἰθρίας, καὶ χειμῶνας, καὶ πάντα ὑπομένει, ἀδιαφόρως τε ἀπερίτρεπτός ἐστιν. ὁ δὲ ὑγροβάτραχος οὐ δύναται ὑποστῆναι τι τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καταλαβόντος τοῦ χειμῶνος, βάλλει ἑαυτὸν εἰς τὸ βυθὸν,

ὑπ-

ἐπιλάμψαντος δὲ τοῦ ἡλίου, ἐξερχόμενος ἡδέως θερμαίνεται, ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ ἡλίου θερμὴ παχυνθῇ, αὐτὴν φέρειν οὐ δύναται, καὶ πάλιν ῥίπτει ἑαυτὴν βυθόνδε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὕτω καὶ οἱ μοναχοί, οἱ μὴ ἀσκούμενοι οὐχ οἷοί τε εἰσὶν ὑπομένειν πεῖναν, δίψαν, γύμνωσιν, ἐγκράτειαν, καὶ χαμαικοιτίαν, οἱ δὲ ἐνασχολούμενοι ἡδέως νηστεύουσι, καὶ πάντα φέρουσι.

De terreſtri rana. *Cap. XXII.*

Terreſtris hæc rana calorē ſolis excipit, & gelu, imbres, ventos, & hybernas tempeſtates ſuſtinet. Aquatica vero nihil horum tolerare poteſt: verum ingruente hyeme ſe ipſam in profundum demittit. Sole vero emicante emergens placide incaleſcit: cum autem ſolis calor increuerit, ferre illum non poteſt, ac denuo in profundum ſeſe deijcit.

INTERPRETATIO.

Sic & qui otioſe degunt monachi minime poterunt famem, ſitim, nuditatem, continentiam, & humi cubationem tolerare. Qui vero otio non indulgent, libenter ieiunant, atq; omnia ſuſtinent.

NOTAE.

Rana.) Et nunc male cum apibus agetur, cum ranas earum generi infeſtiſſimas tam propè coniunxerimus. Ariſtoteles enim: Ranæ (inquit) quæ in limo degunt (τελματαίων) apes ad aquam accedẽtes rapiunt, quam ob rem eas apiarij per ſtagna & paludes venari ſolent. & Plinius: apibus aquantibus ranæ inſidiantur, nec hæ tantum quæ ſtagna riuoſque obſident, verum & Rubetæ veniunt vltro, adrepenteſq; ſufflant. cum Ariſtotele & Plinio ſenſit Ælianus.

Terreſtris.) Duo hæc ranarum genera, terreſtre & aquaticum rectè conſtitui experimento diſcimus: dignoſcere autem quæ earum ad illorum vnumquodque pertineant, non ita obuium. In eam ſententiam frequẽtiores eunt phyſici, vt terreſtres eſſe dicant, Calamitas, quæ quòd inter arundineta degunt, ſic vocantur: Rubetæ, quæ & in rubis & vepribus, quædam aliæ cornutæ gibboſæ aliæ aliæ ſtercorariæ dictæ, quòd vt plurimum ſub ſtercore latent. quibus ſi bufones annumeres non id ſine auctore fiet.

Nihil horum.) Plinius auctor eſt aquaticas ranas ſemeſtri tantùm vita in limum reſolui, ea ratione quod hybernis menſibus nullæ conſpiciantur: ſed reprehenditur à recentioribus, & meritò: nam veteres ranas verno tempore iterum apparere conſtat, latent igitur interim ob frigoris impatientiam. Albertus, Hyeme (inquit) latet rana extra aquam in rimis calidis & aliquando in aquis ſub terra, quæ hyeme ſunt calidæ, vere procedit ad aquas. Et Matthæolus: in paludibus illis quæ per hyemem non conglaciantur omni tempore, præcipue tamen vere, ranæ reperiuntur. Ariſtophanes diebus apricis in paludibus ſuis ſaltare eas per cyperũ & phleon (frutetũ genus eſt) ait. vbi interpres, ſole & calore gaudere ſcribit. Spectat huc etiam quod ex Arato, Plinio, Plutarcho, & Aeliano vulgo traditur, ſcilicet cum illæ altius vel clarius ſolito coaxant (ſic vocant earum obſtreperos ſonos) pluuiam portendi: quoniam (vt ex Theone citat Rhodiginus) frigidiorem reddi aquam conqueruntur.

Sic monachi.) Rana aquatica magis eſt deſes, quam terreſtris, quæ & per proceras arbores repere, & in altioribus ramuſculis coaxare ſolet. aquatica contra ſemper in aquis.

Qui

Qui otioſe degunt.) Malorum omnium lernam eſſe otium quamplurimis veterum auctorum teſtimonijs conſtat. cum autem omnibus pernicioſum ſit, maxime tamen ijs qui monaſticen profitentur, exitiale eſt: qui ſcilicet ſi otioſi ſtationem deſerant, hoſtes quidem vltro accerſunt, id eſt prauas animi affectiones, quæ aduerſus ſpiritum ſemper militant, prouocant, & validiores efficiunt: tandem experimento diſcunt ſcriptoris Græci verum eſſe illud, *πονηρίαν ἐξ ἀπραξίας*, Sanctus Hieronymus ſcribens ad Ruſticum monachum de viuendi forma, vnum illud admonet, ne otioſus vnquam ſit, ſed vel fiſcellam texat iunco: vel caniſtrum lentis plectat viminibus, humum ſarriat: areolam æquo limite diuidat: plantas per ordinem ponat: aquas irriguas ducat: texat lina capiendis piſcibus. quæ ipſius verba ſunt. hunc enim fuiſſe monachis Aegyptijs morem, vt neminem inter ipſos otioſum eſſe ſuſtinerent, ibidem teſtatur. extat autem fragmentum hoc apud noſtrum Gratianum tomo 5. titulo de conſecratione. Chryſoſtomus in homilia de vita monachorum, nullam illos horam exercitatione vacuã habuiſſe ſcribit. Et Baſilius in inſtituto hoc coryphæus monaſteriorum fermentum otioſos vocat. eadem doctrina ex Climaco, Caſſiano atque alijs id argumenti ſcriptoribus facile colligitur. Quod cum ita ſit, æque tamen commendatur in monacho vitæ quies: Nec enim (etſi prima fronte contraria videantur) repugnat, monachum non eſſe otioſum, & tamen in quiete viuere. In Vaticana bibliotheca (cuius certe inexhauſtos theſauros quotidie experimur) extant inter Græca, Eſychij opera plut. 4 n. 329. in quibus alius latet auctor nomine Antiochus, qui (quod ſciam) nondum vulgatus eſt. Codicis epigraphe eſt. *τοῦ ἁγίου ἀντιόχου πρὸς εὐστάθιον κεφάλαια διάφορα* Sancti Antiochi ad Euſtathiũ diuerſa capita. Nec ſtatuerim an is ſit Antiochus qui Ptolemaidis epiſcopus fuit, natione Syrus, eloquẽtia clarus, quam & Conſtantinopoli profeſſus eſt, an ille alter Euſebij Samoſatẽſis ex ſorore nepos, qui imponi ſibi manus ab Ariano epiſcopo paſſus non eſt: ille iunior fuit, & ſub Arcadio vixit. iſte vero antiquior, & ſub Valente. Euſtathios item duos legimus, vnum epiſcopũ Antiochenũ, & qui in cõcilio Nicæno de Conſtantini laudibus orationẽ habuit, ſanctitate clariſſimus, qui & ſub Conſtantio cõfeſſor occubuit, catholicæ fidei propugnator acerrimus: alterũ qui primus inter Armenos monaſtices auctor cenſetur: cui Baſilij aſcetica a pleriſq; adſcribũtur. Sebaſtenus ex monacho epiſcopus, quiq; in errores aliquot poſtmodum lapſus creditur, a quibus ipſe ſe in concilio purgauit. vixit au-

em tēporibus Valentis, cui cū ſynchronos fuerit prior Antiochus, veroſimilius eſt illum eſſe ad quem inſcribitur liber. utcunque ſit Antiochi extat opus quod dico, aureum quidem illud & quod totum ad monaſticæ vitæ perfectionem pertinet: in eo primum caput eſt, περὶ ἡσυχίας, De quiete. initium autem tale fertur. Iuuat monachū quies: nam ſi & ſcelere vacauerit, & quatuor in oratione virtutes adiutrices acceperit, videlicet longanimitatem, vigilantiam, humilitatē & temperantiam, nullum ea ad perturbationum vacuitatem certius compendium dari poteſt. Deinde ἀκτημοσύνην μοναχικὴν graphice deſcribit, & quàm ſit neceſſaria virtus hæc huiuſce inſtituti ſectatoribus doctè explicat.

ΠΕΡΙ

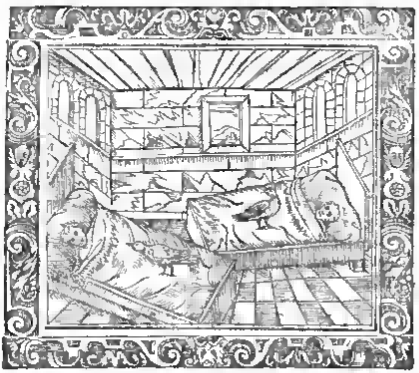

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΑΡΑΔΡΙΟΥ.

Κεφάλαιον ΚΓ΄.

Ἔστι γὰρ πετεινὸν λεγόμενον χαράδριος. ὁ φυσιολόγος ἤλεγξε περὶ τούτου ὅτι ὅλον λευκόν ἐστι, μὴ ὅλως μελανίαν ἔχον. καὶ ἐάν τις νοσῇ, ἡ νόσος τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν εἰς θάνατον, ἀποστρέφει ἀπὸ τοῦ νοσοῦντος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὁ χαράδριος, ἐὰν δὲ ἡ νόσος πρὸς ζωὴν ἐστιν, ἀτενίζει τὸν νοσοῦντα ὁ χαράδριος, καὶ ὁ νοσῶν τὸν αὐτόν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὕτως ὁ κύριος ἡμῶν Χριστὸς ὁλόλευκός ἐστι, μηδεμίαν μελανίαν τοῦ κόσμου ἔχων, ὃς μὲν ἀπὸ τῶν ἀπολουμένων στρέφουσιν ἑαυτοῦ ἀποστρέφει, ὃς δὲ τῶν ἁγίων εἰς τὸ πρόσωπον βλέπει. ἄγε, ὁ-

ρᾶς

ρεῖς μοι, ὅτι χαράδριος ἀκάθαρτός ἐστι, καὶ πῶς φέρεται εἰς πρόσωπον τοῦ χριστοῦ; ἀκάθαρτος δὲ ἐστὶ καὶ ὁ ὄφις καὶ ἐμαρτύρησεν αὐτὸ ὁ χριστὸς λέγων, καθὼς ὕψωσε μωσῆς τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

* * *

De Charadrio. Cap. XXIII.

EST auis charadrius dicta, quam Phyſiologus ait albam eſſe totam abſq. vlla prorſus nigredinis nota. Porrò ſi quis morbo laboret, ſiue hominis ægritudo læthalis, proſpectum ſuum charadrius ab illo auertit: Sin vero morbus vitæ ſecuritatem promittat tunc charadrius in ægrum intendit viſum, & viciſsim æger in charadrium.

INTERPRETATIO.

SIC Chriſtus Dominus noſter candidus eſt totus, abſque vlla mundana nigredine, qui à reprobis vultum ſuum auertit: in ſanctorum autem faciem reſpicit. Age, quomodo (inquies) cum charadrius impura ſit auis, perſonam Chriſti ſuſtinet? impurus quidem eſt & ſerpens, quē tamen in teſtimoniū adduxit Chriſtus, dicens: Quēadmodum exaltauit Moſes ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis.

NOTAE.

(Charadrius.) Auē hanc inter nocturnas numerat Ariſtoteles lib. 9. cap. 11. à quo nec Græca ipſa etymologia

gia abhorret, vt idem Philoſophus auctor eſt: ταῖς δ' οἰκήσεσι, (ait de domicilijs volucrum agens) οἱ μὲν περὶ τὰς χαράδρας οἱ δὲ χηραμοὺς ποιοῦνται καὶ πέτρας, οἷον ὁ καλούμενος χαραδριός. Et Ariſtophanis ſcholiaſtes, vocatur (inquit) charadrius ἀπὸ τοῦ τὰς χαράδρας διατρίβειν, quod incolat hiatus ſeu terræ voragines. Gaza in Ariſtotele nunc hiatulam, aut hiaticulam reddit, nunc rupicem, eodem ſpectante vocis ſignificatione.

Albam eſſe totam.) Non explicat Ariſtoteles quo colore ſit charadrius, verum docet eſſe & colore & voce praua: verba illius ſunt: ἔστι δὲ χαραδριὸς καὶ τὴν χρόαν, καὶ τὴν φωνὴν, φαῦλος: praua eſt hæc auis & colore & voce. vertente Gaza: Albertus cum Phyſiologo ſentit, & albam eſſe totam teſtatur.

Morbo laboret.) Auctor anonymus pſalmorum commentator in commentatio Pſal. 84. verſ. Deus tu conuerſus viuificabis nos, idem omnino de charadrio ſcribit. Albertus etiam & recentiores alij. Illud vero & magis notum, & melioris notæ auctoribus commune, charadrij proſpectum regio morbo laborantibus prodeſſe. Aelianus: charadrius auis eximio naturæ beneficio affecta eſt: nam ſiquis ictericus in eam acerrime intueatur, illa contra ſine nictatione ex animo reſpiciat, ſic affectum hominem ſuo obtutu ad ſanitatem reducit. Suidas idem de charadrio narrat, verbo ἴκτερος, atque alibi ex Didymo prouerbium citat (χαραδριὸν μιμούμενος, charadrium imitans) vbi eiuſdem proprietatis meminit. Apud Ariſtophanem item, & illius interpretem eadem fere de hac aue leguntur. nec diuerſa in Heliodoro Aethyopicæ hiſtoriæ lib. 3. Plinius autem huius proprietatis auem non charadrium, ſed icterum vocat lib. 30. cap. 11.

Reprobis.) Significat diuinum illud à mortalium intellectione longe remotum, de hominis vel reprobatione, vel ſalute, præiudicium eſt autē comparatio qualis eſſe poteſt in re omnium abſtruſiſsima non certe in omnibus apta: auis enim hæc (vt de ea, quam hic Phyſiologus narrat, proprietate dicimus,) non morbi aut ſalutis homini cauſa eſt: verum id ſolum naturę beneficio aſſequitur, vt moriturum vel victurum cognoſcat, Dei contra voluntas ipſa efficiens eſt, & finalis (vt logici loquūtur) cauſa, hominis vel ſalutis vel reprobationis: ita vt noſtra ſalus ex præparata à Deo in præſenti agone amoris ſui gratia: & poſt hunc æterna felicitate præordinata definiatur, contra reproborum derelictio in denegata diuina beneuolentia, & æterni cruciatus ſupplicio decreto. Quod cum ita ſit, & ſuperna hæc conſtitutio, non ab vllo impediri poſſit, non immutari, erunt nihiloſecius reatuum ſuorum (quibus æterni ignes merito deſtinabuntur) ipſimet miſeri ſola & potiſsima

cauſa,

causa: quibus videlicet liberè adhuc fuerat, talia non committere. Adhæc Deus ipse, qui quod huic viro concedit, illi ultrò denegat, hominis nobilitate, misericordiæ vnica & absolutissima idea. Itaque consultius est (vt ait Ieremias) in silentio & spe salutare Dei præstolari. Me quidem theologicæ disciplinæ rudem hominem mirificè confirmat, quod lego in Augustino, salutem oempe meam multo magis cordi esse Deo, quam mihi ipsi, reprobationem contra dolum ac mæstitiæ (vt humano captui voces accommodētur). Denique (vt est apud Origenem) in altissimum isto abyssо nullam esse securiorem anchoram, quam ambulare in Dei timore, & humiliter de se sentire.

Auertit.) Auertere faciem suam dicitur Deus, ab his quos reprobat & odio habet: contra, eos respicere, quos approbat & diligit. Atque hi frequentes sunt in scriptura sacra loquendi modi. Certe ab vno Dauid non pauca petti possunt vtriusque phraseos testimonia, qui id vnum malorū omnium maximum arbitrabatur, si à se faciem suam auerteret Dominus, psal. 12. vers. 1. & 26. ver. 9. & 29. vers. 8. & 43. vers. 24. & 68. vers. 18. & 87. vers. 15. & 101. vers. 2. & 131. vers. 10. & 142. vers. 7. contra, rex idem aspici à Deo feruentissimè orat psal. 12. vers. 4. & 24. vers. 16 & 65. vers. 7. & 85 vers. 16 & 89 vers. 16 atque alibi. Geneseos locus ille qui huius argumenti scriptoribus in ore est, vtrumque continuit. Respexit Dominus (inquit Moses) ad Abel, & ad munera illius: ad Cain autē & ad munera illius non respexit. Hilarius in expositione psal. 65. vtriusque tropi in scriptura sacra frequentiam multis exemplis docet.

Immunda.) Quia & charadrius inter aues quibus vetus lex vesci prohibebat, cōtinetur Leuit. 11. & Deut. 14. Radulphus Flaviacensis non vltimæ ætatis auctor in commentario illius loci. Sed & charadrion (inquit) suus garrula, nimiam quorundam redarguit loquacitatem.

Sicut exaltauit.) Ioan. 3. habetur autem historia num. 21.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΝΔΡΟΚΟΛΟΠΟΣ.

Κεφάλαιον ΚΔ.

Δενδροκόλαψ ὄρνεόν ἐστι ποικίλον καθάπερ καὶ ὁ διάβολος ποικίλος ἐστι. περιέρχεται δὲ ὁ δενδροκόλαψ διὰ τῶν τῶν δρυμῶν ὑλῶν, καὶ τῇ προμυκτῆρι πλήττει, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκροᾶται. καὶ εἰ μὲν ἐστὶ κωφὸν καὶ ἀκάρδιον τὸ δένδρον, ἐκκόπτει, καὶ ἐς αὐτὸ εἰσέρχεται· εἰ δὲ ὁλοκάρδιόν ἐστιν, ἐκφεύγει, ἐκεῖθεν ἀποτρεχόμενος εἰς ἕτερον δένδρον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὕτως ὅ,τε διάβολος διὰ δρυμῶν πορεύεται, τουτέστι διὰ τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως, καὶ ἐπὶ τοῖς δένδροις καθίζεται, ἤγουν τοῖς ἀνθρώποις μεταβάλλων τὰς καρδίας αὐτῶν εἰς τὴν ἀκαθαρσίαν, πλήττει καὶ τῷ ὠτὶ ἀκούει, καὶ ἐὰν μὲν ὁ ἄνθρωπος κωφός τι, καὶ ἀκάρδιός ἐστιν, ἐν αὐτῷ εἰσερχόμενος νοσσεύει. ἐὰν δὲ ὁλοκάρδιος, ταχέως ἐκφεύγει, καὶ εἰς ἑτέρους ἐπανακάμπτει.

De Pico. Cap. XXIIII.

PICVS auis eſt varij coloris, quemadmodũ & Diabolus verſipellis eſt, nemoris frutera ingreditur, roſtroq; petit, aurem ijs admouens, quod ſi ſiderata inanisue arbor fuerit, illam excidit, atq, exciſam occupat: verùm ſi ſolidam deprehenderit, intactam relinquens, auolat, atq, aliam inuadit.

INTERPRETATIO.

NOn aliter Diabolus ſyluam, naturæ videlicet humanæ, intrat, atq, in arboribus conſidet, hominis inquam cor ad inhoneſta traducens, ferit, atq. attentè obſeruat. ſi itaq. hominem eſſe inualidum atq. excordem animaduertat, ipſum inuadit, & in eo nidum ſuum conſtruit. quod ſi firmo integroq. eſſe corde ſentiat, fugit ſtatim, & ad alios accedit.

NOTAE.

Picus.) Nulla ferè ſimplex vox eſt, qua ſignificetur hæc auis à Grecis δρυοκολάπτης, δρυοκόπος, δρυοκολάψ, ξυλοκόπος, πελεκᾶς, appellatur, ſed vbiq; compoſitè, ſcilicet à perforandis arboribus. Latini arboricidam, roboriſecam, lignipetam vocant, eadem etymi ratione. Picum etiam dicimus, ſed retento priſco Pomonæ amatoris nomine,

Quem capta cupidine coniux,
Aurea percuſſum virga, verſumq, venenis,
Fecit auem Circe: Aemilius Macer Theogonia Picumnum vocauit: *Et nunc agreſtes inter picumnus habetur.* Refertur à Nonio.

Varij

Varij coloris.) Picorum genera quædam leguntur in Ariſtotele quorum quod minimum eſt, & piponum ſeu pipratum aliqui appellant, rubeis quibuſdam diſtingui pennis, ait, & Albertus paruum & varium vocat. Virgilius in citato carmine:

Sparſitq; coloribus alas. Ouidius in 14.

Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem,
Fibula quod fuerat, veſtemq; momorderat aurum,
Pluma fit, & fuluo ceruix præcingitur auro.

Sunt & pici virides, ſunt & cinerei, de quibus in Ariſtotele.

Verſipellis.) Sic reddidi illud ποικίλον eſt autem paronomaſia. Picus enim ποικίλος eſt, id eſt variegatus, verſicolor, pictus: malus item dæmon ποικίλος, id eſt vafer, aſtutus, callidus, & vt Gloſſæ vertunt, dædaleus. in latina voce, varius, eadem datur alluſio, Columella: Si arietis palatum atq; lingua nigra aut maculoſa ſit, pulla vel etiam varia naſcitur proles. Plinius: Muræna varia & infirma, Myrus vnicolor & robuſtus. Poeta: *Quid lynces Bacchi variæ?* Deinde, in Cicerone Adulatoris animus varius, & multiplex. idem Orator Sextiliũ laudat quod in cauſa non fuerit varius. Vlpianus lib. xj. ad edictum agens de dolo malo: Hoc edicto prætor aduerſus varios & doloſos qui alijs obfuerunt calliditate quadã, ſubuenit, ne vel illis malitia ſua ſit lucroſa, vel iſtis ſimplicitas damnoſa. l. 1. ff. eodem tit.

Roſtroq. petit.) Ariſtotel. lib. 9. cap. 9. auctor eſt picum arbores roſtro tundere, pulicum, & vermiũ, qui ibi latent, cauſa, quò exeant: egreſſos enim lingua excipit, atq; illis victitat. Deinde tantam ineſſe vim huius auiculæ roſtro refert, vt iterato ictu amygdalum aliquando perforarit. quod & in commentario περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων repetit. Auicenna quidem magis tragice rem narrat, ſi Alberto credimus à quo allegatur, nam vno tantum ictu exſecari ramos à piro ſcribit. Apud Aelianum lib. 1. cap. 48. & Plinium lib. 10. cap. 18. & lib. 25. cap. 4. & lib. 28. cap. 10. multa de hac aue legimus, inter quæ mirum illud quod citato Trebio ſcribit, clauum cuneumve adactum quanta libeat vi, arbori in qua picus nidum habeat, ſtatim exilire cum crepitu arboris, cum inſederit clauo aut cuneo. Quod autem ſcribitur de herba illa, qua admota, quidquid impedimenti eſt in nidi foramine, reſilit, Plinius idem nullo probato teſtimonio fulciri ait. Ego cum hæc ſcribo, in horto ędiũ Mag. Alphonſi Ciaconis Dominicani viri optimi & doctiſſ. quas ille in Pincio habet Mediceis hortis cõtiguas, ferè toti die picum video, in proceriſſima pinu nidum excauantem ita nimi-

tum induſtriè & affabrè, vt vel admoto circino rotũdius reddi foramen à perfectiſſimo geometra vix poſſit. Quod vero ad Ciaconis potiſſimum domũ auicula cõfugerit, id etiam inter *ἐξαίρετα θαυμάσια* recenſendum à phyſiologis: quippe non aliud eſt hiſce naturæ miraculis auguſtius in vrbe delubrum, non certius aſylum. Nos olim pueri picorum naturam muliebri loquacitati, vt ætas illa ferebat, ſic comparauimus:

Antiquam ſylvis frondoſa ac robore quercum
Roſtro picus auis paruula dilacerat,
Fœmina ſic, iuſtæ deſunt cui corpore vires,
Mortiferum ſæuo virus ab ore iacit.

Aurem ijs admouens.) Plinius: Percuſſi corticis ſono pabulũ ſubeſſe intelligunt. libro x. c. xviij.

Nidum ſuum.) Ezechielus Aſſyriorum regis interitum narrans, & ſimile quid euenturum Pharaoni Aegypto prędicens, comparauit illum frondoſo ac procero Libani cedro, in cuius ramis nidos fecerunt omnia volatilia cæli, & ſub cuius frondibus genuerant omnes beſtiæ ſaltuum. cap. 31. vbi Hieronymus, vt & alij ſacri expoſitores, ſimili qua Epiphanius allegoria dæmones intelligit in reproborum cordibus quieſcentes: eadem fere phraſi referunt Euangeliſtæ, proditoris Iudæ facinus: intrauit (inquiunt) Satanas in Iudam. Luc. 22. Ioan. 13. ſed Auguſtinus in expoſit. pſal. 136. cum Epiphanio ſentit, & ideo in Iudæ cor diabolum intraſſe docet, quia vacuum & inane cor habebat.

◆

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΕΛΑΡΓΟΥ.

Κεφάλαιον ΚΕ΄.

Ἔστι δὲ ὁ πελαργὸς ἀγαθώτατον ὄρνεον. ὅτε γὰρ ὁ ἄρρεν τὴν θήλειαν θηλύζεις πρὸς τὴν ὀχείαν ἐκκαλεῖ, ἡ δὲ βία σιωπᾶται. τὸ γὰρ ὄρνεον τοῦτο τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, εὐσεβείᾳ θαυμασίᾳ γηροβοσκεῖ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὕτω καὶ ἡμᾶς εὐσεβείας ἐντολὰς ἐπιπληροῦν δεῖ, τουτέστιν ἐκκλίνειν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, καὶ τὸ ἀγαθὸν ποιεῖν, ὥσπερ γέγραφε ὁ βασιλικὸς προφήτης. ὁ κύριος οὕτω λέγων, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου καὶ αὖθις. μὴ μοιχεύσεις.

De Ciconia. Cap. XXV.

ICONIA auis est castissima: mas enim nec fœminam illecebris ad coitum prouocat, nec ipsi vim infert. Deinde eadem auis mirabili pietate vtrumq, parentem in senectute alit.

INTERPRETATIO.

SIc & nos duo illa diuina præcepta adimplere oportet, hoc est, a malo diuertere, & bonum facere, quemadmodum regius propheta scripsit. Sed & Dominus similiter in Decalogo iubet, sic dicens: Honora patrem tuum & matrem tuam, & rursus, Ne mœchaberis.

NOTAE.

Castissima.) Refert Aelianus lib. 8. cap. 19. in Cranone (ciuitas Thessaliæ est in Pharsalicis Plinio & Stephano, Ephyra ab Homero, hodie auctore Bellonio Ceres appellatur) eximia forma mulierem quandam fuisse, cui nomen erat Alcinoe, quæ cum a coniuge peregrè profecto domi relicta esset, stupri consuetudinem cum seruo habebat, hocigitur cum ciconia quæ domi alebatur, videret, seruiles iniurias in dominum non tulit, sed in adulterum conuolans oculos illi eruit. Hoc Æhanus ritualem inuidiam (interprete Gillio) vocat, sed plausibilius est castitatem appellare.

Illecebris.) Lex Areopagi magis puniendum esse decreuit illum, qui muneribus & persuasionibus alienam vxorem coerupit, quàm eum qui vim intulit: quia ille animum etiam corrupit, hic corpus tantum: vide Lysiam in oratione de cæde Eratosthenis, Gorgiam autem in oratione pro Helena vtrumq, vim vocat, & hoc nomine scelus omne in Alexandrum reiecit, ipsam iniuste reprehendi probans. Non est dissimilis argumenti quod in

Demetrio

Demetrio & Timotheo vertitur in dubium, quorũ cum vnus vi tyrannidem exercuerit, alter muneribus & obſequio, quæritur vter eorum haberi debeat immanior. Ius noſtrum in adulteros qui vim intulerunt, ſeuerius animaduertit.

Mira pietate.) Commendantur in ciconia eximiæ virtutes, prudentia, iuſtitia, temperantia, ſed præ omnibus pietas tam in prolem, quam in parentes: cuius rei frequentiſsima mentio eſt apud omnes naturalium rerum ſcriptores. Hinc fit, vt πελαργεῖν pro mutui beneficij vicem rependere dicamus, ab huius nẽpe auis nomine ſumpta tranſlatione. Apud ſcholiaſten Ariſtophanis notauit Budæus leges quaſdã ἀντιπελαργικὰς dictas, quibus ſcilicet cauebatur de alendis in ſenectute parentibus. Eodem etiam ſpectat epitheton illud, pietaticultrix, ciconiæ a Petronio Arbitro tributum. Deniq; apud ſanctos Patres communis eſt pietatis ciconiæ mentio & allegoria. Ex Græcis videndus Baſilius in hexaemer. homil. 8. & in peculiari libello cuius titulus eſt, De honore quo afficiendi ſunt parentes in ſenectute, & iuuentute. Ex Latinis Ambroſius eod. opere cap. 5.

Declina à malo.) Pſal. 33. verſ. 15. quibus verbis perfectio chriſtianæ vitæ continetur. idem eſt quod Paulus Romanos docuit cap. 12. Dilectio (inquit) ſine æmulatione, odientes malum, adhærentes bono. Non enim ſufficit malis operibus abſtinere, niſi bona feceris. Maximus monachus in capitibus monaſticæ exercitationis, locũ pſalmi illuſtrat: citatur autẽ ab Anaſtaſio in quæſtione. 5. cui titulus. Si ſit ſenex aut imbecillus & cum puſilli ſit animi non poſsit eſſe monachus, aut facere quæ ſunt monachi, quomodo poterit pœnitentiam agere, & ſaluus eſſe. Extat etiam Dorothei archimandritæ in hoc argumento celebris homilia, quæ inſcribitur De timore & pœnis inferni, & quod eum qui ſaluari cupit, non deceat ſine cura ſuæ ſalutis viuere.

LAVS HOMINI DEO,

ET VIRGINI MATRI.

⁂

09242

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ
ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΥΠΡΟΥ ΕΙΣ ΤΑ ΒΑΙΑ
ΛΟΓΟΣ.

BEATI EPIPHANII
EPISCOPI CYPRI
IN DIE FESTO
PALMARVM
SERMO.

Cum ſcholijs.

LECTORI.

NON abs re litteraria fore duxi, (candide lector) ſi Epiphanij Phyſiologo eiuſdem ſancti nondum vulgatus (quod ſciam) in Palmarũ feſtiuitatem hymnus, ſub eodem SIXTI V. Pontificis Maximi nomine, iret comes: hymnum quidem merito appello, quem totum pijs inuocationibus, encomijs, votis, iubilis plenum legis. Hunc inſtructiſsimæ Antonij Caraphæ Cardinalis optimi & ampliſsimi bibliothecæ debes: ex cuius videlicet antiquo quodam Græco codice Gerardus Voſsius Belga vir doctus & pius eum exſcripſit, & nobis pro veteri mutuæ amicitiæ noſtræ iure communicauit. Itaque Latinum ex Græco duabus aut tribus adiunctis notulis exhibemus. Et vero exhibemus, in eam ſpem adducti, vt tantis duobus patronis commendatus Epiphanius, Sirleto nempe & Carapha, beneuola luce perfruatur. Carapha, quem certe ſtudioſi protectorem, boni parentem, doctrina refugium, virtus aſylum agnoſcunt. Datur hoc diuino numine ſacroſanctis hiſce ſtudijs, vt numquam ſine Mecœnatibus iaceant: itaque vno

Auulſo, non deficit alter

Aureus. Vale.

SANCTISSIMO D. N. SIXTO V. PONT. OPT. MAX.

HASCE etiam melioris temporis exuuias Pater *Beatiſsime, nomini tuo ſacras eſſe decet: nam ſi auctorem, ideſt ſanctiſsimum Epiſcopum, ſi argumentum, ideſt populi inſtitutionem conſideres, vni tibi Epiſcoporum Epiſcopo, Catholicæ Eccleſiæ magiſtro merito debentur. Iam ſi & induſtriæ noſtræ rationem habeas, id certè omne antiquo ciuitatis huius tuæ iure quod dominis in ſeruorum bonis datur, vindicabis. Vale Felix.*

S. T.

Humilis ſeruus

D. Conſalus Ponce de Leon.

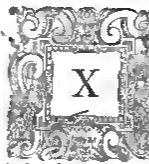

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ
ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΥΠΡΟΥ ΕΙΣ ΤΑ ΒΑΙΑ.

Κύριε ἐλέησον.

ΧΑΙΡΕ σφόδρα θύγατερ Σιών, τέρπου καὶ ἀγάλλου πᾶσα ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ, ἰδοὺ γὰρ πάλιν ὁ βασιλεύς σου πρὸς σὲ παραγίνεται, ἰδοὺ ὁ σὸς νυμφίος ἐπὶ πώλου καθήμενος ἔρχεται. ἐξέλθωμεν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, ἀτενίσωμεν ἰδεῖν τὴν δόξαν αὐτοῦ, προφθάσωμεν φαιδρῶς εἰς τιμὴν τῆς εἰσόδου αὐτοῦ. πάλιν ὁ βασιλεὺς Σιών, τῶν ἐθνῶν ἡ προσδοκία ἐπὶ τὴν Σιὼν ἔρχεται, πάλιν τῷ κόσμῳ σωτηρίαν χαρίζεται, πάλιν τὸ φῶς ἐφίσταται, πάλιν ἡ πλάνη παύεται, πάλιν ἀνθεῖ ἡ ἀλήθεια, πάλιν ἡ ἐκκλησία χορεύει, πάλιν ἡ συναγωγὴ χηρεύει, πάλιν αἰσχύνονται δαίμονες, πάλιν κατάρα λύεται, πάλιν ἑβραῖοι ταράττονται, πάλιν ὁ δράκων συντρίβεται, πάλιν τὰ ἔθνη εὐφραίνονται, πάλιν Σιὼν καλλωπίζεται. χριστὸς ἐπὶ πώλου, ὡς ἐπὶ θρόνου καθήμενος ἔρχεται, οἱ οὐρανοὶ ἀγάλλονται, ἄγγελοι ὑμνήσουσι, τὰ ὄρη εὐφραίνονται, οἱ βουνοὶ σκιρτήσουσι, ποταμοὶ κροτήσουσι, οἱ ἐν Σιὼν χορεύσουσι, αἱ ἐκκλησίαι χαίρουσι, ἱερεῖς ὑμνήσουσι, προφῆται προφθάσουσι, μαθηταὶ κηρύξουσι, λαοὶ ἀπαντήσουσι, πρεσβῦται συνδράμουσι, αἱ μητέρες χορεύσουσι, οἱ θηλάζοντες ᾄσουσι, νεανίσκοι βοήσουσι, τὰ ἔθνη συνάχθουσι. πᾶσα κτίσις, πᾶσα φύσις, πᾶσα τάξις, πᾶσα πνοὴ, πᾶσα ἡ γῆ, πᾶσα ἀξία, πᾶσα ἡλικία, πᾶσα ἐθναρχία, πᾶσα βασιλεία, βασιλικῶς τῷ βασιλεῖ τῶν βασιλέων ἀπαντήσωμεν, τῷ θεῷ τῶν θεῶν θεϊκῶς εἰσμέλψωμεν, τῷ νυμφίῳ τῆς ἀφθαρσίας θεονύμφως χορεύσωμεν, τὰς λαμπάδας φαιδροὶ φαιδρῶς ἐναψώμεθα, τοὺς χιτῶνας τῶν ψυχῶν θεοπρεπῶς ἐξαλλαξάμενοι τοὺς τοῦ βίου ἐνδυτοὺς καλῶς ἐπιμάττωμεν, τὰς εἰσόδους τῶν ψυ-

χῶν

BEATI EPIPHANII EPISCOPI CYPRI

in die feſto Palmarum.

Benedic Domine.

GAVDE plurimum filia Sion, lętare & exulta vniuerſa Dei Eccleſia: Ecce enim iterũ accedit ad te Rex, ecce ſponſus tuus pullo inſidens venit, procedamus illi obuiam, feſtinemus vt eius videamus gloriã, ingreſſus illius honorem alacriter præoccupemus. Iterum Rex Sion expectatio Gentium in Sion venit, iterum mundo ſalutem largitur, iterum lux mittitur, iterum error expellitur, iterum collucet veritas, iterum Eccleſia ducit choros, iterum Synagoga viduatur, iterum Dæmones pudore afficiuntur, iterum ſoluitur maledictio, iterum confunduntur Iudæi, iterum Draco conteritur, iterum Gentes exhilarantur, iterum illuſtratur Sion. Chriſtus in pullo tanquam in throno ſedens procedit, exultate cœli, hymnos dicite Angeli, lætamini montes, exilite colles, plaudite flumina, qui habitatis Sion ducite choreas, eccleſiæ gaudete, ſacerdotes hymnos dicite, prophetæ præuenite, diſcipuli prædicate, exite obuiam populi, concurrite ſenes, matres choreas agite, lactantes canite, iuuenes clamate, congregamini Gentes, omnis creatura, natura omnis, omnis ordo, omnis ſpiritus, omnis terra, omnis dignitas, omnis ætas, omnis natio, omne regnum Regi regum regali cultu obuiam eamus, Deo deorum diuinitus canamus, ſponſo incorruptionis, quales diuinum decent ſponſum, choros ducamus, hilares hilari vultu lampadas accendamus, animorũ veſtes, vt Deo conuenit, immutemus, vias vitę recte paremus, ani

morum

χῶν τῷ βασιλεῖ ὑποδεξώμεθα, τὰ βαΐα τῆς νίκης ὡς νικητῇ τοῦ θανάτου βαστάσωμεν, τοὺς κλάδους τῶν ἐλαιῶν τῷ ἐκ Μαρίας κλάδῳ θεοπρεπῶς ἐπισείοντες, τὰ ἀγγέλων τῷ θεῷ τῶν ἀγγέλων ὑμνήσωμεν, μετὰ τῶν παίδων θεοπρεπῶς ἀνακράξωμεν, μετὰ τοῦ ὄχλου, τὰ τοῦ ὄχλου, καὶ οἱ ὄχλοι βοήσωμεν, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, θεὸς κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν. ἐπέφανε τοῖς ἐν σκότει, καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις ἡμῖν, ἐπέφανεν ἡ τῶν πεπτωκότων ἀνάστασις· ἐπέφανεν ἡ τῶν αἰχμαλώτων ἀνάρρυσις, ἐπέφανεν τῶν τυφλῶν ἡ ἀνάβλεψις, ἐπέφανεν ἡ τῶν πενθούντων παράκλησις, ἐπέφανεν ἡ τῶν κοπιώντων ἀνάπαυσις, ἐπέφανεν ἡ τῶν διψώντων ἀνάψυξις, ἐπέφανεν ἡ τῶν καταπονουμένων ἐκδίκησις, ἐπέφανεν ἡ τῶν ἀπεγνωσμένων λύτρωσις, ἐπέφανεν ἡ τῶν ἀπεγνωσμένων παράκλησις, ἐπέφανεν ἡ τῶν χωριζομένων ἕνωσις, ἐπεφάνη ἡ τῶν καταπονουμένων ἀνάρρυσις, ἐπεφάνη ἡ τῶν νοσούντων ἴασις, ἐπεφάνη ἡ τῶν χειμαζομένων γαλήνη. διὸ καὶ ἡμεῖς οἱ δῆμοι, μετὰ τοῦ ὄχλου βοήσωμεν, λέγοντες σήμερον χριστῷ, ὡσαννά, τουτέστι σῶσον δὴ ὁ ἐν ὑψίστοις θεός. ὦ καινῶν παραδόξων πραγμάτων καὶ θαυμάτων· χθὲς χριστὸς ἐκ νεκρῶν ἤγειρε λάζαρον, καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς ἐπὶ τὸν θάνατον ἔρχεται· χθὲς λαζάρου τὰ σπάργανα ἔλυσε, καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς ἐν σπαργάνοις δεσμευθῆναι ἑκὼν παραγίνεται· χθὲς ἐκ σκότους ἐξήγαγεν ἄνθρωπον, καὶ σήμερον ἐν σκοτεινοῖς τεθῆναι καὶ σκιᾷ θανάτου ἔρχεται διὰ τὸν ἄνθρωπον· χθὲς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα διὰ τῶν πέντε αἰσθήσεων τὸν τετραήμερον ὁ τριήμερος ταῖς δυσὶ τὸν ἕνα χαρίζεται ἀδελφόν, καὶ σήμερον ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἔρχεται. ἀλλὰ τῇ Μαρίᾳ μὲν τὸν τετραήμερον νεκρόν, τῇ δὲ ἐκκλησίᾳ τριήμερον ἑαυτὸν χαρίζεται ὁ χριστός. ἐκεῖ βηθανία μόνη θαυμάζει, ἐνταῦθα δὲ πᾶσα ἐκκλησία ἑορτάζει. ἑορτάζει ἑορτῶν ἑορτάς, τὸν βασιλέα τῶν ἀσωμάτων ἐν αὐτῇ ἐν μέσῳ ὡς νυμφίον ἔχουσα, ὁμοῦ τε καὶ βασιλέα. ἑορτάζει ἑορτάς, ὡς ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἀφυλλορρόως πυκάζουσα, ὡς κρίνον ἐκεῖνον παραδείσου ὑπάρχουσα, ἐν ᾗ χριστὸς τὸ ὄντως ἀειθαλὲς κρίνον, τὸ μὴ κρῖνον, ἀλλὰ σώζον τὸν κόσμον. ἐν ᾗ χρι-

στὸς

morum noſtrorum aditus Regi patefaciamus,victoriæ palmas,vt victori mortis portemus,admouentes prout diuinā decet maieſtatem,oliuarum ſurculos ſurculo ex Maria nato; angelicas laudes angelorum Deo concinamus, vna cū pueris pro dignitate diuina vocem extollamus,cum populo, pariter populi quæ populum decent, conclamemus, O Sanna in excelſis,benedictus qui venit in nomine Domini,Deus Dominus & illuxit nobis ſedentibus in tenebris & in vmbra mortis. Apparuit reſurrectio lapſorū,apparuit ſeruatio captiuorū,apparuit viſus receptio cæcorū, apparuit lugentiū cōſolatio,apparuit laborantiū requies, apparuit ſitibundorū refrigeriū,apparuit afflictorū vindicatio, apparuit perditorū redēptio, apparuit deſperatorū cōſolatio,apparuit diuiſorū vnio,apparuit vexatorū defenſio,apparuit ægrotantium medicina,apparuit fluctuantiū trāquillitas Quapropter & nos populi cū populo conclamemus hodie Chriſto dicendo, O Sanna ſalua nos in altiſſimis Deus. O res nouas & ſupra omnium opinionem admirandas.heri Chriſtus a mortuis Lazarum excitauit, hodie vero ipſe properat ad mortem. heri Lazarum inſtitis exoluit, hodie ſeipſe ſponte ſua offert vinculis aſtringendum;heri è tenebris eripuit hominem, hodie propter hominem pergit vt & tenebroſa loca ſubeat,& vmbram mortis;heri ante ſex dies Paſchæ per quinque ſenſuum reſtitutionem triduanus quatriduanum fratrem, vnum duabus ſororibus condonat,& hodie crucem adit. Enimuero Mariæ quidem mortuum quatriduanū,Eccleſiæ autem Chriſtus ſeipſum poſt triduum præbet.Ibi ſola Bethania demiratur,hic vero vniuerſa Eccleſia diem feſtum agit, ferias feriarum celebrat,Regem incorporeorū ſpirituum veluti ſponſum ſimul & Regem in medio ſui habens,ferias ducit, & ſicut oliua fructifera in domo Dei frondibus nequaquā defluentibus obumbrat, & tamquam vernans paradiſi lilium exiſtit:in ea enim eſt Chriſtus vere floridum lilium qui non iudicat mundum, ſed ipſum ſeruat. in qua Chriſtus

ſtus

σος τὸ ξύλον τὸ ὄντως ἰώμενον τὰ πάθη τῶν κοσμικῶν, ἐν ᾗ ὁ ἀμπελὼν, ὁ λέγων, ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, ἐν ᾗ ὁ ἐλαιὼν, ὁ ὄντως ἐλεῶν τοὺς ἐλπίζοντας ἐπ᾽ αὐτὸν, ἐν ᾗ ὁ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ ἐβλάστησε κλάδος ὁ προαιώνιος, ἀγεωργήτως, καὶ ἀνηρότως τῆς αἰθερίνης ἀρούρας, ἐν ᾗ ἡ πηγὴ ἡ ἀέναος, ἐν ᾗ οὐ Φισὼν, Γεὼν, Τίγρις, Εὐφράτης, ἀλλὰ Ματθαῖος, Μάρκος, Λουκᾶς, καὶ Ἰωάννης, οἱ τὸν χριστοῦ τῆς ἐκκλησίας ποτίζοντες παράδεισον, ἔνθα πᾶσα σήμερον νεολαία, ὡς ἐλαία κατάκαρπος τὰς ἐλαίας κατέχοντες, τὸν ἐλεήμονα αὔξωμεν χριστὸν, πεφυτευμένοι ἐν οἴκῳ κυρίου, ἐν ταῖς αὐλαῖς αὐτοῦ ἐαρινῶς ἐξανθοῦντες ἑορτάζομεν ἑορτὴν, τὸν χειμῶνα τὸν κοσμικὸν ὑποχωρήσαντα βλέποντες. ἑορτάζει χριστοῦ ἐκκλησία, οὐ τυπικῶς, οὐ σωματικῶς, ἀλλὰ πνευματικῶς ἐγχορεύουσα, ἑορτάζει ἑορτὰς τὴν τῶν εἰδώλων κατάπτωσιν βλέπουσα, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τὴν ἀνάστασιν ἔχουσα μετὰ γὰρ Παύλου βοᾷ σὺν τῆς ἱερᾶς καὶ μεγάλης φωνῆς, τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινὰ, ἀλλὰ μὴν καὶ παράδοξα. διὸ χαίρετε ἐν κυρίῳ χριστοῦ νεολαία, χαῖρε τὸ χαίρειν χριστοῦ ἐκκλησία, τέρπου καὶ εὐφραίνου θύγατερ θεοῦ, σοῦ γὰρ πᾶσα ἡ δόξα ὡς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως χριστοῦ ἔσωθεν, ὁμοῦ τε καὶ ἔξωθεν. οὐκέτι χήρανδρος, ἀλλὰ φίλανδρος ἐξανθοῦσα. οὐκέτι ἐξ εὐωνύμων θεοῦ διὰ τὴν εἰδωλολατρείαν, ἀλλ᾽ ἐκ δεξιῶν παρισταμένη, καὶ κεκοσμημένη διὰ τὴν θεογνωσίαν. οὐκέτι αἵματι δουλικῷ φυρομένη, ἀλλὰ αἵματι θεϊκῷ σφραγιζομένη. οὐκέτι τὸν Βὴλ, ἀλλὰ τὸν Ἐμμανουὴλ σέβουσα. οὐκέτι τὴν Ῥοιάδα, ἀλλὰ τὴν τριάδα δοξάζουσα. οὐκέτι τιμῶσα τὸν Πλάτωνα, ἀλλὰ τὸν παντοκράτορα θεὸν ἡμῶν. οὐκέτι Ἡρακλῆ τὸν ἀλεξίκακον, ἀλλὰ τὸν παράκλητον καὶ [illegible] ποιητὴν. οὐκέτι προσκυνοῦσα Ἀριστοτέλην σοφίσαντα, ἀλλὰ θεὸν τὸν εἰς τέλη τῶν αἰώνων σε σώσαντα. πέπαυκε Κρόνος, ὅτι σεσάρκωται θεὸς λόγος, οὐ μὴν ἀνδρὸς ἐκ παθείας, ἀλλὰ παρθενικῶς ἐκ Μαρίας ἐπιφανείς, ὁρᾶτε τῆς ἡμέρας τὴν χάριν, ὁρᾶτε τῆς ἑορτῆς τὴν λαμπρότητα. χαῖρε σφόδρα καὶ εὐφραίνου θύγατερ Σιὼν, τέρπου, καὶ ἀγάλλου πᾶσα ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ,

ἄγει

ſtus vera viola ægrotātū affectiones ſanās, in qua & vinea ipſe eſt, dicēs: Ego ſū vitis vera: In qua & oliuetū, qui adeo ſperātes in ſe per ſuam miſericordiā ſeruat incolumes: In qua radicis leſſe antiquus ante ſecula ramus citra cuiuſ & foſſionē humani ſeminis germinauit: In qua perēnis fōs: In qua nō fluuij Phyſon, Gehon, Tygris, & Euphrates repe riūtur; verū Matthęus, Marcus, Lucas, & Ioannes, qui Chriſti Eccleſiæ irrigāt hortū. Hic quotidie frequens cætus rāquā oliua fœcunda (nos) oliuas poſſidētes Chriſto miſericordi, ac miſeratori, Domino ſupplicamus plārati in domo in aulis ipſius verno tēpore efflorescentes, feſtū ducimus diē, legalē hyemem abeuntē cernentes. Feriare Chriſti Eccleſia nō in figura, non iuxta corporis ſenſū choreas ducens, verū ſpiritu & mente feſtos celebra dies, idolorum aſpiciens euerſionem, eccleſiarū vero erectionē habens, ſacra enim & magna voce tibi cū Paulo edico, verera trāſietūr, ecce facta ſūt omnia noua: immo vero & admirabilia. Proinde, Gaudete in Domino Chriſti grex, gaudete: Gaude Chriſti Eccleſia, delectare & exulta filia Dei: tua enim omnis gloria tanquam filiæ regis Chriſti intus perinde ac foris, quæ nō iam amplius vidua, verū Dei ſponſa efflorescis, nō amplius a ſiniſtris Dei propter idolorū cultum, ſed à dextris adſtās ſplendideq. ornata, propter Dei cognitionem, quæ nō es amplius ſemili ſanguine fermētata ſed diuino inſignita, quæ nō amplius Abelē ſed Emanuelē colis, non tam Troadē verū Trinitatē veneraris, quæ non Platonē amplius, ſed Deū noſtrū omnipotentem honore proſequeris non tā Herculem malorū depulſorem, ſed conſolatorem ſpiritū ac rerum omniū opificem. Non coles amplius Ariſtotelē ſubtiliter diſputantem, ſed Deū qui in fines ſæculorū re ſaluam eſſe voluit. Cecidit Sarurnus quia incarnatus eſt Deus verbū, nō tamen ex viri conſortio, ſed humano ſimul & diuino modo ex Maria conſpicuus. Videte diei gratiā; videte feſti diei ſplendorē. Quamobrē gaude ac lætare filia Sīō, gaude & exulta vniuerſa Eccleſia Dei,

ἆρον κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε συνηγμένα τὰ ποτὲ διεσκορπισμένα τῶν ἐθνῶν τέκνα σου, ἴδε τῆς ἑορτῆς τὴν εὐφημίαν, ἴδε τοῦ λαοῦ τὴν συμφωνίαν, ἴδε πάσας γλώσσας εἰς μίαν δόξαν, ἴδε ἅπαν στόμα, ὡς ἓν στόμα, ἴδε τὰ πρὶν θηρευθέντα ἐν σοὶ συγχαίροντα πρόβατα, ἴδε ἐθνῶν ἱερατιζόντων ἐπήχημα, ἀγγελικῶν ἀσωμάτων ὑπάρχον τὸ μίμημα, ἴδε συμφωνίαν, ἀσωμάτων χοροστασίαν, ἴδε στάσεις, ὡς ἀγγέλων τάξεις. ὁρῶ τοὺς ὑμνῳδούς, ὡς ἀγγέλων ὑμνοῦντας, ὁρῶ τοὺς παῖδας, ὡς νεοφύτους ἄρνας, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, λέγοντας. μεθ' ὧν κροτήσασα μέγα τῇ χειρὶ βόησον λαμπρῶς, καὶ λευκαίνου τῇ φωνῇ εὐφήμιά τε ὁμοῦ, καὶ εὐχαριστήρια λέγουσα. ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θεὸς, τῇ ποτὲ ἀτέκνῳ καὶ ἀγόνῳ στείρᾳ. εὐλογημένος ὁ ἐλθὼν, ἀλλὰ μὴν ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. θεὸς κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν, ὁ ἐρχόμενος, ὁ μηδαμοῦ χωριζόμενος, ἐρχόμενος, ὁ μηδαμοῦ κρατούμενος, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, καὶ τῶν οὐρανῶν μὴ χωριζόμενος. εὐλογημένος αὐτοπροσώπως, καὶ πάλιν ἐρχόμενος θεοπρεπῶς, εὐλογημένος ὁ νῦν μὲν ἐπὶ πώλου τυπικῶς παραγενόμενος, ὡς ἐπὶ πώλου χερουβικοῦ. τί γὰρ φησὶν ὁ ἱεροκήρυξ εὐαγγελιστὴς τῆς ἑορτῆς ἄκουσον. ἐγένετο ὅτε ἤγγιζεν ὁ κύριος εἰς βηθφαγὴν, καὶ εἰς βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, λέγων. ὑπάγετε εἰς τὴν ἀπέναντι κώμην, καὶ ἐν τῷ εἰσελθεῖν ὑμᾶς εὑρήσετε ὄνον, καὶ πῶλον δεδεμένην, λύσαντες ἀγάγετέ μοι. καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ καθὼς ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. καὶ ἐπέστρωσαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐπὶ τὴν πῶλον, καὶ ἐκάθισεν ὁ ἰησοῦς. καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς τὴν κατάβασιν τοῦ ὄρους, ὁ ὄχλος ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἔλαβον βαΐα τῶν φοινίκων καὶ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἰησοῦ, καὶ οἱ προάγοντες, καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβὶδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. Αὕτη τῆς παρούσης ἑορτῆς ἡ δεσποτικὴ παρουσία, αὕτη τοῦ βασιλέως τοῦ βασιλεύοντος ἡ ἐν Σιὼν πάλαι, καὶ νῦν ἐπιδημία, αὕτη τῆς παρούσης ἡμέρας ἡ λαμπρὰ, καὶ πάνδημος τοῦ ποιητοῦ τῶν ἁπάντων ἔλευσις.

leua in circuitu oculos tuos, & vide congregatos modo tuos qui quondam gentiũ filij diſperſi erãt, vide feſti diei celebritatẽ, vide populi concentũ, vide omnẽ linguam in vnã ſententiã cedentem, vide os omne tamquã vnũ os, vide quæ prius effetæ genres, nunc tuo ductu oues fieri, vide gentiũ diem feſtũ celebrantiũ ſtrepitũ, angelicorum ſcilicet ſpirituũ æmulũ, vide ſymphoniam, & ſpiritaliũ animorũ tripudiũ, vide ſtationes quaſi ordines angelicos Præconia video veluti angelorũ hymnos, pueros cerno agnis tecens editis ſimiles, dicẽtes, O Sãna in excelſis, benedictus qui venis: cũ quibus partter plaudẽs alacriter, clara & leonina voce exclama, feſtiuitatis ſolẽnia ſimul & gratã bene ficiorum memoriam referẽs. Ecce ego & liberi quos mihi Deus dedit quæ olim ſine filijs & ſterilis fueram, benedictus qui venit: qui venit, veruntamen in nomine Domini Deus Dominus, & apparuit nobis. Qui venit quiquè nullo capitur loco: qui venit & nuſquã tenetur, benedictus qui venit nec a cœlis ſeſe ſubducit: benedictus proprio ſplẽdore & gratia, & rurſus veniẽs diuina maieſtate atque decore, benedictus qui rypice inſidens pullo, ad me venit tanquã pullo Cherubinico. Attẽde. n. quid dicat ſacrosãctus præco, ſolẽnitatis huius euãgeliſta. Factũ eſt cũ appropinquaret Dñs ad Bethphage & Bethaniã, ad montẽ qui vocatur oliueti, miſit duos diſcipulos ſuos, dicens; Ite in caſtellum quod contra vos eſt, in quod introcuntes, inuenietis aſinã & pullũ alligatũ, quos diſſoluẽtes ad me adducite. Et fecerũt diſcipuli ſicut Ieſus præceperat eis, & ſtrauerũt veſtimenta ſua ſuper pullũ, & Ieſus inſedit. Cõtigit autẽ vt vbi ad imam partẽ montis accederet, turba quę veniebat ad feſtũ diem, acciperet ramos palmarũ, & exiret obuiam Ieſu, & qui præibant, & qui ſequebantur, clamarent, O Sanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini, hic eſt præſentis celebritatis dominicus aduentus. Hæc tegis regũ ad Sionem olim, & nunc quoque profectio; hæc eſt præſentis diei ſplẽdida & popularis omniũ cõditoris acceſſio.

Διὸ νῦν ἀδελφοί, ὁ ὄχλος ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἐξήλθομεν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, ὅ,τε ὁρατὸς κόσμος, καὶ ὁ ἀόρατος, καὶ οἱ προάγοντες χορῷ προφῆται, καὶ διδάσκαλοι, καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ πώλῳ οἱ θεῷ πίστει συμφωνοῦντες. σήμερον τὰ οὐράνια σὺν τοῖς ἐπιγείοις, ὁμοῦ τε καὶ καταχθονίοις ἀνυμνοῦνται, πᾶν στόμα καὶ πνεῦμα πρὸς αἶνον θεοῦ ἀνεγειρόμενον, τὰ χερουβὶμ βοήσατε, ἅγιος, ἅγιος ἅγιος κύριος ὁ τρισάγιος σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. Σεραφὶμ ὑμνήσατε, προφῆται κηρύξατε, καὶ ὁ μὲν λεγέτω, εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, ὁ δὲ χαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιών, κήρυττε θύγατερ ἱερουσαλήμ, καὶ ἄλλος τὸν βασιλέα χριστὸν ἀτενίζων βοάτω, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. καὶ ἕτερος περὶ αὐτοῦ τοῦ κυρίου κηρυξάτω, οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. καὶ ἄλλος ἰδοὺ ἄνθρωπος ὁμοῦ, καὶ θεός, καὶ ἀνατολὴ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ δαβὶδ πρὸς τὸν ἐξ αὐτοῦ κατὰ σάρκα χριστὸν ἀτενίζων λέγει. θεὸς κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν. καὶ πάλιν ἄλλος τὸ γόνυ κλίνων βοάτω χριστῷ, πᾶσα ἡ γῆ προσκυνησάτω σοι. καὶ ἕτερος τῆς λαοῖς ἐπιβοάτω, λέγων, συστήσασθε ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσιν ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου, οὕτω γὰρ ἐπετελεῖτο καὶ πάλαι ἡ ἐν Σιὼν τοῦ δεσπότου μετὰ τοῦ πώλου ἐπιδημία. πάνδημος συμφωνία, οἱ χοροὶ τῶν πατέρων, οἱ δῆμοι τῶν δικαίων, τὰ πνεύματα τῶν προφητῶν, οἱ παῖδες τῶν ἑβραίων, τὰ νήπια τῶν μητέρων, τὰ πλήθη τῶν ἀγγέλων. οἱ μὲν πτέρυγας ἐφήπλουν, οἱ δὲ βαΐα κατεῖχον, οἱ δὲ ὄπισθεν ἤρχοντο, ἄλλοι τοὺς κλάδους ἔκοπτον, ἄλλοι δὲ τοὺς θαλλοὺς ἔπλεκον, οἱ μὲν τὸν πῶλον ἔλυον, οἱ δὲ χιτῶνας ὑπεστρώννυον, οἱ μὲν τὰς πύλας ἤνοιγον, οἱ δὲ ὁδοὺς ἐκάθαιρον, ἄλλοι τὸν πῶλον διεξέταζον, ἄλλοι νίκην ἐκήρυττον, ἄλλοι τοὺς κλάδους ἔσειον, ἄλλοι νηπίους ἦγον, αἰνεῖτε παῖδες κύριον, οἱ παῖδες ἀπεκρίναντο, ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. ὢ καινῶν, καὶ παραδόξων πραγμάτων, καὶ θαυμάτων τῆς ἑορτῆς. παῖδες χριστὸν ὡς θεὸν θεολογοῦσι, καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτὸν βλασφημοῦσι, θηλάζοντες προσκυνοῦσι, καὶ οἱ διδάσκοντες ἀσεβοῦσι, οἱ παῖ-

propter cum turba nunc ad feſtũ diẽ conuenerit exeamus o fratres ei obuiã, & mundus viſibilis & inuiſibilis, & qui tempore præcedunt prophetæ, ac diſcipuli, & qui pullũ ſequuntur, qui cũ Deo fide concordãt. Hodie cœleſtia cum terrenis ac ſimul terræ incolis hymnos cõcinãt, omne os, omniſque ſpiritus ad laudẽ Dei aperiant, Cherubim clamare, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus terſanctus exercituum, pleni ſunt cœli & terra gloria eius. Seraphim hymnos canite: prophetæ prædicate. Et alius dicat Lætentur cœli & exultet terra. alius, Gaude plurimũ filia Sion, proclama filia Hieruſalem. alius autem in regẽ Chriſtum intuẽs clamet: Ecce agnus Dei qui tollit peccata mũdi. Et alter de ipſo Dño p̄dicet, Hic eſt Deus noſter & nõ æſtimabitur alius aduerſus eũ. Et alius. Ecce homo ſimul & Deus, oriẽs nomẽ eſt ei. Et Dauid reſpiciens ad ipsũ Chriſtũ ex ſe ſecundum carnẽ oriundum dicat, Deus Dominus & apparuit nobis. Et iterum alius genu flexo clamet Chriſto, Omnis terra ſupplex te adoret. Et alter populos admoneat dicens, Cõſtituite diem ſolemnẽ in condenſis vſq ad cornu altaris. Sic enim completa eſt etiam olim Domini cum pullo peregrinatio vniuerſi populi magno conſenſu: videlicet patrum chori, populi e numero iuſtorũ, ſpiritus prophetarum, pueri Hebræorum, infantes matrum, multitudines angelorũ. Alij alas explicabant, alij vero palmas geſtabant, alij ſubſequebantur, alij ramos cædebant, alij olinæ ſurculos contexebant, alij pullum exoluebant, alij veſtimenta ſternebant, alij portas reſerabant, alij vias emũdabant, alij recta via pullum componebant, alij victoriam proclamabant, alij vibrabant ramos, alij infantibus dicebant, laudate pueri Dominum. Pueri reſpondebant, O Sanna benedictus qui venit in nomine Domini. O res & dies feſti nouitate admirabiles, & hominum opinione incredibiles; Pueri Chriſtum tanquam Deum prædicant, & ſacerdotes illi maledicunt. lactantes adorant, & doctores impie aſpernando calumniantur. pueri

δες ὡσαννὰ λέγουσι, καὶ οἱ Ἑβραῖοι σταυρωθήτω κράζουσιν, οἱ μὲν μετὰ βαΐων πρὸς χριστὸν ἔρχονται, οἱ δὲ μετὰ μαχαιρῶν πρὸς αὐτὸν ἔρχονται, οὗτοι κλάδους κόπτουσιν, ἐκεῖνοι ξύλον σταυροῦ ἑτοιμάζουσι, νήπια χριστῷ χιτῶνας ὑποστρωννύουσι, καὶ οἱ ἱερεῖς χιτῶνας χριστοῦ διαμερίζουσι, νήπια ἐπὶ πῶλον χριστὸν ὑψοῦσι, καὶ γέροντες ἐπὶ σταυρῷ χριστὸν κρεμνοῦσιν, οἱ παῖδες τοὺς πόδας χριστοῦ προσεκύνησαν, ἐκεῖνοι δὲ τοὺς πόδας χριστοῦ τοῖς ἥλοις προσήλωσαν, παῖδες αἶνον προσάγουσιν, οὗτοι ὄξος προσφέρουσι, παῖδες χριστῷ τὴν τιμὴν, οὗτοι δὲ τὴν χολὴν, παῖδες βαΐα σείουσιν, οὗτοι δὲ ῥομφαίᾳ νύττουσι, παῖδες ἐπὶ πῶλον χριστὸν ὑμνοῦσιν, οὗτοι τὸν ἐπὶ πῶλον πωλοῦσιν. Ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον αὐτὸν ἐπὶ φάτνης γεννηθέντα, καὶ ὁ νέος λαὸς τῶν ἐθνῶν ὑπετάγη αὐτῷ κυρίῳ αὐτῶν, μόνον δὲ Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω χριστὸν τὸν θεὸν αὐτοῦ, τὰ ποτὲ φῦλα θεόφιλα γέγονεν, καὶ οἱ ἄνομοι ἔννομοι, καὶ οἱ ἔννομοι παράνομοι. ἔσω τοὺς προφήτας οὐκ ᾐδέσθης, ἱερεῖς ἀπέκτεινας, τὰς γραφὰς διέστρεψας, τὸν νόμον κατέλυσας, δικαίους κατέπρισας, Μωσῆν ἠθέτησας, τοὺς υἱοὺς κατέσφαξας, τὸν ναὸν ἐμίανας, τῷ θεῷ παρήκουσας, χριστῷ οὐκ ἐπίστευσας, τὰς θεοσημίας ἐξύβρισας, περὶ Λαζάρου ἠπίστησας, τοῖς τυφλοῖς οὐκ ἐπίστευσας ἀναβλέψασιν, ἄρα τί περὶ τῶν παίδων τούτων λέγεις; τί περὶ ὕμνου τῶν θηλαζόντων νομοθετεῖς; τίς, εἰπέ μοι, τούτους ἐφώτισε; τίς ἐδίδαξεν; ἢ τίς ἐξήγειρεν, τίς ἐφήβησε, τίς ἐξαίφνης ἀπειρολόγοις δέδωκε λόγον, εἰ μὴ χριστὸς ὁ προαιώνιος λόγος. νῦν οἱ νέοι παῖδες, ὁμοῦ τε καὶ νήπια χειρὶ μιᾷ μαζὸν κατέχοντα, καὶ φωνῇ ὕμνον ἀγγελικὸν ἀσμέλποντα, χειρὶ μιᾷ μαζὸν κατέχοντα, καὶ ἄλλῃ χειρὶ χριστῷ βαΐα ἐπισείοντα, ἡ ἀπειρολόγος, θεολόγος γεγενημένη φύσις, εὐθὺς τὸν προφητικὸν λόγον διὰ τῶν ἀσμάτων ὕμνον ὡς δῶρα προσάγοντα, ὁμοῦ τε καὶ κράζοντα, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, θεὸς κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν.

πρὸς

ri.O Sanna dicunt, & Hebræi crucifige vociferantur: illi palmas geſtantes ad Chriſtum conueniunt,hi cum gladiis ipſum inuadunt. Illi ramos cædunt hi crucis lignum præparant; infantes Chriſto tunicas ſubſternunt, & ſacerdotes Chriſti veſtimenta diſpertiunt. Infantes Chriſtum ſupra pullum extollunt, & ſenes Chriſtum, in cruce ſuſpendunt, pueri Chriſti pedes adorauerunt, illi vero Chriſti pedes clauis affixerunt, pueri laudem deferũt, iſti acetũ offerũt. pueri Chriſto honorẽ, illi vero fel prębẽt: pueri palmarũ ramos quatiũt, iſti vero cuſpide Chriſti latus pungunt, pueri Chriſtum ſupra pullum diuinis laudibus celebrant. iſti eum qui pullo vehitur vendunt. Cognouit bos poſſeſſorem ſuũ in præſepi natũ, & nouus Gẽtium populus ſuo ſe Dño ſubmiſit, ſolusvero Iſrael non agnouit Chriſtũ Deũ ſuum .Quæ olim tribus erant Gentium cum Deo amicitiã inierũt, & qui à lege abhorrebãt,legi parẽt; at qui leges habebant, eaſdem violare non dubitant.Eſto, prophetas non es veritus,ſacerdotes interfeciſti, ſcripturas peruertiſti,legẽ violaſti,iuſtos diſſecuiſti,Moſem aſpernatus es,filios mactaſti,templum polluiſti,Deo non paruiſti, Chriſto non credidiſti, in diuinos honores contumelioſus fuiſti,de Lazaro incredulus fuiſti, coecis qui viſum receperunt,fidẽ non habuiſti, verũ,quid tandem de hiſce pueris dicis?quid cenſes de hymno lactentium?Quis quæſo lucem his prætulit?Quis eos docuit,aut excitauit?Quis timorẽ intulit? Quis repente verborum ignaros verbi vſũ conceſſit, niſi Chriſtus ante ſæcula verbum? Nunc iuuenes,pueri pariter & infantes, vna manu mammam prehẽdunt & voce hymnum canunt angelicum, & altera ante Chriſtum palmarũ ramos vibrant: orationis ignara natura repente de Deo verba facere didicit, repente orationem propheticam incorporeorum ſpirituum Deo hymnum tanquam munera quædam offerentes, ſimul atque vociferantes, O Sanna in excelſis, benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus, & illuxit nobis.

Ad

πρὸς δὲ ἐγὼ περιχαρεὶς, ὁμοῦ τε καὶ ἐφοβούμην ἀντεπερωτῶ τοὺς ἱεροὺς τούτους παῖδας θαρσήσας, τί φατε, ὦ παῖδες θεοῦ παῖδες αἰνυμνήτορες, πόθεν ὑμῖν ὁ ἰσόρροπος οὗτος τῶν χερουβικῶν ὕμνων ἀνακράζοντας, πῶς δὲ τὸν πώλου χερσὶν ὁρῶντες αἰθεροπορευτικῶς ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις βοᾶτε θεοπρεπῶς, καί φασι πρὸς ἡμᾶς οἱ θεηγόρες παῖδες, καὶ ἐπὶ πώλου αὐτὸν τὸν χριστὸν καθέζεται, ἀλλὰ τοῦ κόλπου τοῦ πατρικοῦ οὐδαμοῦ χωρίζεται, καὶ ὅτι πάλιν ὄνου καθέζεται, ἀλλὰ τοῦ θρόνου τοῦ χερουβικοῦ οὐκ ἀπολιμπάνεται, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κάτω μετὰ σαρκὸς βροτοῖς ἀδιαλείπτως αὐτὸς ἔστι καὶ ἄνω μετὰ πατρὸς θεὸς ἀψευδὴς, καὶ ἀληθινὸς. αὐτὸς ὁ παντοκράτωρ, καὶ κοσμοκράτωρ, καὶ ἐθνοκράτωρ, καὶ ἀληθὴς θεὸς, καὶ χορηγὸς, καὶ φυτουργὸς, καὶ ὁδηγὸς, καὶ σωτὴρ πάντων, αὐτὸς εἰς τὴν κάτω ἱερουσαλὴμ εἰσέρχεται, καὶ τῆς ἄνω οὐ χωρίζεται, οὗτος ὁ ποιητὴς τῶν αἰώνων καὶ ἐξ αἰώνων, καὶ εἰς αἰῶνας. αὐτός ἐστιν ὁ τανύσας τὸν οὐρανὸν μόνος. οὗτός ἐστιν ὁ περιπατῶν ἐπὶ θαλάσσης ὡς ἐπὶ ἐδάφους, οὗτος ὁμίχλῃ τὴν θάλασσαν ἐσπαργάνωσεν, οὗτος τὰ κλῆθρα τῇ θαλάσσῃ περιέθηκεν, οὗτος ὅρους ταῖς θαλάσσαις ἐμέτρησεν, οὗτος ἁπλώσας γαῖαν, ἐπ' οὐδενὸς ἐκρέμασεν, οὗτος στοιχείων τὰς κράσεις πανσόφως ἐκέρασεν, οὗτος τὰ κάλλη τῶν φυτῶν κατεκόσμησεν, οὗτος οὐρανὸν ὡς ἱμάτιον ἐξέτεινεν, οὗτος αὐτὸν φωστῆρσι λαμπροῖς κατεκόσμησεν. τοῦτον φρίττουσι χερουβὶμ, καὶ τρέμουσι σεραφὶμ, τοῦτον ὑμνεῖ ἥλιος, τοῦτον δοξολογεῖ σελήνη, τοῦτον αἰνοῦσι τὰ ἄστρα, τούτῳ δουλεύουσιν αἱ πηγαὶ, τοῦτον φρίττουσιν ἄβυσσοι, τοῦτον δεδοίκασι τάρταροι, τούτῳ ὑπήκουσε τὰ κάτω, τοῦτον τρέμουσι δράκοντες, τούτῳ δουλεύουσιν ὄμβροι, τοῦτον εὐλαβοῦνται πνεύματα, οὗτος ὑπέστησε φύσεις, οὗτος κατέστησε κτίσεις, οὗτος κατέταξε τάξεις, οὗτος ὁ τῶν ἄνω, καὶ τῶν κάτω κτισμάτων ποιητὴς θεὸς κύριος ἡμῶν, ᾧ αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ad quas ego voces viciſſim vt grati animi & celebritatis officiũ aliquod perſoluam, ſacros hoſce pueros audacter interrogo: Quid dictis ô Dei pueri? pueri hymnos in cœlum concinentes? vnde vobis par iſtud ſtudium atque inſtitutum, dum ſanctorum Cherubim hymnum claris ad cœlum vocibus effertis? Et quomodo Christum humano more pullo inſidentem cum videatis, laudibus eum quæ Deum decent ornatis, dum O ſanna in excelſis conclamatis? Sane (aiunt nobis oratores diuini pueri) etiam, Chriſtus inſidet quidem pullo viſibili, veruntamen a ſinu paterno nunquam ſeparatur, aſini pullo vehitur & à ſanctorum Cherubim throno minime deſeritur, verum ſicut ipſe infra, carnis inuolucro & habitu mortalium conſortio aſſidue præſens eſt, ſic & apud ſuperos vna cum patre Deus qui mentiri nõ põt, & verax adeſt idẽ omnipotẽs ac mũdi moderator & Gentiũ rector, & verus Deus, & coryphæus, & frugũ auctor, & itineris dux, & cũctorũ ſaluator. Ipſe inferiorẽ Hieroſolymã ingreditur, nec a ſuperiori ſeparatur, ipſe ſæculorũ auctor & à ſæculo, & in ſæcula, is eſt qui ſolus cœlum ſtrauit, hic eſt qui obambulat ſuper mare tanquam in ſoli pauimento, hic nebula mare inuoluit, hic ſepta hominibus circonſcripſit, hic maris regionibus mõtes diuiſit, hic terram cum explicaſſet, nulla re fulciuit, ſed ex ſeſe aptam eſſe iuſſit, hic elementorum miſtiones ſapiẽtiſſime temperauit, hic plantarum formas exornauit, hic cœlum quaſi veſtimentum extendit, hic ipſum claris condecorauit luminibus. Hunc horrent Cherubim, & tremũt Seraphim, hunc celebrat ſol, hunc luna glorioſe prædicat, hunc laudãt ſidera, huic ſeruiunt fontes, hũc timent abyſſi, hunc verentur tartara, huic cedunt cete, hunc dracones tremunt, huic imbres miniſtrãt, hunc venti obſeruant, hic conſtituit rerum naturas, hic condidit creaturas, hic ordines diſpoſuit, hic ſuperarum & inferarum creaturarum effector Deus Dominus noſter atq. ipſi gloria & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen.

FINIS. Q

SCHOLIA.

Pag. 111.verſ.22. *Heri ante ſex dies Paſchæ.*] obſeruat numerorũ combinationes, nam (inquit) ante ſex dies Paſchæ, quinque ſenſuum vſum reſtituit Lazaro quatriduùm latenti in ſepulchro, Ieſus qui triduùm in ſepulchro manſurus erat, duabuſque ſororibus vnum tribuit, ex iſtis autem numeris ſimul iunctis (vt rem more Pythagorico tractemus) reſultant ſeptenarij tres, quorum myſteria ſatis à multis explicata ſunt. Fuit autẽ hæc numerorum obſeruatio non infrequens apud illius æui ſacros auctores, vt ex eorum ſcriptis facile conſtat. certè vt ex Græcis Origenem, Clementem, Chryſoſtomum omittamus, in vno Auguſtino noſtro religioſiſſimæ extant numerorum obſeruationes.

Pag. 111.verſ.vltimo. *Lilium, qui non iudicat mundum.*] Abundat hæc homilia plurimis paronomaſijs, has autem eò annotabimus, quòd earum vim aſſequi non poſſit Latina verſio. Sunt itaque ibi τὸ κρίνον, lilium; τὸ μὴ κρίνον non iudicans, ἴον viola & venenum, ἐλαιῶν oliuetum, ἐλεῶν qui miſeretur. Licet autẽ paronomaſiæ vſus frequentior ſit in argumentis & leuibus & breuibus, qualia in epigrammatibus, ſatyris, comedijs, epiſtolis tractantur, tamen encomiaſtica (qualis eſt hæc homilia) non omnino illas reſpuunt: in Chryſoſtomo & Nazianzeno ex Græcis non raro inueniuntur. Inter noſtros Ambroſio, Gregorio Magno, & omnium maxime Bernardo familiares ſunt.

Pag. 113.verſ.12. *Legalem hyemem*] Sic vocant Auguſtinus, Ambroſius, Cyrillus & alij tempus Synagogæ ante Chriſti aduentum, & legem gratiæ.

Pag. 115.verſ.11. *Leonina voce*] Alludit ad eam leonis naturam, atque illius allegoriam, quam refert in Phyſiologo cap. 2. vt enim leo in mortuum catulum inſpirans, ad vitam illum reuocat: ſic Gentes quæ mortuæ erant aduentu Chriſti viuificatæ ſunt. Dicuntur autem mortua Chriſti membra ij omnes qui in peccato ſunt, etſi fideles ſint, qui autem infideles & extra Eccleſiam, non ſolum mortua membra, ſed & à corpore ſeparata ac diuiſa, adhuc tamen ſpe vt iterum capiti Chriſto iungantur, ac proinde nec omnino ab Eccleſiaſtica poteſtate immunia.

A

ABLVTIO pedum. pag. 48
Adoptio Chriſtianorum. 20.21
Adoptio Iudæorum. 82
Aduentus Chriſti duo. 40
Alcmenæ adulterium. 102
Alphonſus Ciaconius Dominicanus. 99.100
Amictus ſpiritualis. 59.60
Amor Dei per dexteram ſignificatur. 5
[illegible] 87
ἀντιπελαργεῖν [illegible] 103
Animalia quatuor puſilla, hominibus ſapientiora. 69
Animantium è putredine generatio. 45
Apes monarchiam imitantur. 70. *principium dulcedinum.* 80. *odium cum noctuis.* 86. *Generatio multiplex apud varios.* 86 *Etymologia.* 87. *Cur Deo comparentur. In ognis venatio.* ibid.
Aqua pro doctrina Saluatoris. 67
Aquæ Ægypti in ſanguinem quid ſignificent. 21
Aquilæ natura. 22.23.24. *Regiam maieſtatem deſignat. Non venenatur.* 25
Aſinus ſitiens, hominum iuuentã, potus pretium. ſerpentis depoſuit. 54.55
Auctoritas Eccleſiæ. 67
Auerſio faciei diuinæ malorum maximum. 96

B

BAbyloniorum, ſeu Chaldæorum priſca eruditio. 73
βάπτισμα ἀφθαρσίας. *Baptiſmi attributo, eorumque cauſæ, eiuſdemque vis.* 20
Beneficium vicem rependere cur Græce ἀντιπελαργεῖν *dicatur.* 103
Bruta prudentia. 53
Bufo. 90

C

CAlamitæ ranæ. 90
Camelorum odium. 77
Cato cur Pſyllorum gentem ſuis copijs adiunxerit. 59
Catulus Leonis Iuda. 3
Caſtitas turturis. 40
Cataclita. 47
Χαραδριὸν μιμούμενος *prouerb.* 95
Charadrij auis natura, & etymologia. 93.94.95.96. *Iſterus appellatur.* 95. *vna eſt ex auibus immundis, ac veteri lege prohibitus.* 96
χάρισμα, σφραγὶς, *gratia & ſignaculum ſeu ſigillum quid ſignificent quidue differant.* 21
Chriſtus comparatur leoni. 3
Chriſtum multis ignotum regem, Spiritus ſanctus aperit. 4
Chriſti pariter ac leonis veſtigia quare tegantur. 4
Chriſtus petra vocatur. 25. *& finis legis.* 73
Chriſtus, qui caput eſt, à viro iuſto defendendus. 63.64
Chriſtus & emiſſe & redemiſſe nos

recte dicitur. p.84
Chriſtus noctuæ comparatur 81. & pelicano 32. 33. Cur dicatur ἀνάθεμα & maledictũ, mors mortis factus propter peccata noſtra & feciſſe peccatum quomodo ſit intelligendum. 83
Cephas & Petrus nomina cur Simoni impoſita. 26
Cerui phyſiologia. Cur græce dicatur ἔλαφος 17. 18. 19. 20. Qua ratione vitæ ſpatium prorogat 18. Cornua eius rami. 19
Ceruus & elephas ſpiritu illectos ſerpẽtes e latibulis extrahũt. 19
Cerui nomine vir iuſtus intelligitur. 20
Ciconiæ natura. 102. 103. Adulterij vindex. Virtutes eius præclaræ. 99
Columbæ natura, & encomium, rerum diuinarum ſymbolum, ſimplicitatis typus. 53. 54
Cor vacuum & inane. 100
Cor ſerpentibus in gutture. 63
Cornua Cerui annos deſignant. 19
Cornua Vri in vſu & pretio maxima cornua & arma Chriſtianorum duo. 11
Cyperus. 19

D

DAmnari vi reatuum, ſic pœnarum ſuarum ſola & potiſſima cauſa. 95
Deus ſua bonitatis, iuſtitiæ, miſericordiæ vnica & abſolutiſſima idea. 25
Dei timor & humilitas, homini apprime neceſſaria. 96
Deo quantopere commẽdata ſit hominum ſalus. 96
Quando Deus auertere faciem ſuã, vel intueri hominẽ dicatur. 96
Dextra pro Dei amore. 5
Diaboli inſidiæ cauendæ ex bonis operibus. 5. 29. adulter idem allegorice. 36. Idem πονηρὸς malus, malignus κατ᾽ ἐξοχήν. 61

E

ECcleſiæ Chriſti aqua. 66
Extra Eccleſiam non eſt vera doctrina. 67
Eleemoſynæ ac piorum operũ exercendorum modus. 4. 5
Elephantis natura, fœmina herbã mandragoram, plurimum mari affert, Adamus Euæ, pomi paradiſi typus, proboſcidis vſus. In prælia arma, vtroſque corripit. pag. 14. 15

F

FIdes cur petra vocetur. 25
Fides turturis. 39. 40
Neque Fermentum, neque mel in ſacrificijs olim adolere, licebat. 87
Fœcunditatis quarumdam auium cauſa. 35
Fontes aquarum, gratiæ ac ſcripturæ diuinæ typi. 11. 12
Formicæ natura. 64. 69. 70. 71. 72. 73. 74. ſedulitatis, ac prudentiæ ſymbolum. 69. Inſita ei eſſe hominis attributa. ead. non fœneratur & tamen viuit. 70. quando ceſſet ab opere. 73
Fraus perdicis inutilis. 46. Vulpeculæ propria. 76. 77. 78
Furor ſerpentum proprius. 77

Gallinæ

G

Gallina fœcunditas. 35
Garrulitas Charadrij. 69
Generatio apum multiplex apud varios auctores. 86
Gentes quadam ſerpentibus terrori. 79
Gentium veſania. 82
Gentium vocatio. 82
Gulielmus Sirletus Cardinalis. 54 77.
Gypæetus ſolus è ſpeciebus aquilæ veſcitur cadaueribus. 23

H

Hæretici nouas ſibi ſcripturas confingunt. 67.78
Herodij auis pietas in pullos. 31. 32.
Hexagonis Ophiogenum legati apud Romanos experimentum contra ſerpentes. 60
Hominis ſpiritualis Inſtauratio triplex. 19

I

Icterus & morbus eſt & auis charadrius. Ictero morbo Icterus auis eſt boni vel mali ominis ad ſalutē vel interitū. 95
Ieiunium & vita auſterior porta anguſta dicitur. 50.57. vulturij. 28.29
Ignoratio Chriſti tenebræ. 82
Imbrium futurarum ſigna. 23
Inuenta furtum cæleſte Promethei: eiuſdem ſtructura. 54.55
Inuenta ſpiritualia. 57
Iuuentutis redintegratio. 54.55
Impietatis ac ingratitudinis in parentes exempla. 31.32
Iudæi corruptores veteris teſtamenti. 74
Iudæorum adoptio Reprobatio 82
fames ſeu media. 72.74

L

Lapis Philoſophorum. 56
Lator & videa magis, quam ſe exiuiſſē ſentiū. paræmia græca. 7
Lex Areopagi De dupplici vi & ſupplicio expugnandæ pudicitiæ 102. leges [illegible] 103
Leonis natura. 3.4.5. Cauſa cur in venatores incidat. ibid. veſtigia venatorem à ſeptem ſtadijs præſentit. Dormiens vigilat. 7. Salis apud Ægyptios ſacer eſt. 8
Leonis vis propria. 77
Leonis catulus naſcitur reſpirationis & viſus expers. 7. Cauſa propter cur recens editus tribus diebus dormiat. Oculis apertis naſcitur. 8
Leo verbum Dei viuificum. 2
Libido equorum propria. 77
Litera occidit quid ſignificet. 73
Nec lupus, nec vulpes vnquam in bonam partem accipiuntur in diuinis literis. 78
Luxus & ebrietas. 29

M

Mandatorum Dei obſeruatio veri gaudii cauſa bonum. Eorundem Synonyma 48
Malus. 21
Malorum maximum Dei auerſio. 96.
Mandragora amorem & fœcunditatem inducit, hinc circæa dicta, ἀνθρωπόμορφον Pythagoras vocauit, malis a Deo vetiti exemplum. 25.16

Man-

recte dicitur. p.84

Chriſtus noctuæ comparatur 81. & pelicano 32. 33. Cur dicatur ἀνάθεμα & maledictũ, mors morti factus propter peccata noſtra & feciſſe peccatum quomodo ſit intelligendum. 83

Cephas & Petrus nomina cur Simoni impoſita. 26

Cerui phyſiologia. Cur græce dicatur ἔλαφος 17. 18. 19. 20. Qua ratione vitæ ſpatium proroget 18. Cornuũ eius rami. 19

Ceruus & elephas ſpiritu illectos ſerpẽtes e latibulis extrahũt 19

Cerui nomine vir iuſtus intelligitur. 20

Ciconiæ natura. 102. 103. Adulterij vindex. Virtutes eius præclaræ. 99

Columbæ natura, & encomium, rerum diuinarum ſymbolum, ſimplicitatis typus 53. 54

Cor vacuum & inane. 120

Cor ſerpentibus in gutture. 63

Cornua Cerui annos deſignant. 19

Cornua Vri in vſu & pretio maxima. Cornua & arma Chriſtianorum duo. 21

Cyperus. 12

D

Damnati vt reatuum, ſic pœnarum ſuarum ſola & potiſſima cauſa. 25

Deus ſuæ bonitatis, iuſtitiæ, miſericordiæ vnica & abſolutiſſima idea. 95

Dei timor & humilitas, homini apprime neceſſaria. 96

Deo quantopere commẽdata ſit hominum ſalus. 96

Quando Deus auertere faciem ſuã, vel intueri hominẽ dicatur. 96

Dextra pro Dei amore. 1

Diaboli inſidiæ cauendæ ex bonis operibus. 5. 29. adulter idem allegorice. 36. Idem moraliter malus, malignus κατ' ἐξοχὴν. 61

E

Eccleſia Chriſti uqua. 66

Extra Eccleſiam non eſt vera doctrina. 67

Eleemoſyna ac piorum operũ exercendorum modus. 45

Elephantis natura, fœmina herbã mandragoram, philtrum mari affert. Adam Eua, pomi paradiſi typus, proboſcidis vſus: in prælio arma, viroſque corripit. pag. 14. 15

F

Fides cur petra vocetur. 25

Fides turturis. 39. 40

Neque Fermentum, neque mel in ſacrificijs olim adolere, licebat. 87

Fœcunditatis quarumdam auium cauſa. 31

Fontes aquarum, gratiæ ac ſcripturæ diuinæ typi. 19. 21

Formicæ natura. 64. 69. 70. 71. 72. 73. 74. ſedulitatis, ac prudentiæ ſymbolum. 69. Inſita ei eſſe hominis attributa. ead. non fœneratur & tamen viuit. 70. quando ceſſet ab opere. 73

Fraus perdicis inutilis. 36. vulpeculæ propria. 76. 77. 78

Furor ſerpentum proprius. 77

G

GAllinæ fœcunditas. 35
Garrulitas Charadrij. 69
Generatio apum multiplex apud varios auctores. 86
Gentes quædam ſerpentibus terrori. 79
Gentium veſania. 82
Gentium vocatio. 82
Gulielmus Sirletus Cardinalis. 54. 77.
Gypætus ſolus è ſpeciebus aquilæ veſcitur cadaueribus. 22

H

HÆretici nouas ſibi ſcripturas confingunt. 67.78
Herodij auis pietas in pullos. 31. 32.
Hexagonis Ophiogenum legati apud Romanos experimentum contra ſerpentes. 60
Hominis ſpiritualis Inſtauratio triplex. 19

I

ICterus & morbus eſt & auis charadrius. Ictero morbo Icterus auis eſt boni vel mali ominis ad ſalutē vel interitū. 95
Ieiunium & vita auſterior porta anguſta dicitur. 50.57. vulneris. 28.29
Ignoratio Chriſti tenebræ. 82
Imbrium futurorum ſigna. 73
Inuentio ſartium cæleſtis Promethei: eiuſdem iactura. 54.55
Iuuenta ſpiritualis. 52
Iuuentutis redintegratio. 54.55
Impietatis ac ingratitudinis in parentes exempla. 31.32
Iudæi corruptores veteris teſtamenti. 79
Iudæorum adoptio. Reprobatio. 82
fames ſeu inedia. 72.74

L

LApis Philoſophorum. 16
Lætor & rideo magis, quàm ſi exuiſſē ſenium. parœmia græca. 7
Lex Areopagi De dupplici vi & ſupplicio expugnandæ pudicitiæ. 102. leges [illegible]. 104
Leonis natura. 3. 4. 5. Cautio ne in venatores incidat. ibid. veſtigie venatorem à ſeptem ſtadijs præſentit. Dormiens vigilat. 7. Sal apud Ægyptios ſacer eſt. 8
Leonis vis propria. 77
Leonis catulus naſcitur reſpirationis & viſus expers. 7. Cauſa phyſica cur recens catus tribus diebus dormiat. Oculis apertis naſcitur. 8
Leo verbum Dei viuificum. 2
Libido equorum propria. 72
Litera occidit quid ſignificet. 73
Nec lupus, nec vulpes vnquam in bonam partem accipiuntur in diuinis literis. 78
Luxus & ebrietas. 29

M

MAndatorum Dei obſeruatio veri gaudij cauſa hominis. Eorundem Synonyma 48
Malus. 91
Malorum maximum Dei auerſio. 96.
Mandragora amorem & fœcunditatem inducit, hinc circæa dicta, ἀνθρωπόμορφον Pythagoras vocauit, meli à Deo vetiti exēplum. 15.16

Men-

Mandragoræ colligendæ modus. pag. 15
Manſio pro electorum ſorte. 40
Mariæ Deiparæ virginitatis argumenta. 28
Marſorum gens contra ſerpentes potens. 60
Mel reperitur alibi quàm in aluearibus. 87
A Melle dulcia quæq. μελίχρα denominantur. 87
Mel pro eloquentia. 87
Mellis dulcedo, vera ſuauitas comprit. 87
Mellificantes in ore infantulorum apes ſpecimen eloquentiæ oſtentarunt. 87
Meliſſa nympha oreas melli & api nomen dedit. 87
Meriti ieiunij quadrageſimæ totius, ſactura tempore breuiſſima. 29
Minùs laruam prætexere. 22
Monachorum orationis quatuor virtutes auxiliatrices. 92
Mortis ac reſurrectionis Chriſti ſymbolum. 32
Mulierum iuxta varias earum mores generationis item allegoricæ multiplex differentia. 87. Earumd garrulitas. 100
Myrus. 99

N

NOX τῶν πολλῶν κακῶν ἀρχή. pag. 83
Nactuæ natura. 79. 80. 81. 82. 83. 84. Cur amet tenebras præ luce. Cur pullos cæcos ed edat. 85. Cur impura. 83
Nocturnæ aues improborum adulationes. 83
Nuditas ſpiritualis. 19. 60

O

OCeanus pro diuitijs. 21
Odiū camelorū propriū. 77
Onocratalus auis pelicanus. 31
Ophiogenum Cypriorum vis in ſerpentes. 60
Ophionea Deum vocabant Aegyptij. 60
Orationis vir. vitæ Chriſtianæ baſis. 78. 79. virtutes auxiliatrices quatuor. 92
Orare debent viri aperto capite, fœminæ aperto. 64
Origenis defenſio. 60
Otij deſidiæque pernicies, maximè monachis. 80. 91
Otioſi monachi ſunt fermentum monaſteriorum. 91

P

PArdi mortem ſimulare. prouerbium. 77
Paſſionis Chriſti effectus. 33
Patagium. 47
Paulus conſulit Eccleſiam de doctrina orthodoxa. 62
Pauonis natura. 46. 47. 48. hominis iuſti pariter & peccatoris imago. 47
Φιλαυτία. 48
Peccatum Adami, quæ mala conſequuta ad poſteritatem peruenerint. 16
Quæritur ſi ante peccatum ſalua caſtitate in paradiſo liberis operam dare licuerit. 16
Peccatum feciſſe Chriſtum quo ſenſu ſit accipiendum. 83
πελαργεῖν quid & unde dicat. 103

Pelica-

I N D E X.

Pelicani natura, etymologia, ſymbolum pietatis in filios, pullis ſanguine parentum viuificantur, cum Chriſto comparatur 29. 30. 31. 32. 33

Perdicis natura. 24. 25. cum diabolo comparatur. 36. 37. fouet oua aliena, ſed fruſtra 36. fœcunditatis exemplum. 35

Petri Vellej à Guevarra laus. 51. 52

Phlem. 90

Phœnicis natura. pag. 41. 42. 43. 44. 45. Reſurrectionis Chriſti argumentum. 42. 43. 44. 45. quando viſa, e verme in eius cinere orta reſurgit. pœnitentiæ typus ibid. trinitatis myſterium, natiuitatis Chriſti è virgine ſine virili ſemine argumentum, Pythagoricorum μετεμψυχώσεως ſymbolum 45. vitæ eius ſpatium. 42. 44

Phœnix auis & arbor ſynonyma. pag. 45

Phyſiologus operis auctor incognitus Ariſtotelis forſan vel Salomonis opus eſt. 4. 5

Pici Martij natura, & etymologia 97. 98. 99. 100. eſca vermes 99. comparatur fœminis loquacibus. ibidem.

Pietatis in ſobolem exempla varia. 31. 32

Platea auis. 31

Plinij error de ſemeſtri ranarum vita. 90

Pœnitentia tertia hominis reſtitutio, ſecunda poſt naufragium tabula. 21

Porphyrionis auis caſtitas, calamon Hiſpani vocant. 39

Prædeſtinationis cauſa efficiens & finalis Deus. 25

In altiſsima prædeſtinationis abyſſo certiſſima anchora Dei timor & humilitas. 96

[illegible] in monachos otioſos. 91

Primi parentes quo modo contracta peccati labe mox carne induti ſunt, & qua ratione incorporei fuerint. 60

Principatus & iuncta vis, leonis figura ſignificatur. 5

Proboſcis, elephantis manus. 15

Promethei furtum. 54. 55

φρόνιμος vox media. 53

[illegible] 19

Poteſtates contrariæ. 37. 38. 39. 40

Prudentia duplex. eiuſd. encomium. 52

Prudentes naſci homines negat philoſophus. At diſciplina, labore, experientia fiunt. 53

Pudicitiæ expugnandæ vis duplex. pag. 99

Q

QVieti monachorum. 91. 92
Quies & otium differunt. eod.

R

RAnarum natura, duo genera, coaxatio, cur pluuiam portendat. 88. 89. 90. 91. 92. Aſtutia in captandis piſciculis. 77. Cur hyeme lateant. ibid.

Rubeta rana 90

Rapina luporum eſt propria 99

Regni ſpiritualis Chriſti proprietates. 4

Ros matutinus in mellis ſubſtantiam.

tiam. pag. 87

S

SAlicaſtrũ, quæ & græce ἄμπελος λευκὴ, ἢ λευκάκανθος dicitur. 12
Saliua hominis eſt medicina contra ſerpentes. 60
Salomonis liber de exorciſmis. 4
Sapientia quos oderit & fugiat 67
Sepultura & reſurrectio Chriſti, baptiſmatis ac duplicis reſurrectionis noſtræ typus. 8.9
Serpens pro peccato. 19
Serpentis natura. 49. 50. 51. 52 53. 54 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64 65. 66. 67. pellem veterem exuit, eius prudentia. 52 ignea natura 53. ſenectus. 55
Serpentis inuentæ fabula. 55
Serpentis cultus & religio apud Aegyptios. ibid.
Simplicitas ſimulationi contraria. 52. 54. 55.
Struthio Libycus. 55
Subulones cerui quãdo dicãtur. 19
Syrma. 47

T

THamus Adonis, Veneris amaſius. 12
Taxus arbor allegorice pro voluptate. 12
Teſtamenta duo, ſunt cornua & arma Chriſtiani. 11.12
Teſtamentorũ impoſtores & alienorum bonorum cupidi. 27
Trinitatis ſanctiſsimæ ſymbolũ. 45
Turturis natura. 28. Viduitatis pudicæ exemplum. 40
Tyrannidis duplex ratio. 103

V

VArius vox æquiuoca. 19
Verbum Dei viuificum. 7
Veſtes pelliceæ in Geneſi qua ratione corpora humana intelligãtur. pag. 64
Veſtigia Chriſti & leonis. 3.4.5
Viduitas caſta turturis. 40
Vino propria ſuauitas, melle dulcedo. 87
Virginitatis Mariæ ante & poſt partum argumentum. 28.45
Virtutes duæ homini Chriſtiano comprimis neceſſariæ prudentia & ſimplicitas. 52.92
Virtutum commune vinculum. 52
Virus hominis allegorice. 66
Virus ſerpentibus in felle. 66
Vitæ chriſtianæ perfectio. 103
Vri natura. 10.11.12
Vulpis natura. 75. 76. 77. 78. etymologia 76. Dolus in capiendis auibus. 77
Vulpina pellis aſſuenda eſt, vbi leonis pellis peruenire non poteſt. Lyſandri apophtheg. 78
Vulpio, Vulpinari. 76
Vulpes fallaciæ ac fidei dubiæ ſymbolum. 28. Inſidiæ propriæ. 77
Vulpis nomine hæretici intelliguntur. 78
Vulturis voracitas ex qua in helluones prouerbia extitit eiuſmodi: 77
Vulture edacior. 77
Si Vultur es, cadauer exſpecta. 77
Vultur citra maris conſuetudinem ex aura concipere creditur. 28
Vua taminia. 12
Vxorum fidei experimentum. 59

FINIS.

AVCTORES, QVORVM TESTIMONIA præcipuè citantur in Notis.

A

Aelianus.
Aeneas Gazzæus.
Aemilius macer.
Albertus.
Alcinus Auitus.
Ambrosius.
Anastasius Nyssenus.
Antiochus.
Apulleius.
Aratus.
Aristides.
Aristophanes.
Aristophanis scholiastes.
Artemidorus.
Arnobius.
Athanasius.
Athenæus.
Aristoteles.
Augustinus.
Augustinus Steucus.
Auicenna.
Aurelius victor.

B

Basilius.
Bellonius.
Benedictus Pererius.
Bernardus.
Bianorus.
Billius.
Budæus.
Biblia sacra.

C

Cardanus.
Cassianus.
C. Cæsar.
Cælius Rhodiginus.
Celsus.
Cicero.
Clemens Alexandrinus.
Clemens Romanus.
Climacus.
Columella.
Chrysostomus.
Curtius.
Cyrillus.

D

Didymus.
Dion Chrysostomus.
Dionysius Areopagita.
Dionysius Vticensis.
Diogenes Laertius.
Dioscorides.
Dorotheus.

E

Epiphanius.
Eucherius.
Eusebius.

Euſtathius.
Euthymius.

F

Fulbertus Carnotenſis.
Feſtus Pompeius.
Franciſcus Turrianus.

G

Galenus.
Gaudentius.
Gellius.
Gloſſæ veteres.
Gorgias.
Godefridus Billius.
Gregorius Magnus.
Gregorius Nyſſenus.
Gregorius Nazianzenus.

H

Hippolytus.
Hieronymus.
Hermolaus barbarus.
Herodotus.
Horatius.
Hermogenes.
Homerus.
Heſiodus.
Heſichius.
Hilarius.
Higinus.

I

Iacobus Pamelius.
Ioannes Damaſcenus.
Ioannes Tzetzes.
Iſidorus Hiſpalenſis.
Iſidorus Peluſiotes.
Irenæus.
Iullius Scaliger.
Iullius Pomerius.
Iuſtinus martyr.
Iuſtinus.
Iuris pandectæ.
Incognitus pſalmorum cõmentator.

L

Lactantius.
Lucianus.
Lyſias.
Lucanus.
Lucretius.
Ludouicus Legioneenſis.

M

Marc. Anton. Flaminius.
Mattheolus.
Macrobius.
Martialis.
Moſes Bar. Cepha.
Martianus Cappella
Maximus monachus.
Menander.
Michael Glyca.
Michael Herus.

N

Niceras.
Nicander.
Nouatianus.
Nonnius.
Nicolaus Lyranus.

O

Oppianus.
Ouidius.

Ori-

Origenes.
Olympiodorus.
Optatus.
Orus.

P

Petrus Vellcius Gueuarra.
Petrus Garzia Galarza
Philastrius.
Plutarchus.
Plinius.
Philostratus.
Pierius Valerianus.
Procopius.
Phocilides.
Petronius Arbiter.

R

Rodolphus Flauiacensis.
Rupertus.
Rufinus.
Rabbi Dauid.

S

Stobæus.
Sillius Italicus.
Sophocles.
Strabo.
Solinus.
Seruius.
Suidas.
Stephanus.
Seneca.

T

Thomas Aquinas.
Tacitus.
Turnebus.
Theophrastus.
Tertullianus.
Theodoretus.
Theophanes Nycænus.
Theodorus Heracliensis.

V

Varro.
Vitalis.
Vincentius.
Virgilius.

X

Xenophon.

FINIS.

Pudet quidem in tam parua materia tam multam veniam deprecari: verum quando ita fert typographiæ conditio, errata ſic corrigito.

Pag.	verſ.	Errata	Lege
	8	[illegible]	[illegible]
4	9	[illegible]	[illegible]
7	22	aucem	autem
8	27	eſt	eſt
12		tente	lento
17	5	[illegible]	[illegible]
24	3	[illegible]	[illegible]
Ibid.	21	[illegible]	[illegible]
Ibid.	18	inſtauratur	inſtauratum iri
16		numerus 24	28
Ibid.		[illegible]	[illegible]
29		num. 27	29
31	31	pepaodit	patefacit
32		num. 30	32
Ibid.	34	coonalet	conualeſcit
33	33	ſaltubus	ſaltibus
38	26	emerſetint	emerſerunt
Ibid.	31	fœtus	fetibus
40	3	piens	ſapiens
50	4	quantos	quanto
5	2	[illegible]	[illegible]
Ibid.	6	[illegible]	[illegible]
42	16	tridunam	triduanam
41	10	miſſam	omiſſam
45	25	Gyprianus	Cypriana
Ibid.	33	asbores	arbores
48	19	edlector	delector
53	31	beata	bruta
56	18	forteaa	forteſea
Ibid.	22	& recurantur	& enim rei curantur.
57	16	verſuria	verſutia
59	21	inter	iter
61	19	per	per
Ibid.	24	[illegible]	[illegible]
62		[illegible]	[illegible]
66	15	verbae	verba
77	22	[illegible]	[illegible]
79	6	[illegible]	
81	16	obſcuratura	.
83	7	[illegible]	[illegible]
	9	veſpoulio	veſpertilio
85		altas	alibi
Ibid.	24	multorum	multarum
87	25	quam prophanos	quam apud prophanos
	26	tam	tum
	27	quam	cum
89	4	[illegible]	[illegible]
89	35	in aqua	adde cocuet
96	9	altiſsimo iſto	altiſsima illa
101	8	[illegible]	[illegible]
Ibidem		[illegible] . adde. [illegible]	
109	21	lactantea	lactentea

Si qua alia corrupte ſcripta ſint, facile erit lectori illa, etſi non indicentur, corrigere.

58 947436

Digitized by Google